

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

Župančičeva 3, 1000 Ljubljana

T: (01) 369 53 42

F: (01) 369 57 83

E: gp.mp@gov.si

www.mp.gov.si

PRIPOMBE V MEDRESORSKEM
USKLAJEVANJU SE ZBIRAJO DO 20. 1. 2020.

PREDLOG
EVA: 2018-2030-0046
REDNI POSTOPEK

IPP 007-287/2018

OSNUTEK z dne 24.12. 2019

ZAKON O OBRAVNAVANJU MLADOLETNIH STORILCEV KAZNIVIH DEJANJ

BESEDILO ČLENOV

Prvi del: TEMELJNE DOLOČBE

1. člen **(vsebina zakona)**

(1) Ta zakon določa kazensko odgovornost mladoletnih storilcev in storilk kaznivih dejanj (v nadaljevanju: mladoletniki), sankcije za mladoletnike, postopek njihovega obravnavanja in izvrševanje sankcij za mladoletnike.

(2) Ta zakon se pod pogoji, določenimi v tem zakonu, uporablja tudi za tiste osebe, ki so bile ob izvršitvi kaznivega dejanja že polnoletne, vendar še niso bile stare enaindvajset let in za polnoletne, kadar se jih obravnava za kazniva dejanja, ki so jih izvršili kot mladoletniki.

2. člen **(prenos pravnih aktov Evropske unije)**

S tem zakonom se v pravni red Republike Slovenije prenašajo določbe Direktive (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. 5. 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku.

3. člen **(uporaba določb drugih zakonov)**

(1) Glede vprašanj, ki jih ta zakon ne ureja, se smiselno uporabljajo določbe kazenskega zakonika, če ne nasprotujejo določbam tega zakona.

(2) Glede vprašanj postopka, ki jih ta zakon ne ureja, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, če ne nasprotujejo določbam tega zakona. V postopku proti mladoletnikom se ne uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, glede predobravnavnega naroka, sporazuma o priznanju krivde in napovedi pritožbe.

(3) Glede vprašanj izvrševanja kazenskih sankcij, ki jih ta zakon ne ureja, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, če ne nasprotujejo določbam tega zakona.

4. člen

(omejitev odgovornosti za kazniva dejanja glede na starost storilca)

Otrok, ki ob storitvi dejanja, ki ima znake kaznivega dejanja in je v nasprotju s pravom (protipravno dejanje) še ni bil star štirinajst let, ne more biti storilec kaznivega dejanja.

5. člen

(starost storilca)

(1) Mladoletnik je storilec kaznivega dejanja, ki je ob storitvi že bil star štirinajst let, ni pa še dopolnil osemnajst let.

(2) Mlajši mladoletnik je storilec kaznivega dejanja, ki je ob storitvi že bil star štirinajst let, ni pa še dopolnil šestnajst let.

(3) Starejši mladoletnik je storilec kaznivega dejanja, ki je ob storitvi že bil star šestnajst let, ni pa še dopolnil osemnajst let.

(4) Mlajši polnoletnik je storilec kaznivega dejanja, ki je ob storitvi že bil star osemnajst let, ni pa še dopolnil enaindvajset let.

(5) Kadar starosti storilca ni mogoče ugotoviti, velja v dvomu, ali je že dopolnil štirinajst, šestnajst, osemnajst ali enaindvajset let, domneva, da starosti, glede katere obstaja dvom, še ni dopolnil.

6. člen

(namen obravnavanja mladoletnikov)

Namen kazenskih sankcij in drugih ukrepov pri obravnavi mladoletnikov je, da se jim z nasveti in opozorili, z varstvom in s pomočjo, z nadzorstvom nad njimi, njihovim strokovnim usposabljanjem in razvijanjem njihove osebne odgovornosti zagotovijo vzgoja, prevzgoja in optimalen razvoj glede na njihove sposobnosti.

7. člen

(pravica do spremstva in obveščenosti)

(1) Mladoletnik ima pravico, da ga v postopku spremljajo starši oziroma skrbnik. Če bi bila navzočnost teh oseb v nasprotju s koristjo mladoletnika, če z njimi kljub razumnim prizadevanjem organa ni bilo mogoče

priti v stik ali če bi bilo to v nasprotju z interesi uspešne izvedbe predkazenskega ali kazenskega postopka, lahko mladoletnik izbere drugo odraslo osebo, ki ji zaupa. Če mladoletnik druge odrasle osebe ne izbere ali če so podani razlogi, navedeni v prejšnjem stavku, tudi glede osebe, ki jo sam izbere, ob upoštevanju mladoletnikove največje koristi, drugo odraslo osebo imenuje organ, pred katerim teče postopek, ali obvesti center za socialno delo, da jo nemudoma imenuje.

(2) Policija, državni tožilec in sodišče morajo mladoletnika in njegove starše oziroma skrbnika seznanjati s pravicami, ki gredo mladoletniku v skladu s tem zakonom tako, da mu omogočijo njihovo učinkovito uresničevanje.

(3) Pristojni organ mora mladoletnika ob seznaitvi oziroma ob prvem stiku po seznaitvi, da je osumljen ali obdolžen storitve kaznivega dejanja in katerega, v maternem jeziku ali v jeziku, ki ga razume, na njemu razumljiv način, nemudoma poučiti vsaj:

- da je organ dolžan o tem, da je mladoletnik osumljen kaznivega dejanja, obvestiti njegove starše oziroma skrbnika, če o tem še niso obveščeni;
- da ima pravico, da ga v postopku spremljajo starši oziroma skrbnik;
- da ima pravico do pomoči odvetnika v skladu z 41. členom tega zakona;
- o pravici do varstva njegove zasebnosti v skladu z določbami 51. in 52. člena tega zakona;
- o pravici do brezplačne pravne pomoči.

(4) O pravicah po drugem odstavku tega člena mora biti mladoletnik poučen tudi pisno, kar potrdi s podpisom.

(5) O pravicah mladoletnika po prvem, drugem in tretjem odstavku tega člena mora pristojni organ, pred katerim teče postopek, nemudoma obvestiti tudi mladoletnikove starše oziroma skrbnika.

(6) Določbe tega zakona, ki se nanašajo na starše oziroma skrbnika mladoletnika, veljajo smiselno za drugo odraslo osebo iz prvega odstavka tega člena, kadar in dokler so glede staršev oziroma skrbnika in osebe, ki jo imenuje mladoletnik, podane okoliščine iz prvega odstavka tega člena.

8. člen **(subsidiarnost kazenskega pregona)**

Pri obravnavi mladoletnikov imajo postopki odvracanja kazenskega pregona (poravnavanje in odložen pregon) pod pogoji, določenimi v tem zakonu, prednost pred kazenskim pregonom.

9. člen **(načelo največje koristi mladoletnika)**

Organi, ki obravnavajo mladoletnika, morajo pri vseh odločitvah in dejanjih po določbah tega zakona, upoštevati največjo korist mladoletnika.

10. člen **(sorazmernost in obzirno ravnanje pri obravnavi mladoletnikov)**

(1) Organi, ki obravnavajo mladoletnika, morajo pri odločitvah in dejanjih poleg teže in narave izvršenega kaznivega dejanja upoštevati tudi mladoletnikovo starost, duševno razvitost in psihične lastnosti ter namen obravnavanja mladoletnikov iz 6. člena tega zakona.

(2) Policija, državno tožilstvo, sodišče in drugi državni organi, odvetniki, strokovnjaki, izvedenci, tolmači ter poravnalci morajo med postopkom proti mladoletniku spoštovati njegovo dostojanstvo in ravnati še posebej skrbno in obzirno ter upoštevati mladoletnikovo starost, duševno razvitost, občutljivost in osebne lastnosti, da postopek ne bi škodljivo vplival na njegov razvoj.

Drugi del: KAZENSKJE SANKCIJE ZA MLADOLETNIKE

1. SPLOŠNE DOLOČBE

11. člen

(sistem kazenskih sankcij za mladoletnike)

(1) Kazenske sankcije za mladoletnike so: vzgojni ukrepi, kazni in varnostni ukrepi.

(2) V postopku proti mladoletniku se sme izreči tudi odvzem premoženjske koristi in odvzem predmetov.

12. člen

(izrekanje kazenskih sankcij mladoletnikom)

(1) Mlajšemu mladoletniku se smejo izreči vzgojni ukrepi.

(2) Starejšemu mladoletniku se praviloma izrečejo vzgojni ukrepi, le izjemoma se mu sme izreči kazen. Poleg glavne kazni se mu lahko izrečejo stranske kazni.

(3) Mladoletnikom se lahko izrečejo tudi varnostni ukrepi, določeni v tem zakonu.

2. VZGOJNI UKREPI

13. člen

(vrste vzgojnih ukrepov)

(1) Vzgojni ukrepi so:

1. ukor;
2. navodila in prepovedi;
3. nadzorstvo centra za socialno delo;
4. namestitev v vzgojni zavod;
5. namestitev v prevzgojni dom;
6. namestitev v zavod za usposabljanje.

(2) Ukor, navodila in prepovedi ali nadzorstvo centra za socialno delo izreče sodišče mladoletniku, ki ga je potrebno opozoriti na nepravilnost njegovega ravnanja ter zagotoviti njegovo vzgojo, prevzgojo in

optimalen razvoj glede na njegove sposobnosti v njegovem dotedanjem okolju s pomočjo kratkotrajnih ali trajnejših ukrepov ob ustreznem strokovnem vodenju.

(3) Namestitev v vzgojni zavod, v prevzgojni dom ali v zavod za usposabljanje (zavodski ukrepi) izreče sodišče mladoletniku, pri katerem so potrebni trajnejši vzgojni, prevzgojni ukrepi in njegova popolna ali delna izločitev iz dotedanjega okolja. Zavodski ukrepi se uporabijo kot skrajno sredstvo in smejo trajati v zakonsko določenih mejah, kot jih določa ta zakon, in le toliko časa, kolikor je potrebno, da bo dosežen njihov namen.

(4) Sodišče ob izreku vzgojnega ukrepa iz 3., 4., 5. in 6. točke prvega odstavka tega člena ne določi, koliko časa bo trajal, temveč odloči o njegovem prenehanju, ko ugotovi, da je njegov namen dosežen. Pri tem upošteva določbe o najkrajšem in najdaljšem dopustnem trajanju posameznega vzgojnega ukrepa.

14. člen **(izbira vzgojnega ukrepa)**

Pri izbiri vzgojnega ukrepa sodišče upošteva mladoletnikovo starost in njegovo duševno razvitost, njegove psihične lastnosti, njegova nagnjenja, nagibe, iz katerih je storil dejanje, njegovo obnašanje po storjenem dejanju, zlasti njegov odnos do oškodovanca ter, ali je poravnal oziroma si prizadeval poravnati škodo, povzročeno s kaznivim dejanjem, dotedanjo vzgojo, okolje in razmere, v katerih je živel, težo in naravo dejanja, ali mu je bila že prej izrečena sankcija v kazenskem oziroma v prekrškovnem postopku in vse druge okoliščine, ki se nanašajo na mladoletnikovo osebnost in pričakovani učinek sankcije na prihodnje življenje mladoletnika v družbenem okolju.

15. člen **(ukor)**

(1) Sodišče mladoletniku izreče ukor, če ugotovi, da bo že z njim dosežen namen vzgojnega ukrepa, zlasti pa, če je storil kaznivo dejanje zaradi nepremišljenosti ali lahkomišelnosti.

(2) Ob izreku ukora sodišče mladoletniku prikaže škodljivost in nepravilnost njegovega ravnanja in ga opozori, da mu lahko v primeru storitve novega kaznivega dejanja izreče strožjo kazensko sankcijo.

16. člen **(navodila in prepovedi)**

(1) Sodišče izreče mladoletniku eno ali več navodil in prepovedi kot samostojen vzgojni ukrep, če je treba s primernimi ukrepi vplivati nanj in na njegovo vedenje.

(2) Sodišče lahko izreče mladoletniku naslednja navodila:

1. osebno se opravičiti oškodovancu;
2. poravnati se z oškodovancem tako, da mladoletnik s plačilom iz lastnih sredstev, z delom ali kako drugače povrne škodo, ki jo je povzročil s kaznivim dejanjem;
3. redno obiskovati šolo;
4. usposabljati se za poklic ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza njegovemu znanju in sposobnostim;
5. bivati pri določeni družini ali drugje, kjer bo poskrbljeno za njegov zdrav razvoj;
6. opraviti delo v splošno korist;
7. zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu, tudi zdraviti se odvisnosti od alkohola ali drog;
8. obiskovati izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;

9. udeležiti se programov socialnega treninga;
10. opraviti teoretični del vozniškega izpita določene kategorije;
11. prepoved vožnje motornega vozila pod pogoji, pod katerimi je mogoče to sankcijo izreči polnoletnim;
12. prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo ali kakšno drugo osebo, kar obsega tudi prepoved navezovanja neposrednih ali posrednih stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev;
13. prepoved druženja z določenimi osebami;
14. prepoved dostopa na določene kraje ali na določene prireditve.

(3) Pri izbiri in izrekanju navodil in prepovedi sodišče praviloma upošteva mladoletnikovo pripravljenost za sodelovanje.

(4) Navodila in prepovedi lahko trajajo najdlje eno leto od začetka izvrševanja.

(5) V okviru navodila iz 2. točke drugega odstavka tega člena sodišče določi obseg, obliko in način povrnitve škode, pri tem pa osebno delo mladoletnika ne sme preseči šestdeset ur v obdobju treh mesecev.

(6) V okviru navodila iz 6. točke drugega odstavka tega člena sme sodišče določiti mladoletniku opravljanje del do največ sto dvajset ur v obdobju šestih mesecev.

(7) Navodilo iz 8. točke drugega odstavka tega člena sodišče izreče zlasti, če je to potrebno za mladoletnikovo izobraževanje ali delovno usposabljanje.

(8) Čas trajanja prepovedi vožnje motornega vozila iz 11. točke drugega odstavka tega člena ne sme biti krajši od treh mesecev in ne daljši od enega leta.

17. člen **(nadzorstvo centra za socialno delo)**

(1) Če mladoletnik potrebuje strokovno pomoč in nadzorstvo ter je potrebno trajneje vplivati na njegovo vzgojo, prevzgojo in optimalen razvoj glede na njegove sposobnosti, mu sodišče izreče nadzorstvo centra za socialno delo.

(2) Ukrep sme trajati od šest mesecev do dveh let.

(3) Ob vzgojnem ukrepu nadzorstva centra za socialno delo lahko sodišče mladoletniku določi tudi eno ali več navodil in prepovedi iz drugega odstavka 16. člena tega zakona, ki v tem primeru nimajo narave samostojnega vzgojnega ukrepa.

18. člen **(namestitev v vzgojni zavod)**

(1) Sodišče izreče namestitev v vzgojni zavod mladoletniku, pri katerem je treba za njegovo vzgojo, prevzgojo in optimalen razvoj glede na njegove sposobnosti, poskrbeti pod stalnim vodstvom in nadzorstvom strokovnjakov. Sodišče hkrati imenuje vzgojni zavod, v katerega se namesti mladoletnik. O izbiri zavoda sodišče predhodno pridobi mnenje centra za socialno delo. Vzgojni zavod, ki ga imenuje sodišče, je dolžan sprejeti mladoletnika.

(2) V vzgojnem zavodu ostane mladoletnik najmanj šest mesecev in največ tri leta. Čas, ko je mladoletnik na begu iz vzgojnega zavoda, se ne všteva v trajanje vzgojnega ukrepa.

19. člen **(namestitev v prevzgojni dom)**

(1) Sodišče izreče namestitev v prevzgojni dom mladoletniku, ki za vzgojo in prevzgojo ter odvracanje od kaznivih dejanj potrebuje poleg stalnega vodstva strokovnjakov tudi strožje nadzorstvo.

(2) Pri odločanju o tem, ali naj izreče ta ukrep, upošteva sodišče tudi okoliščino, ali so bili mladoletniku že prej izrečeni vzgojni ukrepi ali kazni.

(3) V prevzgojnem domu ostane mladoletnik najmanj eno leto in največ tri leta. Čas, ko je mladoletnik na begu iz prevzgojnega doma, se ne všteva v trajanje vzgojnega ukrepa.

20. člen **(namestitev v zavod za usposabljanje)**

(1) Sodišče sme mladoletniku z motnjo v duševnem razvoju namesto namestitve v vzgojni zavod ali prevzgojni dom, izreči namestitev v ustreznem zavodu za usposabljanje.

(2) Pred odločitvijo mora sodišče o vrsti in stopnji motnje, ki je podana pri mladoletniku, pridobiti strokovno mnenje komisije za usmerjanje, določene z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Komisija mora sodišču posredovati mnenje v enem mesecu od prejema poziva sodišča.

(3) Glede trajanja vzgojnega ukrepa po tem členu in vštevanja se smiselno uporabljajo določbe drugega odstavka 18. člena, če je bil izrečen namesto vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod in tretjega odstavka 19. člena tega zakona, če je bil izrečen namesto namestitve v prevzgojni dom.

21. člen **(izrek vzgojnega ukrepa za kazniva dejanja v steku)**

(1) Če je mladoletnik storil dve ali več kaznivih dejanj, ki jih sodišče obravnava v istem postopku, presoja sodišče pri izbiri vzgojnega ukrepa enotno vsa dejanja, ne da bi določalo vzgojni ukrep za vsako posebej.

(2) Kadar sodišče po izreku vzgojnega ukrepa ugotovi, da je mladoletnik pred ali po njegovem izreku storil še drugo kaznivo dejanje, izreče za vsa kazniva dejanja enoten vzgojni ukrep, pri tem pa upošteva, da je prej izrečeni vzgojni ukrep že določen.

(3) Če je mladoletnik storil kaznivo dejanje po izreku ali med izvrševanjem zavodskega vzgojnega ukrepa in sodišče spozna, da mu je treba tudi za novo kaznivo dejanje izreči enak vzgojni ukrep, sme tak vzgojni ukrep skupno za vsa kazniva dejanja trajati največ štiri leta.

(4) Če je mladoletnik storil kaznivo dejanje po izreku ali med izvrševanjem vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod in sodišče spozna, da mu je treba za novo kaznivo dejanje izreči vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom, se čas, ko je bil mladoletnik nameščen v vzgojnem zavodu, ne všteje v čas najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom. Izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod preneha, ko se začne izvrševati vzgojni ukrep namestitev v prevzgojni dom,

vendar najkasneje takrat, ko se izteče najdaljše dopustno trajanje vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod.

3. KAZNI

22. člen (vrste kazni)

Za kazniva dejanja se smejo mladoletnikom izrekati naslednje kazni:

- denarna kazen;
- mladoletniški zapor;
- prepoved vožnje motornega vozila;
- izgon tujca iz države.

23. člen (glavne in stranske kazni)

(1) Kazni se izrekajo kot glavne ali stranske kazni.

(2) Denarna kazen in mladoletniški zapor se lahko izrečeta le kot glavni kazni.

(3) Prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države se smeta izreči samo kot stranski kazni ob denarni kazni ali mladoletniškem zaporu.

24. člen (denarna kazen)

(1) Starejšemu mladoletniku sme sodišče v skladu z določbami kazenskega zakonika o odmeri denarne kazni, upoštevajoč tudi namen vzgojnih ukrepov, za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zopora do petih let ali denarna kazen, izreči denarno kazen, če jo je po svojih dohodkih zmožen sam plačati.

(2) Denarna kazen se izreče mladoletniku v dnevni zneskih, njena najnižja mera znaša dva dnevna zneska, najvišja pa sto osemdeset dnevni zneskov. Dnevni znesek ne more biti višji od 500 evrov.

(3) Če se denarna kazen ne da niti prisilno izterjati, sodišče namesto nje izreče enega izmed vzgojnih ukrepov iz 1. do 3. točke prvega odstavka 13. člena tega zakona.

(4) Če mladoletnik izvrši več kaznivih dejanj v steku in sodišče spozna, da mu je treba za vsa dejanja izreči denarno kazen, mu izreče eno kazen v skladu z določbo drugega odstavka tega člena.

(5) Če sodišče spozna, da bi bilo treba starejšemu mladoletniku za kakšno kaznivo dejanje izreči denarno kazen, za drugo pa vzgojni ukrep, mu izreče za vsa kazniva dejanja v steku denarno kazen ali vzgojni ukrep.

25. člen (mladoletniški zapor)

(1) Starejšemu mladoletniku sme sodišče izreči mladoletniški zapor za kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana kazen zavora petih ali več let, če zaradi narave in teže dejanja in zaradi visoke stopnje odgovornosti ne bi bilo upravičeno izreči vzgojnega ukrepa.

(2) Mladoletniški zapor ne sme biti krajši od šestih mesecev in ne daljši od petih let. Za kazniva dejanja, za katera je mogoče izreči kazen zavora najmanj petnajst let, se sme izreči mladoletniški zapor do desetih let. Mladoletniški zapor se izreka na cela leta in cele mesece.

(3) Pri odmeri mladoletniškega zavora sodišče ni vezano na najmanjšo mero kazni zavora, predpisano za storjeno dejanje.

26. člen

(odmera mladoletniškega zavora)

(1) Pri odmeri mladoletniškega zavora sodišče upošteva vse okoliščine, ki vplivajo na to, ali naj bo kazen manjša ali večja (olajševalne in obteževalne okoliščine), zlasti pa: stopnjo storilčeve krivde, nagibe iz katerih je dejanje storil, stopnjo ogrožanja ali kršitve zavarovane dobrine, okoliščine v katerih je bilo dejanje storjeno, prejšnje življenje mladoletnika, njegove osebne razmere, njegovo obnašanje po storjenem dejanju, zlasti ali je poravnal škodo, povzročeno s kaznivim dejanjem, druge okoliščine, ki se nanašajo na mladoletnikovo osebnost, stopnjo njegove osebne zrelosti in čas, potreben za njegovo vzgojo, prevzgojo in strokovno usposabljanje.

(2) Če stori mladoletnik dve ali več kaznivih dejanj, za katera se ga obravnava v istem postopku in sodišče spozna, da je treba za vsa dejanja izreči mladoletniški zapor, izreče sodišče eno kazen v mejah zakonske mere te kazni. Če pa sodišče spozna, da bi bilo treba mladoletniku za kakšno kaznivo dejanje, ki je v steku, izreči mladoletniški zapor, za druga kazniva dejanja pa vzgojni ukrep, izreče za vsa dejanja v steku samo mladoletniški zapor.

(3) Tako sodišče ravna tudi tedaj, kadar se po izreku mladoletniškega zavora ugotovi, da je mladoletnik pred njegovim izrekom ali po izreku storil še kakšno kaznivo dejanje.

27. člen

(vštevande omejevalnih ukrepov, povezanih z odvzemom prostosti)

(1) Čas, prestan v priporu, ter kakršenkoli odvzem prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem, se všteva v izrečeno kazen mladoletniškega zavora in denamo kazen.

(2) Dan pripora ter dan kakršnegakoli odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem in dva dnevna zneska dename kazni so pri vsakem vštevanju izenačeni.

(3) Zakonsko določen najdaljši čas bivanja v vzgojnem zavodu, zavodu za usposabljanje in prevzgojnem domu se skrajša za čas bivanja v priporu oziroma za čas kakršnegakoli odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem.

28. člen

(učinek mladoletniškega zavora in zavora na vzgojne ukrepe)

(1) Če sodišče starejšemu mladoletniku po izreku vzgojnega ukrepa izreče mladoletniški zapor, odloči v sodbi, da se vzgojni ukrep ne izvrši, če se že izvršuje, pa sodišče izvrševanje ustavi, ko začne starejši mladoletnik prestajati kazen.

(2) Če sodišče po izreku vzgojnega ukrepa izreče polnoletnemu kazen zopora najmanj enega leta, hkrati odloči, da se vzgojni ukrep ne izvrši; če se že izvršuje, pa sodišče izvrševanje ustavi najkasneje takrat, ko polnoletni začne prestajati kazen.

(3) Če sodišče po izreku vzgojnega ukrepa izreče polnoletnemu kazen zopora v trajanju manj kot eno leto, odloči v sodbi, ali naj se po prestani kazni vzgojni ukrep izvrši ali ne.

(4) Če sodišče polnoletnemu med izvrševanjem vzgojnega ukrepa izreče kazen zopora v trajanju manj kot eno leto, odloči v sodbi, ali naj se po prestani kazni izvrševanje vzgojnega ukrepa nadaljuje ali pa naj se ustavi, ko se začne izvrševati izrečena kazen.

29. člen

(odmera kazni obsojenemu mladoletniku)

Če sodišče obravnava mladoletnika zaradi kaznivega dejanja, ki ga je izvršil med prestajanjem mladoletniškega zopora, in so izpolnjeni pogoji za izrek mladoletniškega zopora, izreče za vsa kazniva dejanja enotno kazen. Pri tem upošteva, da je prej izrečena kazen že določena. Enotna kazen mladoletniškega zopora mora biti višja od vsake posamezne določene kazni, vendar ne sme doseči seštevka posameznih kazni in ne preseči desetih let mladoletniškega zopora. Del kazni, ki jo je mladoletnik že prestal, se mu všteje v izrečeno kazen mladoletniškega zopora.

30. člen

(prepoved vožnje motornega vozila)

Ob pogojih, ki jih kazenski zakonik določa za polnoletne storilce kaznivih dejanj, se sme starejšemu mladoletniku ob kazni mladoletniškega zopora ali denarni kazni izreči stransko kazen prepoved vožnje motornega vozila določene vrste ali kategorije.

31. člen

(izgon tujca iz države)

(1) Sodišče sme izreči starejšemu mladoletniku izgon z ozemlja Republike Slovenije za čas od enega do petih let, če mu je izreklo kazen za kaznivo dejanje, za katero se sme v skladu s kazenskim zakonikom izreči kazen več kot dve leti zopora, če je na podlagi njegovih osebnih okoliščin podana resna grožnja za javni red ali javno varnost, upošteva pri tem tudi njegovo največjo korist.

(2) Trajanje izгона se šteje od dneva pravomočnosti sodbe. Čas, prebit v mladoletniškem zoporu, se ne všteva v čas trajanja te kazni.

(3) Če se kazen izгона tujca iz države izvrši več kot dve leti po pravomočnosti sodbe, s katero je bil izgon izrečen, sodišče pred izvršitvijo kazni izгона tujca iz države ponovno oceni, ali so še podane osebne okoliščine, ki so bile podlaga za odločitev o izgonu.

4. VARNOSTNI UKREPI

32. člen
(izrekanje varnostnih ukrepov)

(1) Mladoletnikom se smejo izrehati naslednji varnostni ukrepi:

1. odvzem predmetov;
2. odvzem voznškega dovoljenja;
3. prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo;
4. obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti;
5. obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu.

(2) Varnostna ukrepa obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu in obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti se izrekata samostojno (v nadaljevanju: samostojna varnostna ukrepa).

(3) Varnostni ukrepi odvzem voznškega dovoljenja, odvzem predmetov in prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo se lahko izrečejo ob vzgojnem ukrepu, samostojnem varnostnem ukrepu ali kazni.

5. IZREKANJE KAZENSKIH SANKCIJ POLNOLETNIM ZA KAZNIVA DEJANJA, KI SO JIH STORILI KOT MLADOLETNIKI

33. člen
(izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot mlajši mladoletnik)

(1) Če polnoletni, ki je izvršil kaznivo dejanje kot mlajši mladoletnik, med sojenjem še ni dopolnil enaindvajset let, se mu sme soditi samo za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen hujša od petih let zapor. Takšnemu polnoletnemu sme sodišče izreči samo ustrezen zavodski ukrep in varnostne ukrepe po tem zakonu. Sodišče pri presoji, ali naj izreče katero izmed sankcij, upošteva vse okoliščine primera, zlasti pa težo izvršenega dejanja, čas, ki je pretekel od njegove izvršitve, storilčevo vedenje pred in po storitvi kaznivega dejanja in namen tega vzgojnega ukrepa.

(2) Polnoletnemu, ki je dopolnil enaindvajset let, se ne sme soditi za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot mlajši mladoletnik.

34. člen
(izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot starejši mladoletnik)

(1) Polnoletnemu se sme za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot starejši mladoletnik, izreči vzgojni ukrep, razen ukora, ob pogojih iz 24. člena tega zakona denarno kazen, ob pogojih iz 25. člena tega zakona mladoletniški zapor, stranski kazni prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države ter varnostne ukrepe po tem zakonu. Pri presoji, ali in katero izmed naštetih sankcij naj izreče, sodišče upošteva vse okoliščine primera, zlasti pa težo izvršenega dejanja, čas, ki je pretekel od njegove izvršitve, storilčevo vedenje in namen, ki ga je treba doseči s temi sankcijami.

(2) Polnoletnemu, ki je izvršil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik in ki je med sojenjem dopolnil enaindvajset let, sme sodišče namesto mladoletniškega zapor izreči zapor ali pogojno obsodbo. Kazen

zapora, izrečena v takšnem primeru, ima glede rehabilitacije, izbrisa obsodbe in pravnih posledic enak pravni učinek kot mladoletniški zapor.

6. IZREKANJE VZGOJNIH UKREPOV MLAJŠIM POLNOLETNIKOM

35. člen

(izrekanje vzgojnih ukrepov in stranskih kazni mlajšim polnoletnikom)

(1) Mlajšemu polnoletniku sme sodišče izreči vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo ali zavodski ukrep, če spozna, da je glede na njegovo osebnost in okoliščine, v katerih je izvršil dejanje, primerneje namesto kazni izreči tak ukrep.

(2) Mlajšemu polnoletniku, ki mu je bil izrečen vzgojni ukrep skladno s tem zakonom, sme sodišče izreči tudi stranski kazni prepovedi vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države ter varnostne ukrepe, določene v tem zakonu.

7. PRAVNE POSLEDICE IZREKA VZGOJNEGA UKREPA IN OBSODBE TER IZBRIS OBSODBE

36. člen

(pravne posledice izreka vzgojnega ukrepa in pravne posledice obsodbe)

Za mladoletnika ne nastanejo nobene pravne posledice zaradi izreka vzgojnega ukrepa ali zaradi obsodbe.

37. člen

(pravni položaj mladoletnika po prestani kazni)

(1) Po izvršeni, odpuščeni ali zastarani kazni imajo mladoletniki vse pravice, ki so določene v ustavi, zakonih in drugih predpisih in lahko pridobivajo vse pravice, razen tistih, ki so jim omejene zaradi izrečenega varnostnega ukrepa.

(2) Prejšnji odstavek velja tudi za tiste, ki so pogojno odpuščeni.

38. člen

(izbris obsodbe)

(1) Obsodba na kazen mladoletniškega zapora se izbriše iz kazenske evidence v določenem roku, odkar je bila izvršena ali zastarana.

(2) Roki iz prejšnjega odstavka so:

1. za obsodbo na mladoletniški zapor do enega leta – eno leto od izvršitve ali zastaranja izvršitve;
2. za obsodbo na mladoletniški zapor nad eno leto – tri leta od izvršitve ali zastaranja izvršitve;

(3) Obsodba se iz kazenske evidence ne izbriše, dokler trajajo varnostni ukrepi.

Tretji del: POSTOPEK PROTI MLADOLETNIKOM

1. SPLOŠNE DOLOČBE

39. člen

(uporaba določb tega dela zakona)

Določbe tega dela zakona se uporabljajo v postopku proti mladoletnikom, členi 40, 41, 43, 50, 52, 53, 54, 64, prvi odstavek 67., 71 in 72 tega zakona pa tudi v postopku proti mlajšemu polnoletniku, če se do začetka glavne obravnave ugotovi, da prihaja glede njega v poštev izrek vzgojnega ukrepa po 35. členu tega zakona.

40. člen

(dolžnost hitrega ravnanja)

Policija, državno tožilstvo, sodišče in drugi državni organi, strokovnjaki, izvedenci, sodni in drugi tolmači ter poravnalci morajo med predkazenskim in kazenskim postopkom proti mladoletniku ravnati kar se da hitro, da se postopek čim prej konča.

41. člen

(obvezna obramba z zagovornikom)

(1) Mladoletnik sme imeti zagovornika ves čas postopka proti njemu. Poleg primerov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, pa mora mladoletnik imeti zagovornika od začetka pripravljalnega postopka, če teče proti njemu postopek zaradi kaznivega dejanja, za katero je predpisana kazen zapora nad tri leta; če teče postopek zaradi kaznivih dejanj, za katera je predpisana milejša kazen, mora imeti zagovornika, če sodnik oceni, da mu je potreben, upošteva pri tem zlasti duševno razvitost in osebne lastnosti mladoletnika, zapletenost zadeve in težo sankcije ali drugih ukrepov, ki jih lahko v konkretnem postopku uporabi proti mladoletniku.

(2) V primerih iz prvega odstavka tega člena mora imeti mladoletnik zagovornika že med izvedbo preiskovalnega dejanja, pri katerem ima mladoletnik pravico biti navzoč, če se opravi, preden državni tožilec poda predlog za uvedbo pripravljalnega postopka, razen če gre za preiskovalno dejanje, ki ga v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, opravi policija brez odredbe sodišča.

(3) V vsakem primeru mora mladoletnik imeti zagovornika, če mu je odvzeta prostost.

(4) Če si v primerih iz prejšnjih treh odstavkov ne vzame zagovornika sam mladoletnik ali mu ga ne vzamejo njegovi starši oziroma skrbnik, mu ga po uradni dolžnosti postavi organ, pred katerim teče postopek, s seznama odvetnikov iz tretjega odstavka 42. člena tega zakona. Če je to za zagotovitev učinkovite obrambe nujno, lahko pristojni organ mladoletniku določi za zagovornika tudi odvetnika, ki ni uvrščen na tak seznam. Mladoletniku, ki že ima postavljenega zagovornika v drugem postopku proti njemu, pristojni organ praviloma postavi istega zagovornika.

42. člen

(usposabljanje)

(1) Sodniki, državni tožilci, policisti, zagovorniki in poravnalci, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, pridobivajo dodatna znanja s področja mladoletniškega prestopništva.

(2) Ministrstvo, pristojno za pravosodje, zagotavlja osnovno in redno usposabljanje za sodnike, državne tožilce in poravnalce, ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, za policiste, Odvetniška zbornica Slovenije pa za odvetnike.

(3) Odvetniška zbornica Slovenije vodi in objavi seznam odvetnikov, strokovno usposobljenih za obravnavanje mladoletnikov. Nanj uvrsti odvetnike, ki so opravili osnovno usposabljanje iz prejšnjega odstavka.

(4) Minister, pristojen za pravosodje, s pravilnikom predpiše program in način izvedbe osnovnega in rednega usposabljanja iz drugega odstavka tega člena.

43. člen

(pristojnosti in dolžnosti centra za socialno delo v postopku proti mladoletniku)

V postopku proti mladoletniku ima center za socialno delo poleg ostalih pristojnosti in dolžnosti, določenih v tem zakonu, tudi pristojnost in dolžnost seznaniti se s potekom postopka, dajati med postopkom predloge in opozarjati na dejstva in dokaze, ki so pomembni za pravilno odločitev.

2. PRISTOJNOST SODIŠČ

44. člen

(sodnik za mladoletnike in senat za mladoletnike okrožnega sodišča)

(1) Za postopek proti mladoletniku je stvarno pristojno okrožno sodišče.

(2) Sodnik za mladoletnike okrožnega sodišča vodi pripravljalni postopek in opravlja druga procesna dejanja v postopku proti mladoletniku.

(3) Sodnik za mladoletnike, ki je vodil pripravljalni postopek, je predsednik senata za mladoletnike pri okrožnem sodišču, razen če je bil po koncu pripravljalnega postopka podan predlog za kaznovanje ali če je odločal o uvedbi postopka na podlagi zahteve oškodovanca iz prvega odstavka 63. člena ali tretjega odstavka 68. člena tega zakona, ali če je senat za mladoletnike višjega sodišča na njegovo zahtevo iz 69. člena tega zakona odločil, naj se uvede postopek proti mladoletniku.

(4) Senat za mladoletnike okrožnega sodišča sestavljajo sodnik za mladoletnike in dva sodnika porotnika. Sodnik za mladoletnike je predsednik senata.

(5) Sodniki porotniki, ki sodelujejo v senatih za mladoletnike, se imenujejo izmed profesorjev, učiteljev, vzgojiteljev in drugih oseb, ki imajo izkušnje na področju dela z mladoletniki.

(6) V postopkih proti istemu mladoletniku na istem okrožnem sodišču odloča isti sodnik za mladoletnike, razen, če ta zakon drugače določa. Če sodnik meni, da bi to oteževalo uspešno izvedbo kazenskega postopka, da bi bilo to nesmotrno ali v nasprotju z drugimi tehtnimi razlogi, predlaga predsedniku sodišča, da se zadeva dodeli drugemu sodniku.

(7) Kršitev prepovedi iz tretjega odstavka tega člena je razlog za izločitev sodnika.

45. člen
(senat za mladoletnike višjega in vrhovnega sodišča)

- (1) Na drugi stopnji sodijo višja sodišča v senatih, ki jih sestavljajo trije sodniki za mladoletnike
- (2) Senat za mladoletnike višjega sodišča odloča o pritožbah zoper odločbe senata za mladoletnike okrožnega sodišča in o pritožbah zoper sklepe sodnika za mladoletnike v primerih, ki so določeni v tem zakonu, kot tudi v drugih primerih, ko je v tem zakonu ali zakonu, ki ureja kazenskih postopek, določeno, da odloča senat višjega sodišča.
- (3) Na tretji stopnji sodi vrhovno sodišče v senatu, ki ga sestavljajo trije sodniki za mladoletnike.
- (4) Senat za mladoletnike pri vrhovnem sodišču odloča o zahtevi za varstvo zakonitosti in o pritožbi iz 86. člena tega zakona.

46. člen
(krajevna pristojnost)

- (1) Za postopek proti mladoletniku je praviloma krajevno pristojno sodišče, na katerega območju ima mladoletnik stalno prebivališče. Če mladoletnik stalnega prebivališča nima ali ni znano, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima mladoletnik začasno prebivališče. Če ni mogoče ugotoviti stalnega ali začasnega prebivališča mladoletnika, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega je bilo kaznivo dejanje storjeno ali poskušeno.
- (2) Postopek proti mladoletniku, ki ima stalno prebivališče, se sme izvesti pred sodiščem, na območju katerega ima mladoletnik začasno prebivališče, če je očitno, da se bo pri tem sodišču lažje izvedel.
- (3) Če je očitno, da se bo postopek lažje izvedel pred sodiščem, na območju katerega je bilo storjeno ali poskušeno kaznivo dejanje, se sme izvesti postopek pred tem sodiščem.

47. člen
(izločitev in združitev postopka proti mladoletniku s postopkom zoper polnoletnega storilca kaznivega dejanja)

- (1) Če je mladoletnik sodeloval pri kaznivem dejanju skupaj s polnoletnimi, se postopek proti njemu izloči in opravi po določbah tega zakona.
- (2) Postopek proti starejšemu mladoletniku se sme združiti s postopkom proti polnoletnim in opraviti po določbah zakona, ki ureja kazenski postopek samo, če je združitev postopka potrebna za vsestransko razjasnitev stvari. Sklep o tem izda senat za mladoletnike okrožnega sodišča na obrazložen predlog državnega tožilca ali zagovornika. Zoper tak sklep ni pritožbe.
- (3) Če se opravi enoten postopek za mladoletnika in polnoletne storilce, se glede mladoletnika vselej uporabijo 40., 41., 43., 50., 52., 53., 54., 64., prvi odstavek 67., 71., 72., 80., 87. in 88. člen tega zakona, druge določbe tega zakona pa le, če njihova uporaba ni v nasprotju z združenim postopkom.

48. člen
(enoten postopek)

Če je storilec storil eno kaznivo dejanje kot mladoletnik, drugo pa kot polnoleten, se opravi enoten postopek po določbah zakona, ki ureja kazenski postopek, pred senatom, ki sodi polnoletne.

3. TEMELJNE ZNAČILNOSTI POSTOPKA

49. člen

(ravnanje pristojnega organa, če je storilec mlajši od štirinajst let)

(1) Če državni tožilec ugotovi, da storilec ob izvršitvi protipravnega dejanja še ni dopolnil štirinajst let, zavrže ovadbo, sklep o zavrženju pa pošlje pristojnemu centru za socialno delo in oškodovancu.

(2) Če se med postopkom ugotovi, da storilec ob izvršitvi protipravnega dejanja še ni dopolnil štirinajst let, sodišče postopek ustavi in pošlje sklep o ustavitvi postopka državnemu tožilcu, centru za socialno delo in oškodovancu.

50. člen

(prepoved sojenja v nenavzočnosti mladoletnika)

(1) Mladoletniku se ne sme soditi v nenavzočnosti.

(2) Sodišče lahko opravi sejo senata brez navzočnosti mladoletnika le ob pogojih, določenih v tem zakonu.

51. člen

(izključitev javnosti)

(1) Pri izvedbi posameznih dejanj v postopku proti mladoletniku so lahko navzoče le osebe, ki jim ta zakon to dopušča.

(2) Organ, ki vodi posamezno dejanje v postopku proti mladoletniku, opozori tiste, ki so navzoči pri dejanju, s katerega je javnost izključena, da so dolžni varovati kot tajnost vse, kar zvedo pri tem dejanju, in jih opozori, da pomeni izdaja tajnosti kaznivo dejanje.

52. člen

(prepoved objave podatkov)

(1) Brez dovoljenja sodišča se ne sme objaviti potek kazenskega postopka proti mladoletniku in tudi ne odločba, ki je bila v njem izdana.

(2) Objaviti se sme samo tisti del kazenskega postopka oziroma samo tisti del odločbe, ki ga je sodišče dovolilo objaviti, vendar pa se niti v tem primeru ne sme objaviti imena in drugih podatkov mladoletnika, na podlagi katerih bi bilo mogoče ugotoviti njegovo identiteto.

53. člen

(dolžnost pričanja)

Nihče ne more biti oproščen dolžnosti pričanja o okoliščinah, ki so potrebne za presojo mladoletnikove duševne razvitosti ter za spoznanje njegove osebnosti in razmer, v katerih živi (72. člen tega zakona).

54. člen **(vabila in vročanje)**

(1) Organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, vabijo mladoletnika po njegovih starših oziroma po zakonitem zastopniku, razen, če to ni mogoče, ker je treba hitro ravnati, ali zaradi drugih okoliščin.

(2) Za vročanje odločb in drugih pisanj se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o vročanju pisanj obdolžencu; pri tem se mladoletniku pisanja ne smejo vročati na način, da bi se pritrdila na sodno desko.

(3) Ustno naznanjene odločbe se morajo mladoletniku vselej vročiti v overjenem prepisu.

55. člen **(plačilo stroškov postopka in izpolnitev premoženjskoprnega zahtevka)**

(1) Če ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje, mu sodišče lahko naloži plačilo stroškov postopka in izpolnitev premoženjskoprnega zahtevka, če mu je bila izrečena kazen ali vzgojni ukrep, razen stroškov, nastalih zaradi izdelave individualne ocene iz 72. člena tega zakona in zaradi zagotavljanja pravice do zdravniškega pregleda iz šestega odstavka 57. člena tega zakona.

(2) Mladoletnik plača ne glede na izid kazenskega postopka, stroške, nastale s svojo privedbo, preložitvijo preiskovalnega dejanja ali glavne obravnave in druge stroške postopka, ki jih je povzročili po svoji krivdi.

(3) Če mladoletnik nima lastnih dohodkov ali premoženja, stroški postopka obremenjujejo proračun, oškodovanca pa se s premoženjskoprnim zahtevkom napoti na pravdo.

4. PREDKAZENSKI POSTOPEK

56. člen **(zbiranje obvestil in zaslišanje mladoletnika v predkazenskem postopku)**

(1) Policija zbira obvestila in opravi zaslišanje mladoletnika ob smiselni uporabi določb zakona, ki ureja kazenski postopek.

(2) Kadar policija pri zbiranju obvestil ugotovi, da za določeno mladoletno osebo obstajajo razlogi za sum, da je storila ali sodelovala pri storitvi kaznivega dejanja, ji mora, preden začne od nje zbirati obvestila, povedati, katerega kaznivega dejanja je osumljena in kaj je podlaga za sum zoper njo ter jo poučiti: da ni dolžna ničesar izjaviti in odgovarjati na vprašanja, če se bo zagovarjala, pa ni dolžna izpovedati zoper sebe ali svoje bližnje ali priznati krivdo ter da se bo lahko vse, kar bo izpovedala, na sojenju uporabilo zoper njo; da je policija dolžna o tem, da je mladoletna oseba osumljena kaznivega dejanja, obvestiti njene starše oziroma skrbnika, če o tem še niso obveščeni; da ima pravico, da jo v postopku spremljajo starši oziroma skrbnik; da ima pravico do pomoči zagovornika v skladu z 41. členom tega zakona in ki je lahko navzoč pri njenem zaslišanju; o pravicah do uporabe maternega jezika in do tolmačenja po določbah zakona, ki ureja kazenski postopek ter o pravici do varstva njene zasebnosti v skladu z

določbami 51. in 52. člena tega zakona. Mladolenika, ki mu je vzeta prostost, policija pouči po določbi prvega odstavka 57. člena tega zakona.

(3) Zbiranje obvestil in zaslišanje mladolenika se opravi s pomočjo pedagoga ali kakšnega drugega strokovnjaka, če je to potrebno zaradi mladolenikovih osebnih okoliščin.

(4) Zaslišanje mladolenega osumljenca se po predhodnem obvestilu posname z napravo za zvočno in slikovno snemanje, kadar je to sorazmerno glede na okoliščine zadeve, upošteva pri tem zlasti težo kaznivega dejanja, ali je pri zaslišanju navzoč zagovornik in ali je mladoleniku odvzeta prostost. Kadar se zaslišanje ne snema, morajo biti razlogi za to navedeni v zapisniku o zaslišanju.

(5) Zaslišanje se opravi ob smiselni uporabi določb tega zakona o zaslišanju mladolenika pred sodiščem in določb zakona, ki ureja kazenski postopek, o zaslišanju osumljenca.

(6) Če mladolenik ni bil poučen o svojih pravicah iz drugega odstavka tega člena ali če dani pouk in izjava mladolenika glede pravice do zagovornika nista zapisana v zapisnik, sodišče ne sme opreti svoje odločbe na mladolenikovo izpovedbo.

57. člen **(odvzem prostosti mladoleniku)**

(1) Mladolenik, ki mu je vzeta prostost, mora biti v maternem jeziku ali v jeziku, ki ga razume, takoj obveščen o razlogih za odvzem prostosti, o tem, katerega kaznivega dejanja je osumljen in kaj je podlaga za sum proti njemu. Takoj mora biti poučen:

1. da ni dolžan ničesar izjaviti in odgovarjati na vprašanja, če se bo zagovarjal, pa ni dolžan izpovedati zoper sebe ali svoje bližnje ali priznati krivdo ter, da se bo lahko vse, kar bo izpovedal, na sojenju uporabilo proti njemu;
2. o pravici, da mora pristojni organ o odvzemu prostosti takoj obvestiti njegove starše oziroma skrbnika in mu v času pridržanja brez odlašanja omogočiti stik z njimi;
3. o pravici do uporabe svojega jezika v postopku, v skladu z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek;
4. o pravicah iz drugega in šestega odstavka tega člena;
5. o pravici iz tretjega in četrtega odstavka tega člena oziroma o pravici iz prvega odstavka 67. člena tega zakona;
6. če je mladolenik tujec, pa tudi o tem, da je pristojni organ na njegovo zahtevo dolžan o odvzemu prostosti obvestiti konzulat njegove države.

(2) Mladolenik, ki mu je odvzeta prostost, ima od odvzema prostosti dalje pravico do zagovornika, ki si ga svobodno izbere. Če si zagovornika ne vzame sam ali mu ga ne vzamejo starši oziroma skrbnik, mu ga na stroške države postavi pristojni organ po uradni dolžnosti.

(3) Mladolenik mora biti pridržan ločeno od polnoletnih oseb. Ne glede na prejšnji stavek sme policist izjemoma odločiti, naj bo mladolenik priprt skupaj s polnoletnimi, kadar je to glede na mladolenikovo osebnost in druge okoliščine v konkretnem primeru v njegovo korist, zlasti pa kadar bi ločena namestitve lahko povzročila osamitev mladolenika. Odločba o pridržanju mora vsebovati razloge za takšno namestitev.

(4) Mladoletnik lahko v pritožbi zoper odločbo o pridržanju izpodbija tudi odločitev o namestitvi skupaj s polnoletnimi osebami. Če se mladoletnik pritoži iz tega razloga, mora biti do odločitve o pritožbi pridržan ločeno od polnoletnih.

(5) O odvzemu prostosti mladoletniku mora pristojni organ takoj obvestiti njegove starše oziroma skrbnika in mu v času pridržanja brez odlašanja omogočiti stik z njimi.

(6) Mladoletnika, ki mu je odvzeta prostost, brez nepotrebne odlašanja pregleda zdravnik, če mladoletnik potrebuje medicinsko pomoč ali če to zahtevajo mladoletnik, njegovi starši oziroma skrbnik ali njegov zagovornik.

(7) Mladoletnik, ki mu je vzeta prostost, mora biti o svojih pravicah iz tega člena poučen pisno. Pisno obvestilo mora biti sestavljeno v njegovem maternem jeziku. Če pisno obvestilo v ustreznem jeziku ni na voljo, se mladoletnika, ki mu je vzeta prostost, o pravicah najprej pouči ustno v jeziku, ki ga razume, nato pa se brez nepotrebne odlašanja zagotovi tudi pisno obvestilo v njegovem maternem jeziku.

58. člen **(postopki odvracanja kazenskega pregona)**

Državni tožilec sme ovadbo odstopiti v postopek poravnavanja ali odložiti kazenski pregon, kadar gre za kaznivo dejanje, za katero je predpisana denarna kazen ali zapor do petih let. Pri odločanju mora poleg pogojev, ki jih določa zakon, ki ureja kazenski postopek, upoštevati tudi, ali so podane okoliščine, iz katerih je mogoče sklepati, da bo izvedba takega postopka prispevala k optimalnemu razvoju mladoletnika glede na njegove sposobnosti.

59. člen **(poravnavanje)**

(1) Zaradi posebnih okoliščin sme državni tožilec odstopiti v postopek poravnavanja tudi ovadbe za kazniva dejanja velike tatvine po tretjem odstavku 205. člena in požiga po prvem odstavku 222. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17).

(2) Če se vsebina sporazuma nanaša na opravljanje dela v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij ali oškodovanca, obseg dela ne sme preseči sto dvajset ur. Izvajanje sporazuma v tem primeru pripravi in vodi center za socialno delo ob sodelovanju poravnalca.

(3) Rok za izpolnitev sporazuma ne sme biti daljši od šestih mesecev.

(4) Poravnalci v kazenskih zadevah se imenujejo izmed profesorjev, učiteljev, vzgojiteljev in drugih oseb, ki imajo izkušnje na področju dela z mladoletniki.

60. člen **(odložitev pregona)**

(1) Zaradi posebnih okoliščin sme državni tožilec odložiti kazenski pregon tudi za kazniva dejanja neupravičene proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog po prvem in drugem odstavku 186. člena, omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu po prvem in drugem odstavku

187. člena, velike tatvine po tretjem odstavku 205. člena, rop po prvem odstavku 206. člena, roparske tatvine po prvem odstavku 207. člena, poškodovanja ali uničenja stvari, ki so posebnega kulturnega pomena ali naravne vrednote po drugem odstavku 219. člena, požiga po četrtem odstavku 222. člena, zlorabe negotovinskega plačilnega sredstva po tretjem odstavku 246. člena, uporabe ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva po tretjem odstavku 247. člena in povzročitve prometne nesreče iz malomarnosti po drugem odstavku 323. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17) .

(2) Državni tožilec sme v soglasju z oškodovancem odložiti kazenski pregon, če je mladoletnik pripravljen ravnati po navodilih državnega tožilca in izpolniti določene naloge.

(3) Naloge iz prejšnjega odstavka so lahko:

1. odprava ali poravnava škode;
2. plačilo določenega prispevka v korist javne ustanove ali v dobrodelne namene ali v sklad za povračilo škode žrtvam kaznivih dejanj, če ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje;
3. oprava dela v splošno korist;
4. zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu;
5. obiskovati izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;
6. upoštevanje izrečene prepovedi približevanja oškodovancu ali kakšni drugi osebi, kar obsega tudi prepoved navezovanja stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev, oziroma upoštevanje izrečene prepovedi dostopa na posamezne kraje.

(4) Če državni tožilec določi nalogo iz 1. ali 3. točke prejšnjega odstavka, obseg dela ne sme preseči sto dvajset ur, izvajanje dela pa pripravi in vodi center za socialno delo.

(5) Rok za izpolnitev naloge ne sme biti daljši od šestih mesecev.

61. člen

(položaj oškodovanca po zaključenem postopku odvrčanja)

V primeru zavrženja ovadbe po uspešno izvedenem postopku odvrčanja oškodovanec ne more zahtevati uvedbe postopka proti mladoletniku. O tem ga v postopku poravnavanja pouči poravnalec pred podpisom sporazuma, v postopku odložitve kazenskega pregona pa državni tožilec, preden oškodovanec da soglasje za odloženi pregon.

62. člen

(načelo smotrnosti)

(1) Kadar gre za kaznivo dejanje, za katero je predpisana kazen zapora do petih let ali denarna kazen, lahko državni tožilec odloči, da ne bo zahteval uvedbe postopka in kazensko ovadbo zavrže, čeprav so zbrani podatki ali dokazi, da je mladoletnik izvršil kaznivo dejanje, če glede na naravo kaznivega dejanja in okoliščine, v katerih je bilo izvršeno, ter glede na mladoletnikovo prejšnje življenje in njegove osebne lastnosti spozna, da postopek proti njemu ne bi bil smotn. Za ugotovitev teh okoliščin lahko zahteva državni tožilec pojasnila od mladoletnikovih staršev oziroma skrbnika ter od drugih oseb in ustanov; če je potrebno, lahko povabi te osebe in tudi mladoletnika na državno tožilstvo. Mnenje o smotrnosti postopka proti mladoletniku lahko zahteva tudi od centra za socialno delo.

(2) Državni tožilec sme odločiti, da ne bo zahteval uvedbe postopka tudi, če poravnavanje ali odloženi pregon nista bila uspešna zaradi razlogov na strani oškodovanca ali zaradi drugih razlogov, na katere

mladoletnik ni mogel vplivati, in če oceni, da je mladoletnik izkazal prizadevanje za sklenitev sporazuma v okviru poravnavanja in izpolnitev naloge iz 1. točke tretjega odstavka 60. člena tega zakona in da zato postopek in izrek sankcije ne bi bila smotrna.

(3) Kadar je že v teku izvrševanje kazni ali vzgojnega ukrepa, sme državni tožilec odločiti, da ne bo zahteval uvedbe postopka za drugo mladoletnikovo kaznivo dejanje, če glede na težo le-tega ter glede na kazen oziroma vzgojni ukrep, ki se izvršuje, postopek in izrek sankcije ne bi bila smotrna.

(4) V primerih iz tega člena državni tožilec zavrže ovadbo in o tem obvesti center za socialno delo in oškodovanca ter jima sporoči razloge za odločitev.

63. člen **(obveščanje o zavrženju ovadbe)**

(1) Če državni tožilec zavrže ovadbo, mora o tem in o razlogih za zavrženje, v osmih dneh obvestiti oškodovanca in center za socialno delo, če je ovadbo podala policija, pa tudi njo. Razen v primeru iz 61. člena tega zakona, lahko oškodovanec v tridesetih dneh, odkar je prejel sporočilo iz prejšnjega stavka, zahteva, naj sodnik za mladoletnike uvede postopek.

(2) Preden državni tožilec zavrže ovadbo za kaznivo dejanje, za katero je v zakonu predpisana kazen zapora več kot osem let, mora ravnati v skladu z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek, o zavrženju ovadbe v teh primerih.

(3) Oškodovanec, ki ni bil obveščen o zavrženju ovadbe, sme zahtevati nadaljevanje postopka pred pristojnim sodiščem v tridesetih dneh od dneva, ko je izvedel, da je državni tožilec zavrzel ovadbo, pri čemer se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o vrnitvi v prejšnje stanje oškodovancu.

5. OMEJEVALNI UKREPI

64. člen **(začasni ukrepi nadzorstva in nastanitve)**

(1) Če mladoletnik potrebuje takojšnjo pomoč in varstvo ali ga je treba takoj izločiti iz okolja, v katerem živi, sme sodišče odrediti, naj se mladoletnik začasno postavi pod nadzorstvo centra za socialno delo ali nastani pri drugi družini, določeni osebi ali začasno nastani v vzgojni zavod.

(2) Na obrazložen predlog državnega tožilca sprejme sklep iz prvega odstavka tega člena med pripravljalnim postopkom sodnik za mladoletnike, po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije pa sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike okrožnega sodišča.

(3) Državni tožilec in sodišče s predlogom za izrek začasnega ukrepa nadzorstva in nastanitve in s sklepom iz drugega odstavka tega člena nemudoma seznani tudi center za socialno delo. Sodišče začasnega ukrepa ne izreče, če ga pristojni center za socialno delo seznani, da je mladoletniku že izrečen ali je v teku postopek za izrek ukrepa za varstvo njegovih koristi v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja.

(4) Ukrepi iz prvega odstavka tega člena smejo trajati najdlje do pravnomočnosti odločbe, s katero je bil mladoletniku izrečen vzgojni ukrep, kazen mladoletniškega zapora ali samostojni varnostni ukrep, pri čemer začasna nastanitev v vzgojni zavod po prvem odstavku tega člena sme trajati najdlje 30 dni. Sodišče s sklepom ustavi izvrševanje ukrepa takoj, ko zanj ni več pogojev ali, če je sodišče, pristojno na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, mladoletniku izreklo drug ukrep za varstvo njegovih koristi.

(5) Če je odrejeno izvedenstvo in je za izdelavo izvida in mnenja treba namestiti mladoletnika v diagnostičnem centru, odredi njegovo namestitev med pripravljalnim postopkom sodnik za mladoletnike, po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije pa senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Namestitev mladoletnika v diagnostičnem centru sme trajati najdlje 30 dni.

(6) Zoper sklep iz prvega in petega odstavka tega člena se lahko pritožijo osebe, ki imajo pravico do pritožbe zoper sklep o vzgojnem ukrepu, varnostnem ukrepu oziroma zoper sodbo (83. člen), in sicer v treh dneh od vročitve sklepa. O pritožbi odloči senat za mladoletnike višjega sodišča v treh dneh. Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa.

(7) Stroški za mladoletnikovo nastanitev iz prvega in petega odstavka tega člena se izplačajo vnaprej iz proračunskih sredstev in spadajo med stroške postopka.

65. člen

(pripor)

(1) Izjemoma sme sodišče odrediti pripor za mladoletnika, če je podan utemeljen sum, da je storil kaznivo dejanje za katerega je predpisana kazen zapora več kot tri leta:

1. če se skriva, če ni mogoče ugotoviti njegove istovetnosti ali če so podane druge okoliščine, ki kažejo na nevarnost, da bi pobegnil;
2. če je upravičena bojazen, da bo uničil sledove kaznivega dejanja, ali če posebne okoliščine kažejo, da bo oviral potek kazenskega postopka s tem, da bo vplival na priče, udeležence ali prikrivalce;
3. če teža, način storitve ali okoliščine, v katerih je bilo kaznivo dejanje storjeno, in njegove osebne lastnosti, prejšnje življenje, okolje in razmere v katerih živi ali kakšne druge posebne okoliščine kažejo na nevarnost, da bo ponovil kaznivo dejanje, dokončal poskušeno kaznivo dejanje ali storil kaznivo dejanje, s katerim grozi.

(2) Izjemoma se sme za mladoletnika odrediti pripor tudi, če je podan utemeljen sum, da je storil kaznivo dejanje za katerega je kot glavna kazen predpisana denarna kazen ali kazen zapora tri leta ali manj:

1. če se skriva, če ni mogoče ugotoviti njegove istovetnosti ali če so druge okoliščine, ki očitno kažejo na nevarnost, da bi pobegnil;
2. če gre za kaznivo dejanje zoper javni red in mir, zoper spolno nedotakljivost ali za kaznivo dejanje s prvinami nasilja, za katera se sme po določbah kazenskega zakonika izreči kazen zapora dveh let ali za druga kazniva dejanja, za katera se lahko izreče kazen zapora treh let, kadar je podan razlog za pripor iz 2. ali 3. točke prvega odstavka tega člena.

(3) V primerih iz 1. točke prvega odstavka in iz 1. točke drugega odstavka tega člena traja pripor, ki je bil odrejen samo zato, ker ni bilo mogoče ugotoviti istovetnosti mladoletnika, toliko časa, dokler istovetnost ni ugotovljena. V primerih iz 2. točke prvega odstavka in 2. točke drugega odstavka tega člena se pripor odpravi, brž ko so zagotovljeni dokazi, zaradi katerih je bil odrejen.

(4) Pred vložitvijo predloga za izrek kazenske sankcije sme pripor odrediti sodnik za mladoletnike in sme trajati največ mesec dni od dneva, ko mu je bila odvzeta prostost. Pripor, ki ga je odredil sodnik za mladoletnike, sme senat za mladoletnike okrožnega sodišča iz upravičenih razlogov podaljšati vsakič za en mesec, vendar skupno največ za dva meseca. Če se sodnik za mladoletnike ne strinja s predlogom državnega tožilca za odreditev pripora ali če se državni tožilec ne strinja z odpravo pripora, sodnik za mladoletnike zahteva, naj o tem odloči senat za mladoletnike višjega sodišča.

(5) Po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije odloča o priporu senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Pripor sme trajati največ šest mesecev.

(6) Po izreku zavodskega ukrepa, kazni mladoletniškega zapora ali varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zavodu, odloča o priporu senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Pripor sme trajati največ šest mesecev.

(7) Sodnik za mladoletnike mora mladoletnika, ki mu je odvzeta prostost in je bil pripeljan na sodišče, takoj poučiti po prvem odstavku 57. člena tega zakona.

(8) O pritožbi zoper sklep o priporu, ki ga izda sodnik za mladoletnike oziroma senat za mladoletnike okrožnega sodišča, odloča senat za mladoletnike višjega sodišča.

(9) O odreditvi pripora mora sodišče takoj obvestiti mladoletnikove starše oziroma skrbnika in center za socialno delo.

(10) Na prošnjo mladoletnika, ki je v priporu, se sme izvrševanje kazenske sankcije začeti še pred pravnomočnostjo sklepa oziroma sodbe, s katero je bila sankcija izrečena.

(11) Glede vprašanj postopka odreditve in podaljšanja, pravnih sredstev in odprave pripora, ki s tem zakonom niso urejena, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o priporu.

66. člen

(drugi omejevalni ukrepi)

(1) V postopku proti mladoletniku se lahko zaradi zagotovitve mladoletnikove navzočnosti, za odpravo ponovitvene nevarnosti in za uspešno izvedbo kazenskega postopka uporabijo naslednji omejevalni ukrepi, če so zanje izpolnjeni pogoji iz zakona, ki ureja kazenski postopek:

1. privedba mladoletnika;
2. obljuba mladoletnika, da ne bo zapustil prebivališča;
3. prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi;
4. varščina;
5. hišni pripor.

(2) Poleg ukrepov iz prvega odstavka tega člena se lahko mladoletniku določi ukrep javljanja na centru za socialno delo, pri čemer se glede pogojev za odreditev, izvrševanje in glede posledic kršitve ukrepa smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o ukrepu javljanja na policijski postaji.

(3) Če so podani razlogi za pripor, vendar odreditev pripora ni nujno potrebna, lahko sodišče odredi, da se mladoletnika začasno namesti v vzgojni zavod. Glede izvrševanja in posledic v primeru kršitve tega ukrepa se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o hišnem priporu.

(4) V primerih nestrinjanja med državnim tožilcem in sodnikom za mladoletnike oziroma senatom za mladoletnike glede določitve ukrepov iz tega člena odloča senat za mladoletnike višjega sodišča.

(5) V primeru kršitve ukrepov iz prvega odstavka tega člena se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o posledicah kršitve posameznega ukrepa.

(6) Ukrepe iz tega člena odredi sodišče na obrazložen predlog državnega tožilca. V primerih nestrinjanja med državnim tožilcem in sodnikom za mladoletnike glede odreditve ukrepov iz tega člena odloča senat za mladoletnike višjega sodišča.

(7) Za ukrepe iz tega člena se glede postopka odreditve, pravnih sredstev, trajanja, podaljšanja, odprave ukrepa in obveščanja mladoletnikovih staršev oziroma skrbnikov in centra za socialno delo smiselno uporablja 65. člen tega zakona in določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o priporu.

67. člen (izvrševanje pripora)

(1) Mladoletnik mora biti priprt ločeno od polnoletnih. Ne glede na prejšnji stavek sme sodnik za mladoletnike po predhodno pridobljenem mnenju predstojnika zavoda izjemoma skleniti, naj bo mladoletnik priprt skupaj s polnoletnimi, kadar je to glede na mladoletnikovo osebnost in druge okoliščine v konkretnem primeru v njegovo največjo korist, zlasti pa, kadar bi ločena namestitve lahko povzročila osamitev mladoletnika. Sodnik za mladoletnike mora v sklepu posebej obrazložiti, zakaj je takšna namestitve v mladoletnikovo korist. Določbe tega odstavka veljajo tudi za osebo, ki je med trajanjem pripora dopolnila 18 let.

(2) Mladoletniku, ki mu je odvzeta prostost, je treba zagotoviti nego, varstvo in vso potrebno individualno pomoč, ki jo utegne potrebovati glede na svojo starost, spol in osebnost. Zavod nemudoma po začetku izvrševanja pripora v sodelovanju s centrom za socialno delo pridobi podatke o morebitni predhodni obravnavi mladoletnika in prouči možnosti za mladoletnikovo nadaljnje vključevanje v vzgojne, izobraževalne in druge programe, v katere je bil že vključen pred začetkom izvrševanja pripora oziroma za vključitev v druge ustrezne programe glede na potrebe, želje in sposobnosti mladoletnika, v skladu z omejitvami, potrebnimi za zagotavljanje varnosti in ohranitve reda v zavodu ter v skladu z omejitvami, ki izhajajo iz razlogov za odreditev pripora.

(3) Mladoletniku je treba zagotoviti vsak dan najmanj tri ure gibanja na prostem.

(4) Mladoletnik ima pravico do verske duhovne oskrbe v skladu z zakonom, ki ureja versko svobodo. Vsebina in obseg verske duhovne oskrbe se lahko omejita le zaradi varnosti in ohranitve reda v zavodu.

(5) Sodnik za mladoletnike ima glede priprtih mladoletnikov enake pristojnosti in obveznosti, kot jih ima po zakonu, ki ureja kazenski postopek, preiskovalni sodnik glede priporikov.

(6) Za izvrševanje pripora se glede vprašanj, ki s tem zakonom niso izrecno urejena, smiselno uporablja zakon, ki ureja kazenski postopek.

(7) Minister, pristojen za pravosodje, izda podrobnejše predpise o izvrševanju pripora za mladoletnike.

6. UVEDBA POSTOPKA

68. člen
(upravičeni predlagatelj)

(1) Postopek za kaznivo dejanje se proti mladoletniku uvede za vsa kazniva dejanja samo na zahtevo državnega tožilca.

(2) Postopek za kazniva dejanja, za katera se po določbah kazenskega zakonika storilec preganja na predlog ali na zasebno tožbo, se sme uvesti, če oškodovanec predlaga uvedbo postopka pri policiji ali pristojnem državnem tožilcu v treh mesecih od dneva, ko je izvedel za kaznivo dejanje in storilca.

(3) Če državni tožilec ne zahteva uvedbe postopka proti mladoletniku, obvesti o tem oškodovanca. Oškodovanec ne more prevzeti pregona oziroma ne more vložiti zasebne tožbe, lahko pa v tridesetih dneh od prejema sklepa državnega tožilca zahteva, naj sodnik za mladoletnike uvede postopek.

69. člen
(zahteva državnega tožilca za uvedbo pripravljalnega postopka)

Če državni tožilec ne zavrže ovadbe, zahteva uvedbo pripravljalnega postopka pri sodniku za mladoletnike. Če se sodnik za mladoletnike s tem ne strinja, zahteva, naj o tem odloči senat za mladoletnike višjega sodišča.

70. člen
(odločitev o uvedbi pripravljalnega postopka)

(1) V primerih iz prvega odstavka 63. člena in tretjega odstavka 68. člena tega zakona odloči o uvedbi postopka sodnik za mladoletnike okrožnega sodišča, v primeru iz 69. člena pa senat za mladoletnike višjega sodišča na seji.

(2) Zoper sklep sodnika za mladoletnike ali senata za mladoletnike višjega sodišča o uvedbi postopka ni pritožbe.

(3) Če sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike višjega sodišča odloči, naj se proti mladoletniku uvede postopek, je državni tožilec v tem postopku dolžan izvajati funkcijo pregona.

71. člen
(obveščanje centra za socialno delo o uvedbi postopka)

Državni tožilec o zahtevi za uvedbo postopka obvesti center za socialno delo. Če sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike višjega sodišča uvede pripravljalni postopek brez zahteve državnega tožilca, pošlje sklep o uvedbi pripravljalnega postopka tudi centru za socialno delo.

7. PRIPRAVLJALNI POSTOPEK

72. člen
(pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku)

(1) V pripravljalnem postopku proti mladoletniku je treba poleg dejstev, ki se nanašajo na kaznivo dejanje, zlasti ugotoviti mladoletnikovo starost, okoliščine, ki so potrebne za presojo njegove duševne razvitosti, za ugotavljanje njegove morebitne posebne ranljivosti, posebnih potreb na področju vzgoje, izobraževanja in zdravljenja ter ugotoviti in proučiti vse druge okoliščine, ki se tičejo njegove osebnosti in razmer, v katerih živi (individualna ocena mladoletnika). Sodišče o svoji dolžnosti iz prejšnjega stavka seznaniti mladoletnika, ko ga prvič vabi na sodišče.

(2) Da se ugotovijo okoliščine iz prvega odstavka tega člena, je treba zaslišati osebe, ki lahko dajo o njih potrebne podatke, zlasti mladoletnikove starše ali njegovega skrbnika, ter zahtevati poročilo centra za socialno delo. Če je center za socialno delo že opravil razgovore z navedenimi osebami, sodišče glede na okoliščine primera oceni, ali je njihovo zaslišanje potrebno. Če je bil mladoletniku že izrečen vzgojni ukrep, lahko sodnik za mladoletnike zahteva poročilo o njegovem izvrševanju.

(3) Kadar je za ugotovitev mladoletnikovega zdravstvenega stanja, njegove duševne razvitosti, psihičnih lastnosti ali nagnjenj potrebno, da ga pregleda izvedenec ustrezne stroke, se odredi takšen pregled. Tak pregled mladoletnika se lahko opravi v zdravstvenem ali v kakšnem drugem zavodu.

73. člen **(izvedba pripravljalnega postopka)**

(1) Pri dejanjih v pripravljalnem postopku smeta biti navzoča državni tožilec in zagovornik.

(2) Pri dejanjih v pripravljalnem postopku smejo biti navzoči predstavnik centra za socialno delo in mladoletnikovi starši oziroma skrbnik. Kadar so te osebe navzoče pri omenjenih dejanjih, lahko sodnik dovoli, da dajejo predloge in postavljajo vprašanja tistemu, ki se zaslišuje.

(3) Sodnik za mladoletnike lahko prepusti policiji, naj na način, ki je predpisan v tem zakonu in zakonu, ki ureja kazenski postopek, izvrši odredbo o hišni preiskavi ali o zasegu predmetov.

74. člen **(zaslišanje mladoletnika)**

Mladoletnika zasliši sodnik za mladoletnike. Kadar je glede na osebne okoliščine mladoletnika treba, ga sodnik zasliši s pomočjo pedagoga ali drugega ustreznega strokovnjaka.

75. člen **(predlog državnega tožilca za izrek kazenske sankcije)**

(1) Ko preizkusi vse okoliščine, ki se nanašajo na kaznivo dejanje, mladoletnikovo osebnost in razmere, v katerih mladoletnik živi, pošlje sodnik za mladoletnike spise pristojnemu državnemu tožilcu. Ta lahko v osmih dneh zahteva, naj se pripravljalni postopek dopolni, predlaga ustavitev postopka po 76. členu tega zakona, odstopi zadevo v postopek poravnavanja po 59. členu tega zakona ali poda senatu za mladoletnike obrazložen predlog za kaznovanje, za izrek vzgojnega ukrepa oziroma za uporabo samostojnega varnostnega ukrepa (v nadaljevanju: predlog za izrek kazenske sankcije).

(2) Predlog za izrek kazenske sankcije mora obsegati: ime in priimek mladoletnika, njegovo starost, opis dejanja, dokaze, iz katerih izhaja, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje, predlog, da naj sodišče opravi sejo ali glavno obravnavo, obrazložitev, ki mora obsegati tudi oceno mladoletnikove duševne razvitosti,

njegove osebnosti in morebitnih posebnih potreb, ter predlog, naj se mladoletnika kaznuje, naj se mu izreče vzgojni ukrep oziroma naj se uporabi samostojni varnostni ukrep.

76. člen
(predlog za ustavitev postopka)

(1) Če državni tožilec med ali po pripravljalnem postopku spozna, da ni podlage za postopek proti mladoletniku ali da je podan kakšen razlog iz prvega do tretjega odstavka 62. člena tega zakona, predlaga sodniku za mladoletnike, naj ustavi postopek.

(2) Če se sodnik za mladoletnike ne strinja s predlogom državnega tožilca, zahteva o tem odločitev senata za mladoletnike višjega sodišča.

(3) Če senat za mladoletnike iz prejšnjega odstavka odloči, da se mora postopek nadaljevati, mora državni tožilec nadaljevati s kazenskim pregonom. Če je bil v takem primeru predlog za ustavitev podan, ker je državni tožilec ocenil, da ni podlage za postopek proti mladoletniku, sodnik za mladoletnike, ki je zahteval odločitev senata, ne sme odločati v postopku proti mladoletniku.

8. POSTOPEK PRED SENATOM ZA MLADOLETNIKE

77. člen
(odločanje na seji senata ali glavni obravnavi)

(1) Sodnik za mladoletnike razpiše sejo senata ali glavno obravnavo, ko prejme predlog za izrek kazenske sankcije.

(2) Kazni, zavodski ukrepi in samostojni varnostni ukrepi se smejo izreči mladoletniku samo po glavni obravnavi. Druge kazenske sankcije se mu smejo izreči tudi na seji senata.

(3) Na seji lahko senat odloči, naj se opravi glavna obravnava.

78. člen
(seja senata)

(1) Na sejo senata za mladoletnike se vabijo mladoletnik in njegov zagovornik ter državni tožilec. Seja senata se lahko opravi brez navzočnosti mladoletnika le izjemoma, če ga je sodnik za mladoletnike že zaslišal in, če senat oceni, da lahko na podlagi zbranih dokazov o kaznivem dejanju in o osebnosti mladoletnika, izbere ustrezen vzgojni ukrep, kar mora v sklepu posebej obrazložiti.

(2) O seji senata za mladoletnike se obvestijo mladoletnikovi starši oziroma skrbnik in predstavnik centra za socialno delo, ki so lahko na njej navzoči.

(3) Sodnik za mladoletnike seznani navzočega mladoletnika z izrečenim vzgojnim ukrepom.

79. člen
(glavna obravnava glavna obravnava)

(1) Kadar odloča senat za mladoletnike na glavni obravnavi, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o pripravi in pogojih za glavno obravnavo, o vodstvu, preložitvi in prekinitvi glavne obravnave, o zapisniku in poteku glavne obravnave, o spremembi in razširitvi obtožbe; te določbe se ne uporabijo, če so v nasprotju s tem zakonom ali če sodišče spozna, da v posameznem primeru njihova uporaba ne bi bila smotrna.

(2) Poleg oseb, ki se na glavno obravnavo vabijo v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, smejo na njej biti navzoči tudi mladoletnikovi starši oziroma skrbnik in predstavnik centra za socialno delo, ki jih sodišče obvesti o glavni obravnavi. Če starši oziroma skrbnik ali predstavnik centra za socialno delo ne pridejo, to ni ovira, da sodišče ne bi opravilo glavne obravnave.

(3) Poleg mladoletnika morata biti navzoča na glavni obravnavi državni tožilec in zagovornik.

80. člen

(navzočnost na glavni obravnavi in odstranitev z zasedanja)

(1) Kadar se sodi mladoletniku, se javnost vedno izključi, senat pa sme dovoliti, da so navzoče osebe, ki se ukvarjajo z varstvom in vzgojo mladoletnikov ali s preprečevanjem mladoletniške kriminalitete ter znanstveni delavci.

(2) Med glavno obravnavo sme senat odrediti, naj se odstranijo z zasedanja vse ali posamezne osebe, razen državnega tožilca, zagovornika in predstavnika centra za socialno delo.

(3) Senat sme odrediti, naj se mladoletnik med izvedbo posameznih dokazov ali med besedo strank odstrani z zasedanja.

81. člen

(razpis seje senata oziroma glavne obravnave in izdelava pisne odločbe)

(1) Sodnik za mladoletnike mora razpisati glavno obravnavo ali sejo senata v 15 dneh od dneva, ko prejme predlog za izrek kazenske sankcije, oziroma ko je bilo na seji senata sklenjeno, naj se opravi glavna obravnavo.

(2) Glavna obravnavo se preloži ali prekine samo izjemoma.

(3) Sodnik za mladoletnike mora v 15 dneh po razglasitvi izdelati pisno sodbo oziroma pisni sklep, če je mladoletnik v priporu, pa v osmih dneh.

82. člen

(odločitev senata za mladoletnike)

(1) Senat za mladoletnike ni vezan na predlog državnega tožilca pri odločanju o tem, ali naj mladoletniku izreče kazen, vzgojni ukrep ali samostojni varnostni ukrep.

(2) Senat s sklepom ustavi postopek v primerih, ko sodišče skladno z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek, izda sodbo, s katero obtožbo zavrne ali s katero obtoženca oprosti obtožbe, kakor tudi, kadar spozna, da mladoletniku ne bi bilo smotrno izreči niti kazni niti vzgojnega ukrepa in v primerih, ko polnoletnemu ni dovoljeno soditi za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik (33. člen). Senat v obrazložitvi sklepa opiše očitano dejanje in razloge za ustavitev postopka.

(3) Senat izda sklep tudi, če izreče mladoletniku vzgojni ukrep. V izreku takega sklepa navede samo, kateri ukrep mu izreka, ne izreče pa, da je mladoletnik kriv za očitano kaznivo dejanje. V obrazložitvi sklepa opiše dejanje in navede okoliščine, ki upravičujejo izrek vzgojnega ukrepa.

(4) V sodbi, s katero je mladoletniku izrečen mladoletniški zapor ali denarna kazen in v sklepu, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep ali samostojni varnostni ukrep, lahko sodišče v soglasju z mladoletnikom in njegovimi starši oziroma skrbnikom in po zaslišanju mladoletnika odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve.

9. PRAVNA SREDSTVA

83. člen (pritožba)

(1) Zoper sodbo, s katero je mladoletniku izrečena kazen, zoper sklep, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep ali samostojni varnostni ukrep in zoper sklep, s katerim je postopek ustavljen, se lahko pritožijo osebe, ki imajo pravico do pritožbe zoper sodbo v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, in sicer v osmih dneh po prejemu sodbe oziroma sklepa.

(2) Zagovornik, državni tožilec, mladoletnikov zakonec, krvni sorodnik v ravni vrsti, posvojitelj, skrbnik, brat, sestra in rejnik se smejo pritožiti v mladoletnikovo korist tudi proti njegovi volji.

(3) Oškodovanec sme izpodbijati sklep, s katerim je senat ustavil postopek proti mladoletniku, sklep, s katerim je sodišče mladoletniku izreklo vzgojni ukrep ali sodbo, s katero mu je izreklo kazen, pa sme izpodbijati le glede odločbe o premoženjskopravnem zahtevku in odločbe o stroških.

(4) Na sejo senata za mladoletnike višjega sodišča povabi sodišče mladoletnika, če odloča v zadevi, v kateri je bil mladoletniku izrečen mladoletniški zapor, zavodski ukrep ali varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, v ostalih primerih pa le, če predsednik senata ali senat oceni, da bi bila njegova navzočnost koristna.

84. člen (razlogi, s katerimi se sme izpodbijati sodba ali sklep o izreku kazenske sankcije sodišča prve stopnje)

(1) Poleg primerov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, je bistvena kršitev določb kazenskega postopka, podana tudi:

1. če je na glavni obravnavi sodeloval sodnik, ki bi moral biti izločen po določbah 50. člena tega zakona;
2. če se sodba ali sklep o izreku kazenske sankcije opira na dokaz, na katerega se po določbah tega zakona ne more opirati, ali na dokaz, ki je bil pridobljen na podlagi takega nedovoljenega dokaza;

(2) Poleg primerov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, je kršitev kazenskega zakona podana tudi, če je ta zakon prekršen v vprašanju:

1. ali je bil glede kaznivega dejanja, ki je predmet obtožbe ali predloga za izrek kazenske sankcije, uporabljen zakon, ki se ne bi bil smel uporabiti;

2. ali je bila z odločbo o izreku kazni ali vzgojnega ukrepa prekoračena pravica, ki jo ima sodišče po zakonu.

(3) Bistvena kršitev določb kazenskega postopka je poleg v primerih, ki jih določa zakon, ki ureja kazenski postopek, podana tudi, če sodišče med pripravo glavne obravnave ali med glavno obravnavo ali pri izdaji sklepa ali sodbe ni uporabilo kakšne določbe tega zakona ali jo je uporabilo nepravilno ali če je na glavni obravnavi prekršilo pravice obrambe, pa je to vplivalo ali moglo vplivati na zakonitost in pravilnost sodbe ali sklepa o izreku kazenske sankcije.

85. člen

(odločitev senata za mladoletnike višjega sodišča)

(1) Senat za mladoletnike višjega sodišča sme spremeniti odločbo sodišča prve stopnje in izreči mladoletniku strožjo sankcijo samo, če je tako predlagano v pritožbi.

(2) Daljši mladoletniški zapor, višjo denarno kazen ali strožji zavodski ukrep od tistega, izrečenega z odločbo sodišča prve stopnje, sme senat višjega sodišča izreči na seji ali po opravljeni obravnavi.

(3) Če z odločbo sodišča prve stopnje ni bila izrečena kazen mladoletniškega zapora, denarna kazen, zavodski ukrep, ali varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, sme senat višjega sodišča izreči te kazenske sankcije samo, če opravi obravnavo.

86. člen

(pritožba zoper odločitev višjega sodišča)

Zoper odločitev višjega sodišča je dovoljena pritožba na vrhovno sodišče:

- če je sodišče druge stopnje na podlagi opravljene obravnave dejansko stanje ugotovilo drugače kakor sodišče prve stopnje in na tako ugotovljeno dejansko stanje oprlo svojo odločbo;
- če je sodišče druge stopnje spremenilo sklep, s katerim je sodišče prve stopnje ustavilo postopek proti mladoletniku in izreklo sodbo, s katero mu je izreklo kazen ali sklep, s katerim mu je izreklo vzgojni ukrep ali varnostni ukrep;
- zoper odločbo iz drugega in tretjega odstavka 85. člena tega zakona, razen kadar je senat višjega sodišča izrekel višjo denarno kazen.

87. člen

(obnova postopka)

Določbe o obnovi kazenskega postopka, končanega s pravnomočno sodbo, iz zakona, ki ureja kazenski postopek, se uporabljajo smiselno tudi za obnovo postopka, končanega s pravnomočnim sklepom, s katerim je bil izrečen vzgojni ukrep oziroma samostojni varnostni ukrep.

88. člen

(zahteva za varstvo zakonitosti)

Poleg primerov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, se sme v postopku proti mladoletniku vložiti zahtevo za varstvo zakonitosti tudi v primeru, če je bila proti mladoletniku nepravilno uporabljena kazen ali vzgojni ukrep.

89. člen

(sprememba pravnomočne sodbe ali sklepa brez obnove kazenskega postopka)

- (1) Pravnomočna sodba ali sklep se sme spremeniti tudi brez obnove kazenskega postopka, če je bilo v dveh ali več sodbah oziroma sklepih zoper istega mladoletnika pravnomočno izrečenih več kazenskih sankcij, pa niso bile uporabljene določbe o odmeri kazenskih sankcij za kazniva dejanja v steku.
- (2) Sodišče z novo odločbo spremeni prejšnje odločbe glede odločitve o kazenski sankciji in izreče eno samo kazensko sankcijo. Za novo odločbo je pristojno sodišče prve stopnje, ki je sodilo v zadevi, v kateri je bila izrečena najstrožja vrsta sankcije; pri sankcijah iste vrste tisto sodišče, ki je izreklo najstrožjo sankcijo; če so sankcije enake, pa sodišče, ki je zadnje izreklo sankcijo.
- (3) Novo odločbo izda sodišče na seji senata na predlog državnega tožilca ali mladoletnika. Pred odločitvijo sodišče pošlje predlog nasprotni stranki, ki se lahko o njem izjavi v roku 15 dni.
- (4) Če so bile pri izreku sankcije upoštevane tudi odločbe drugih sodišč, je treba overjen prepis nove pravnomočne odločbe poslati tudi tem sodiščem.

Četrty del: IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ ZA MLADOLETNIKE

1. SPLOŠNE DOLOČBE O IZVRŠEVANJU VZGOJNIH UKREPOV

90. člen

(pristojnost za izvrševanje vzgojnih ukrepov)

- (1) Za izvršitev vzgojnih ukrepov skrbi center za socialno delo, pristojen v skladu z določbami zakona, ki ureja socialno varstvo, o krajevni pristojnosti.
- (2) Ko postane sklep o izreku vzgojnega ukrepa izvršljiv, sodišče nemudoma pošlje overjen prepis sklepa s potrdilom o izvršljivosti v izvršitev pristojnemu centru za socialno delo in zavodu v katerem se bo vzgojni ukrep izvrševal.
- (3) Sklep, s katerim izreče prepovedi iz 11. do 14. točke drugega odstavka 16. člena tega zakona, pošlje sodišče tudi pristojni policijski postaji in v primeru prepovedi približevanja ali komuniciranja z žrtvijo, tudi slednji.
- (4) Pristojni center za socialno delo mora začeti izvrševati zunajzavodski vzgojni ukrep in poskrbeti za začetek izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa najpozneje v 30 dneh od prejema sklepa, s katerim je izrečen. O tem, da se je vzgojni ukrep začel izvrševati, mora brez nepotrebne odlašanja obvestiti sodišče.
- (5) Če se izvrševanje zavodskega vzgojnega ukrepa ne more začeti, ker je mladoletnik pobegnil ali se skriva, mora pristojni center za socialno delo takoj, ko izve za nastanek takih okoliščin, o tem obvestiti sodišče in pristojno policijsko postajo, da ga izsledi in privede v zavod. V primeru nedovoljenega izhoda ali nepravočasne vrnitve, mora vzgojni zavod ali zavod za usposabljanje, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep,

takoj obvestiti policijo in starše, najkasneje prvi naslednji delovni dan pa tudi pristojni center za socialno delo in pristojno sodišče.

(6) Če se izvrševanje zunajzavodskega vzgojnega ukrepa ne more začeti ali nadaljevati zaradi nesodelovanja mladoletnika, pristojni center za socialno delo o tem obvesti sodišče in državnega tožilca takoj ko izve, da so podane okoliščine, iz katerih izhaja njegovo nesodelovanje.

(7) Minister, pristojen za notranje zadeve, izda v soglasju z ministrom, pristojnim za socialne zadeve in ministrom, pristojnim za izobraževanje, navodilo za izvajanje določb iz petega odstavka tega člena.

(8) Če mladoletnik pobegne iz prevzgojnega doma, predstojnik prevzgojnega doma (v nadaljevanju. direktor) odredi tiralico.

(9) Če je mladoletnik zaščitena oseba po zakonu, ki ureja zaščito prič, pristojni center za socialno delo in zavod, v katerem se vzgojni ukrep izvršuje, pri izvrševanju vzgojnega ukrepa upoštevata odločitve komisije, pristojne za zaščito ogroženih oseb, in sodelujeta z enoto, pristojno za zaščito ogroženih oseb.

(10) Minister, pristojen za pravosodje, v soglasju z ministrom, pristojnim za izobraževanje, in ministrom, pristojnim za socialne zadeve, podrobneje uredi izvrševanje vzgojnih ukrepov. Minister, pristojen za pravosodje, podrobneje uredi izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom.

91. člen **(zagotavljanje sredstev)**

Sredstva za izvrševanje vzgojnih ukrepov zagotavlja Republika Slovenija.

92. člen **(uporaba določb tega dela zakona za polnoletne)**

Določbe tega dela zakona se uporabljajo tudi za mladoletnike, ki pred začetkom izvrševanja ali med izvrševanjem vzgojnega ukrepa dopolnijo 18. leto starosti in za mlajše polnoletnike, ki jim je izrečen vzgojni ukrep. Izrečeni vzgojni ukrep sme trajati najdlje do dopolnjenega 23. leta starosti.

93. člen **(odlog izvršitve zavodskega ukrepa)**

(1) Sodišče, ki je izreklo vzgojni ukrep, lahko na prošnjo mladoletnika, njegovih sorodnikov v ravni vrsti, posvojitelja, skrbnika, brata, sestre ali rejnika, na predlog pristojnega centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti odloži izvršitev zavodskega ukrepa:

1. če je mladoletnik huje bolan;
2. če v njegovi ožji družini kdo umre;
3. če je v njegovi ožji družini kdo hudo bolan in je nujno potrebna mladoletnikova pomoč;
4. če mladoletnik končuje šolo ali je pred izpitom, na katerega se je pripravljaj;
5. če ima mladoletnica otroka, ki še ni star eno leto, ali če je noseča ali če ima otroka, ki še ni star dve leti in posebni zdravstveni, socialni in drugi razlogi zahtevajo, da sama skrbi zanj;
6. če je potrebno, da poskrbi za varstvo in vzgojo otrok, o čemer da mnenje center za socialno delo, na območju katerega prebivajo mladoletnikovi otroci.

(2) Prošnji za odložitev je potrebno priložiti tudi dokazila o vzrokih za odložitve.

(3) Pri odločanju o odložitvi izvršitve vzgojnega ukrepa iz razloga po 1. točki prvega odstavka tega člena sodišče v primeru suma zlorabe, zaprosi za mnenje posebne zdravstvene komisije, ustanovljene na podlagi določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij in ob smiselni uporabi določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij o odlogu izvršitve kazni zavora.

(4) Začetek izvrševanja ukrepa se lahko odloži v primeru iz 1. točke prvega odstavka tega člena, dokler traja bolezen, v primerih iz 2., 3. in 6. točke prvega odstavka tega člena največ za tri mesece, v primeru iz 4. točke prvega odstavka tega člena največ za šest mesecev in v primeru iz 5. točke prvega odstavka tega člena, dokler otrok ne dopolni enega leta oziroma dveh let starosti.

(5) Zoper sklep o zavrnitvi prošnje za odložitev je dovoljena pritožba v treh dneh po vročitvi sklepa. O pritožbi odloča predsednik višjega sodišča, ki je dolžan odločiti v treh dneh.

(6) Pritožba odloži izvršitev sklepa.

94. člen **(odpust mladoletnika iz zavoda)**

(1) Zavod, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep, odpusti osebo, ki je na prestajanju vzgojnega ukrepa, takoj, ko dobi pravnomočno odločbo o pogojnem odpustu, spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi zavodskega ukrepa oziroma ko preteče z zakonom določena najdaljša doba za izvrševanje tega ukrepa ali ob dopolnitvi starosti, po kateri izvrševanje vzgojnega ukrepa ni več dopustno.

(2) Mladoletniku, ki je neposredno pred koncem šolanja oziroma pred izpitom in bi mu odpust iz zavoda onemogočil ali ga oviral dokončati šolo oziroma opraviti izpit, lahko zavod, v katerem se izvršuje zavodski ukrep, na njegovo prošnjo ali prošnjo njegovih staršev oziroma skrbnika in s privolitvijo pristojnega centra za socialno delo omogoči, da obiskuje šolo do konca šolskega leta oziroma da opravi končni izpit.

(3) Pristojni center za socialno delo je dolžan v sodelovanju z zavodom vsakemu mladoletniku med izvrševanjem zavodskega ukrepa in po odpustu mladoletnika iz zavoda pomagati pri njegovem načrtovanju socialnega vključevanja in realizaciji njegovega načrta socialnega vključevanja ter pri vključevanju v življenje in mu v ta namen postaviti svetovalca.

2. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NAVODILA IN PREPOVEDI

95. člen **(splošne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa navodila in prepovedi)**

(1) Izvrševanje navodil in prepovedi, ki jih sodišče izreče mladoletniku, pripravi, vodi in nadzira pristojni center za socialno delo.

(2) Navodila, ki jih ne izvršuje pristojni center za socialno delo, se izvršujejo v organih in organizacijah, ki izvajajo take dejavnosti; le-ti morajo o uspehu izvrševanja navodil obveščati sodišče in pristojni center za socialno delo.

(3) Pri izvrševanju navodil iz 2., 6. in 9. točke drugega odstavka 16. člena tega zakona sodeluje in jih nadzira sodnik za mladoletnike.

- (4) Vsa navodila se izvajajo tako, da ni moteno mladoletnikovo šolanje ali njegova zaposlitev.
- (5) Če policija pri izvrševanju nalog in pooblastil v okviru svojih pristojnosti ugotovi, da mladoletnik prepovedi iz 11. do 14. točke drugega odstavka 16. člena tega zakona ne spoštuje, o tem obvesti center za socialno delo.
- (6) Sodišče lahko navodila in prepovedi med izvrševanjem spremeni ali katero od njih odpravi, če bo s tem bolje dosežen namen vzgojnega ukrepa.
- (7) Če mladoletnik ne izpolnjuje navodil ali ne spoštuje prepovedi, lahko sodišče namesto njih izreče vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo.
- (8) Pristojni center za socialno delo obvesti državnega tožilca in sodišče, ki je mladoletniku izreklo vzgojni ukrep navodila in prepovedi, ko oceni, da je namen izvrševanja tega vzgojnega ukrepa izpolnjen.

96. člen **(izvrševanje prepovedi vožnje motornega vozila)**

- (1) Za izvršitev prepovedi vožnje motornega vozila mladoletniku se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o izvrševanju kazni prepovedi vožnje motornega vozila, če ne nasprotujejo določbam tega zakona.
- (2) Če policija pri svojem delu ugotovi, da mladoletnik krši prepoved vožnje motornega vozila, o tem obvesti pristojni center za socialno delo, državnega tožilca in sodišče.

97. člen **(opravljanje dela v splošno korist)**

- (1) Kot delo v splošno korist se šteje vsaka oblika opravljanja dela mladoletnika v javnem interesu, ki ni namenjena pridobivanju dobička. Organizacija, v kateri mladoletnik opravlja delo v splošno korist, je lahko vsaka pravna oseba v Republiki Sloveniji, ki opravlja dejavnosti v javnem interesu, če teh dejavnosti ne izvaja izključno zaradi pridobivanja dobička (v nadaljevanju: izvajalska organizacija).
- (2) Samoupravne lokalne skupnosti so dolžne zagotavljati delo v splošno korist za mladoletnike v okviru nalog iz svojih pristojnosti in zagotavljati izvajalske organizacije za njegovo izvrševanje. Pristojni center za socialno delo mladoletniku delo in izvajalsko organizacijo izbere s seznama del in izvajalskih organizacij, ki ga za izvrševanje dela v splošno korist v skladu z zakonom, ki ureja probacijo, vodi Uprava Republike Slovenije za probacijo. Uprava Republike Slovenije za probacijo posreduje seznam iz tega odstavka v treh dneh od prejema zahteve za posredovanje seznama pristojnega centra za socialno delo.
- (3) Mladoletnik, pristojni center za socialno delo in izvajalska organizacija sklenejo dogovor o opravljanju dela v splošno korist. Pristojni center za socialno delo obvesti sodišče, če mladoletnik ne izpolnjuje obveznosti iz dogovora. Če mladoletnik izpolnjuje naloge, določene z dogovorom, se v času od sklenitve dogovora do poteka roka za opravo obveznosti vzgojni ukrep ne nadomesti z drugim ukrepom.
- (4) Stroški zdravstvenega pregleda, usposabljanja za varno opravljanje dela in stroški zavarovanja za primer poškodbe pri delu ali poklicne bolezni ali primer smrti kot posledice poškodbe pri delu ali poklicne

bolezni se krijejo iz proračuna. Iz proračuna se krijejo tudi stroški prevoza, malice in drugi stroški, povezani z opravljanjem dela v splošno korist.

(5) Opravljanje dela v splošno korist za mladoletnike s pravilnikom podrobneje določi minister, pristojen za pravosodje, v soglasju z ministrom, pristojnim za socialne zadeve.

3. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NADZORSTVO CENTRA ZA SOCIALNO DELO

98. člen

(izvrševanje nadzorstva centra za socialno delo)

(1) Ko center za socialno delo prejme sklep sodišča, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo, mladoletniku določi svetovalca in o tem obvesti sodišče.

(2) Svetovalec mora nameniti posebno skrb vzgoji, varstvu in nadzorstvu mladoletnika; zlasti mora skrbeti, da bo mladoletnik izvrševal posebna navodila in spoštoval prepovedi, ki mu jih je določilo sodišče; z mladoletnikom mora imeti redne stike. Za strokovno pomoč lahko svetovalec zaprosi sodišče in ustrezne strokovne organizacije.

(3) Državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti, javni zavodi in druge organizacije so dolžne sodelovati s svetovalcem, če je to potrebno za izvrševanje njegovih nalog.

(4) Za svetovalca je lahko določen strokovni delavec, zaposlen na centru za socialno delo, ki v skladu z zakonom, ki ureja socialno varstvo, opravlja socialno varstvene storitve.

4. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NAMESTITVE V VZGOJNI ZAVOD

99. člen

(izvrševanje namestitve v vzgojni zavod)

(1) Vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod se izvršuje v zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, ki jih določi minister, pristojen za izobraževanje.

(2) Pristojni center za socialno delo mora najmanj osem dni pred začetkom izvrševanja vzgojnega ukrepa obvestiti mladoletnika in vzgojni zavod, ki mu pošlje tudi podatke, ki so potrebni za izvrševanje tega ukrepa.

(3) Vzgojni zavod, ki ga imenuje sodišče, je dolžan sprejeti mladoletnika.

(4) Vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod se izvršuje v skladu s predpisi, ki urejajo obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami.

5. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NAMESTITVE V PREVZGOJNI DOM

100. člen

(splošne določbe o izvrševanju namestitve v prevzgojni dom)

- (1) Vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom se izvršuje v prevzgojnim domu, ki je posebna oblika zavoda, v katerem je mladoletnikom odvzeta prostost in v katerem je zagotovljen okrepljen nadzor.
- (2) Prevzgojni dom je notranja organizacijska enota Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: uprava).
- (3) Nadzor in zagotavljanje varnosti v prevzgojnim domu opravljajo pravosodni policisti.
- (4) Organizacijo bivanja in delo mladoletnikov v prevzgojnim domu določa hišni red, ki ga predpiše direktor v soglasju s predstojnikom uprave (v nadaljevanju: generalni direktor).

101. člen

(smiselna uporaba določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, pri izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnim domu)

Kolikor s tem zakonom posamezna vprašanja niso posebej urejena, se za izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o odločanju v upravnih zadevah, o organizaciji in delu zavodov, o dovoljenih stvareh, o odlogu izvršitve kazni zapora, o prijavi prebivališča, glede obveščanja oškodovanca o izhodih, odpustu in pobegu iz zavoda, glede zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja, o dopisovanju, sprejemanju obiskov in pošilk, o pravici do verske duhovne oskrbe in o premestitvi obsojenca iz svobodnejšega v strožji ali iz strožjega v svobodnejši režim, o nalogah in pooblastilih pravosodnih policistov, o gospodarski dejavnosti zavodov, o plačilu za delo, o prenehanju pravic iz dela, o obveznih prihrankih, o invalidskem zavarovanju ter o odpustu obsojencev in pomoči po prestani kazni, kolikor niso v nasprotju s tem zakonom.

102. člen

(sprejem mladoletnika v prevzgojni dom)

- (1) Ob sprejemu v prevzgojni dom, je treba ugotoviti mladoletnikovo istovetnost, ga fotografirati in opraviti zdravniški pregled. V primeru dvoma o njegovi istovetnosti oziroma za izvrševanje čezmejnega ali mednarodnega sodelovanja, se mladoletniku odvzamejo tudi prstni odtisi obeh rok, kar odredi direktor oziroma od njega pooblaščen oseba.
- (2) Ob sprejemu v prevzgojni dom se prouči mladoletnikova osebnost, ugotovi njegovo zdravstveno stanje, zmožnost usposabljanja, sposobnosti in interesi ter druge lastnosti, pomembne za vzgojo, prevzgojo in izobraževanje mladoletnika.
- (3) Ob sprejemu v prevzgojni dom se mladoletniku odvzamejo stvari oziroma predmeti, ki jih med izvrševanjem vzgojnega ukrepa ne sme imeti pri sebi (v nadaljnjem besedilu: nedovoljene stvari).
- (4) Ob sprejemu v prevzgojni dom je treba mladoletnika seznaniti s hišnim redom, z omejitvami pravic oziroma dolžnostmi, ki jih ima med izvrševanjem vzgojnega ukrepa, z načinom uveljavljanja njegovih pravic in z disciplinskimi kaznimi, ki se mu lahko izrečejo, ter z ugodnostmi, ki jih je lahko deležen.
- (5) Prevzgojni dom mora mladoletnikom v sprejemnem obdobju nameniti posebno pozornost. V sprejemnem obdobju se opravljajo aktivnosti in postopki, ki so potrebni za ustrezno vključitev

mladoletnikov v življenje v prevzgojnem domu in izdelavo osebnega načrta mladoletnika, ki mora upoštevati tudi varnostne okoliščine.

103. člen **(vzgojno delo v prevzgojnem domu)**

(1) V prevzgojnem domu se organizira vzgojno delo z mladoletniki po programu vzgojnega dela prevzgojnega doma, ki ga ob smiselni uporabi določb o vsebini vzgojnih programov v zakonu, ki ureja organizacijo vzgoje in izobraževanja, sprejme generalni direktor in potrdi minister, pristojen za pravosodje in minister, pristojen za izobraževanje.

(2) Če se mladoletnik ni sposoben prilagajati vzgojnemu delu in organizaciji bivanja po programu vzgojne skupine, v katero je bil napoten, se mu zagotovi intenzivnejše vzgojno delo v skupini. Le če se delu in organizaciji bivanja po programu vzgojne skupine ni sposoben prilagajati kljub intenzivnejšemu vzgojnemu delu, se ga lahko premesti v posebno vzgojno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave, ki deluje v skladu s programom vzgojnega dela prevzgojnega doma.

(3) O premestitvi mladoletnika v posebno vzgojno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave odloča direktor.

(4) Premestitev mladoletnika v posebno vzgojno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave ne sme pomeniti osamitve mladoletnika.

(5) Za mladoletnike v prevzgojnem domu se lahko organizira skupno letovanje zunaj zavoda. Letni počitek, letni dopust in skupno letovanje se štejejo v čas izvrševanja vzgojnega ukrepa.

104. člen **(sprejemanje obiskov in telefonski pogovori)**

(1) Mladoletniku je treba omogočiti, da ga lahko obiščejo ožji družinski člani, rejnik in skrbnik. Z dovoljenjem direktorja zavoda ga smejo obiskati tudi druge osebe. Nenadzorovanega obiska ni mogoče omejiti na manj kot dve uri.

(2) Zavod s hišnim redom določi pogostnost in trajanje telefonskih klicev na način, da niso moteni red, varnost in disciplina v zavodu. Pri tem pogostnosti ni dopustno določiti v manjšem obsegu od treh dni v tednu.

105. člen **(pohvale, nagrade in druge ugodnosti)**

(1) Mladoletniku, ki se primerno vede in ima uspehe pri delu oziroma pri izobraževanju, lahko direktor na prošnjo mladoletnika ali predlog strokovne skupine mladoletniku podeli naslednje ugodnosti:

- podaljšan obisk;
- obisk zunaj prevzgojnega doma;
- izhod iz prevzgojnega doma s spremstvom pooblaščenih uradne osebe;
- prost izhod iz prevzgojnega doma;

- delno ali popolno izrabo letnega dopusta ali letnega počitka zunaj prevzgojnega doma;
- do sedem dni neplačanega letnega dopusta ali letnega počitka;
- dodatne ugodnosti znotraj prevzgojnega doma.

(2) Prost izhod iz zavoda se sme mladoletniku dodeliti do petkrat mesečno in sme trajati do 53 ur. Izjemoma, kadar to zahtevajo osebne okoliščine mladoletnika, lahko odhod iz države dovoli generalni direktor.

(3) Pri odločanju o dodelitvi posamezne vrste ugodnosti je treba poleg kriterijev iz prvega odstavka tega člena upoštevati osebnost mladoletnika, nevarnost pobega, vrsto in način storitve kaznivega dejanja, način nastopa vzgojnega ukrepa, morebitne odprte kazenske postopke in druge okoliščine, ki kažejo na možnost zlorabe dodeljenih ugodnosti. Upoštevati je treba tudi odziv okolja, kjer je bilo kaznivo dejanje storjeno, zlasti oškodovancev.

(4) Če se v času od podelitve ugodnosti do njene izrabe ugotovijo razlogi, zaradi katerih ugodnost ne bi bila podeljena, ali je mladoletnik od podelitve ugodnosti do njihove izrabe storil disciplinski prekršek ali se ni držal sprejetih dogovorov iz osebnega načrta, se mu lahko ugodnost odvzame ali nadomesti z drugo vrsto ugodnosti.

(5) V dovolilnici za izhod iz zavoda se določijo kraji, kjer se sme mladoletnik zadrževati med koriščenjem zunajzavodskih ugodnosti.

106. člen **(izobraževanje mladoletnikov v prevzgojnem domu)**

(1) Prevzgojni dom mora mladoletnikom omogočiti, da se izobražujejo, zlasti pa da dokončajo osnovnošolsko izobraževanje in si pridobijo poklic. V ta namen prevzgojni dom mladoletnikom omogoča vpis v javno veljavne programe osnovnošolskega in poklicnega izobraževanja, tako da v sodelovanju z izvajalci javno veljavnih programov organizira izvajanje programov deloma ali v celoti v prevzgojnem domu oziroma mladoletnikom omogoča izobraževanje zunaj zavoda, če izvedbe ustreznega izobraževanja ni mogoče zagotoviti v prevzgojnem domu. Zavod omogoči izobraževanje mladoletnika zunaj zavoda z upoštevanjem varnostne ocene.

(2) Pri izbiri pouka za mladoletnika prevzgojni dom upošteva njegove osebnostne lastnosti ter sposobnosti in interese za določen poklic ter možnosti za organiziranje izobraževanja.

(3) Mladoletnik, ki se med izvrševanjem vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu v skladu z osebnim načrtom izobražuje, ima za vsak mesec uspešno opravljenega izobraževanja pravico do dveh dni letnega počitka. Mladoletnik lahko dobi do šest dni dodatnega letnega počitka v enem letu, pri čemer se upoštevajo učna uspešnost, prizadevnost in prisotnost pri pouku. Odločitev o odmeri in izrabi letnega počitka se zapiše v njegovem osebnem načrtu. Za izrabo letnega počitka se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o izrabi letnega dopusta mladoletnikov, pri čemer mladoletniku ne pripada pravica do regresa in nadomestila.

(4) Mladoletnik, ki se poklicno izobražuje, dobiva nagrado glede na učni uspeh in uspeh pri praktičnem delu; osnova za nagrado je 50 odstotkov vrednosti, določene z zakonom, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje.

107. člen
(delo mladoletnikov v prevzgojnem domu)

- (1) Mladoletniku, ki je zmožen za delo in želi delati, se omogoči delo, ki ustreza potrebam njegovega izobraževanja ter pridobivanju in izpopolnjevanju delovnih navad. Mladoletnika se lahko zaposli največ dve uri na dan pri delih, ki so potrebna za vzdrževanje urejenosti in čistoče v prevzgojnem domu.
- (2) Delo za mladoletnika se izbere tako, da je primerno njegovim zmožnostim, da ustreza njegovim sposobnostim in interesom za posamezno vrsto dela in da je v skladu z možnostmi prevzgojnega doma.
- (3) Delovni čas mladoletnika se določi tako, da mu je omogočeno šolanje in strokovno usposabljanje in da ima dovolj časa za telesno vzgojo in razvedrilo.
- (4) Mladoletniku, ki obiskuje pouk v osnovni ali srednji šoli in opravlja druge šolske obveznosti, se čas, predviden za delo, ustrezno skrajša.
- (5) Mladoletnik v prevzgojnem domu, ki dela, uživa pravice in posebno varstvo v skladu s splošnimi predpisi, če ta zakon posameznih vprašanj ne ureja drugače.
- (6) Mladoletniku lahko prevzgojni dom omogoči delo zunaj zavoda.
- (7) Gospodarska dejavnost prevzgojnega doma se organizira in izvaja v skladu s splošnimi predpisi.

108. člen
(odmera in izraba letnega dopusta mladoletnika)

- (1) Mladoletnik, ki med prestajanjem vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu dela, ima za vsak mesec dela s polnim delovnim časom pravico do dveh dni letnega dopusta. Če mladoletnik redno dela s časom krajšim od polnega, se mu določi sorazmerni del letnega dopusta tako, da se opravljene ure dela seštejejo in se mu za seštevke, ki je enak mesečni obveznosti ur za polni delovni čas, določita dva dneva letnega dopusta.
- (2) Mladoletniku se lahko določi do deset dni dodatnega letnega dopusta na podlagi naslednjih meril:
- prizadevanje in doseganje uspehov pri delu;
 - kakovost dela;
 - spoštovanje delovne discipline;
 - vsakodnevno opravljanje delovnih obveznosti s polnim delovnim časom v daljšem časovnem obdobju, brez zapuščanja delovnega mesta iz neupravičenih razlogov.
- (3) Mladoletnik, ki je vzgojni ukrep nastopil iz pripora, lahko za čas, ko je v priporu delal, pridobi največ 34 dni letnega dopusta v letu, ko je nastopil vzgojni ukrep.
- (4) Če mladoletnik med trajanjem letnega dopusta zboli, se mu ta čas ne šteje v letni dopust.
- (5) Dopust mora mladoletnik izkoristiti najpozneje eno leto po pridobitvi pravice. Odločbo o odmeri letnega dopusta izda direktor najpozneje do konca meseca januarja za preteklo leto.

(6) Če mladoletnik preživlja svoj letni dopust v zavodu, ga lahko po zmožnostih prevzgojnega doma preživi v posebnih prostorih. Režim v posebnih prostorih oziroma med letnim dopustom mora biti organiziran tako, da omogoča sprostitev, razvedrilo, rekreacijo in počitek, skladno z zmožnostmi prevzgojnega doma.

(7) Regres za letni dopust pripada mladoletniku enkrat letno v višini 10 odstotkov regresa, ki pripada uslužbencem v javnem sektorju, če izpolnjuje pogoje iz tega člena.

(8) Če mladoletnik v koledarskem letu pridobi sorazmerni del letnega dopusta, mu pripada sorazmerni del regresa.

109. člen **(dnevno bivanje na prostem)**

Mladoletniku, ki biva v prevzgojnem domu, je treba omogočiti, da je v prostem času najmanj tri ure dnevno na prostem.

110. člen **(prepoved osamitve mladoletnika v prevzgojnem domu)**

Mladoletnika v prevzgojnem domu ni dovoljeno osamiti, razen v okviru izvrševanja disciplinske kazni namestitve v prostoru za izločitev in namestitve v posebnem prostoru kot nujnega ukrepa.

111. člen **(disciplinsko kaznovanje mladoletnikov v prevzgojnem domu)**

(1) Za disciplinske prestopke se smejo izreči mladoletniku v prevzgojnem domu naslednje disciplinske kazni:

1. opomin;
2. prepoved izhoda do treh mesecev;
3. namestitev v prostoru za izločitev v prostem času do tri dni;
4. namestitev v prostoru za izločitev brez možnosti odhoda na izobraževanje ali na delo do tri dni.

(2) Disciplinski postopki se uporabljajo le kot skrajno sredstvo.

(3) Disciplinska kazen se sme mladoletniku izreči samo za naslednje disciplinske prestopke:

- fizični napad na drugo osebo;
- neizpolnitev ukaza uradne osebe, ki bi povzročila hujše motnje v delovanju doma;
- izdelovanje, vnašanje ali posedovanje predmetov, primernih za napad, pobeg ali za storitev kaznivega dejanja in poskusa pobega;
- pobeg ali poskus pobega iz prevzgojnega doma;
- posedovanje, vnašanje, skrivanje ali razpečevanje alkoholnih pijač, prepovedanih drog ter drugih nedovoljenih psihoaktivnih snovi ali predmetov;
- povzročitev materialne škode, če je povzročena namenoma ali iz hude malomarnosti;
- prisiljevanje, izvajanje psihičnih in fizičnih oblik pritiska nad drugimi in napeljevanje k temu

- nedovoljeno posedovanje ali uporaba mobilnih telefonov in drugih komunikacijskih sredstev.

(4) Zoper odločbo o izrečeni disciplinski kazni je dovoljena pritožba. Pritožba zadrži izvršitev disciplinske kazni, razen prepovedi izhoda do treh mesecev.

(5) Disciplinske kazni izreka direktor oziroma oseba, ki jo pooblasti.

(6) Kadar je glede na okoliščine mogoče, se namesto podaje predloga za uvedbo disciplinskega postopka uporabijo druge strokovne metode dela, ki vsebujejo tehnike nekonfliktnega in pomirjujočega postopanja.

112. člen

(disciplinska obravnava)

(1) Direktor ali od njega pooblaščen oseba po prejemu predloga za začetek disciplinskega postopka določi rok za disciplinsko obravnavo in pisno obvesti mladoletnika, proti kateremu je podan predlog za disciplinski postopek. Hkrati ga pouči, da lahko na svoje stroške najame pooblaščenca, ki ga bo zagovarjal v disciplinskem postopku.

(2) Disciplinski postopek se začne z vročitvijo predloga za začetek disciplinskega postopka mladoletniku. Predlog se mladoletniku vroči z vabilom na disciplinsko obravnavo v roku petih delovnih dni od storitve disciplinskega prestopka oziroma, ko se je izvedelo za disciplinski prestop in storilca, vendar največ dva meseca od storitve disciplinskega prestopka. V istem roku se vabilo vroči tudi pričam. Disciplinska obravnava mora biti opravljena v roku petih dni po vročitvi predloga za začetek disciplinskega postopka.

(3) Vodenje disciplinskega postopka za disciplinski prestop zastara v treh mesecih od dneva, ko se je izvedelo za disciplinski prestop in storilca, oziroma v petih mesecih od dneva, ko je bil disciplinski prestop storjen.

(4) Na disciplinski obravnavi mora biti mladoletnik zaslišan. Preveriti je treba njegov zagovor in ugotoviti dejanski stan disciplinskega prestopa ter druge okoliščine, ki zadevajo disciplinski prestop in osebnost mladoletnika, ki so pomembne za pravilno izbiro oziroma odmero disciplinske kazni, od katere je pričakovati, da bo z njo v največji meri dosežen namen kaznovanja. Pričo se izven disciplinske obravnave zasliši brez navzočnosti mladoletnika, ki je v postopku, če se ta v njegovi navzočnosti ne želi izpovedati ali če okoliščine kažejo, da v njegovi navzočnosti ne bo govorila resnice.

(5) Vse disciplinske kazni, izrečene mladoletniku, se vpišejo v njegov osebni spis.

(6) O vsaki izrečeni disciplinski kazni se odločba v treh dneh po zaključeni obravnavi vroči mladoletniku.

(7) Če se mladoletnik pritoži zoper odločbo iz prejšnjega odstavka, direktor takoj, najkasneje pa naslednji delovni dan po prejemu, opravi preizkus pritožbe v skladu z določbami zakona, ki ureja splošni upravni postopek, in jo odstopi ministrstvu, pristojnemu za pravosodje. Pritožbi priloži vse dokumente, ki se nanašajo na zadevo in mladoletnikov osebni spis.

113. člen

(odmera in način izvrševanja namestitve v prostor za izločitev)

(1) Disciplinska kazen namestitve v prostor za izločitev se v mejah, določenih v 3. in 4. točki prvega odstavka 111. člena tega zakona, odmeri na cele ure za najkrajši možni čas s katerim je mogoče doseči

namen disciplinskega kaznovanja, kar se oceni zlasti glede na vedenje mladoletnika po storjenem disciplinskem prestopku in teži posledic prestopka.

(2) Če mladoletnik navaja, da iz zdravstvenih razlogov ni zmožen prestajati disciplinske kazni namestitve v prostor za izločitev, mora oseba, ki vodi disciplinski postopek pridobiti mnenje zdravnika o mladoletnikovem zdravstvenem stanju.

(3) Disciplinska kazen namestitve v prostor za izločitev se izvede na način, da mladoletnik prebiva sam v določenem prostoru, kolikor traja izrečena kazen, razen ob obiskih, med dnevnim bivanjem na prostem in med poukom ali delom, kadar mu ni bila izrečena disciplinska kazen namestitve v poseben prostor brez možnosti odhoda na izobraževanje ali delo.

(4) Med prestajanjem disciplinske kazni namestitve v prostor za izločitev se mladoletniku omogoči obiske. Med prestajanjem disciplinske kazni namestitve v prostor za izločitev so mladoletniku zagotovljeni ustrezni higienski in zdravstveni pogoji. Prostor za izločitev je opremljen kot bivalni prostor in ima lastne sanitarije.

(5) Med prestajanjem disciplinske kazni namestitve v prostor za izločitev mladoletnika poleg zdravnika ali zdravstvenega delavca prevzgojnega doma dnevno obiskuje tudi zaposleni prevzgojnega doma, ki ga določi direktor.

114. člen **(namestitev v poseben prostor kot nujen ukrep)**

(1) Mladoletnika, ki je nevaren, ker ogroža sebe ali druge, se lahko, kadar je to nujno potrebno, namesti v poseben prostor. Ta ukrep traja, dokler obstaja razlog za namestitev, vendar največ 12 ur.

(2) Namestitev mladoletnika v poseben prostor ustno odredi direktor oziroma oseba, ki jo pooblasti. O ukrepu mora nemudoma, najkasneje pa v treh urah od ustne odreditve ukrepa, izdati obrazloženo pisno odločbo.

(3) O ukrepu iz prejšnjega odstavka se nemudoma obvesti zdravnika, ki odredi vse, kar je potrebno za zavarovanje življenja in zdravja mladoletnika in sodišče, ki je izreklo vzgojni ukrep. Če ukrep odredi oseba, ki jo je pooblastil direktor, pa je treba o njem takoj obvestiti tudi direktorja.

(4) Poseben prostor za izvršitev ukrepa iz tega člena mora biti opremljen tako, da se preprečijo samopoškodbe in uničevanje opreme ter, da je mladoletnik pod vidnim nadzorom pravosodnih policistov.

(5) Mladoletnik ima pravico, da pojasni svoje ravnanje, takoj, ko je glede na njegovo stanje to mogoče.

(6) Pravosodni policist, ki opravlja nadzor nad mladoletnikom, poroča osebi, ki je odločila o takšni namestitvi, o vsaki spremembi pri mladoletniku, ki bi lahko pomenila, da razlogov za takšno namestitev ni več. Brez nepotrebnega odlašanja, najkasneje pa v štirih urah od ustne odreditve in vsakič, ko je obveščena o spremembah pri mladoletniku, mora direktor, oziroma oseba, ki je pooblaščen za odreditev ukrepa namestitve, obiskati mladoletnika in oceniti, ali so še podani razlogi za takšno namestitev.

6. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NAMESTITVE V ZAVODU ZA USPOSABLJANJE

115. člen

(zavodi za usposabljanje)

- (1) Zavod za usposabljanje je zavod za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.
- (2) Sodišče, ki je izreklo vzgojni ukrep namestitve v zavodu za usposabljanje, s sklepom določi tudi v katerem zavodu se bo izvrševal vzgojni ukrep in začetek njegovega izvrševanja. O tem mora najmanj osem dni pred začetkom izvrševanja ukrepa obvestiti mladoletnika in zavod za usposabljanje, ki mu pošlje tudi izvršljivo odločbo, s katero je izrečen vzgojni ukrep, in podatke, ki so potrebni za izvrševanje tega ukrepa.
- (3) Zavod za usposabljanje je dolžan sprejeti mladoletnika, ki ga napoti sodišče.
- (4) Minister, pristojen za socialne zadeve, po predhodno pridobljenem soglasju ministra, pristojnega za pravosodje, določi v katerih zavodih za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju se izvršujejo zavodski ukrepi.

7. NADZORSTVO NAD IZVRŠEVANJEM VZGOJNIH UKREPOV

116. člen

(nadzorstvo nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov)

- (1) Nadzorstvo glede zakonitega in pravilnega izvrševanja vzgojnih ukrepov izvaja sodišče, ki je izreklo ukrep. Če je bilo mladoletniku izrečenih več vzgojnih ukrepov, je za izvajanje nadzorstva nad izvrševanjem vzgojnega ukrepa do pravnomočne odločitve po 89. členu tega zakona pristojno sodišče, ki je kasneje izreklo vzgojni ukrep.
- (2) Pristojni center za socialno delo mora najmanj vsake tri mesece poročati državnemu tožilcu in sodišču, ki je izreklo vzgojni ukrep, o poteku izvrševanja izrečenega vzgojnega ukrepa. Sodnik za mladoletnike sme zahtevati poročilo tudi pogosteje.
- (3) Zavod, v katerem se izvršuje zavodski ukrep, mora o poteku njegovega izvrševanja najmanj vsake tri mesece poročati državnemu tožilcu in sodišču, ki je izreklo zavodski ukrep. Sodnik za mladoletnike tega sodišča sme zahtevati poročilo tudi pogosteje, najmanj enkrat letno pa mora tudi sam obiskati mladoletnika v zavodu in opraviti z njim razgovor.
- (4) V poročilu iz drugega in tretjega odstavka tega člena lahko pristojni center za socialno delo ali zavod, kjer se izvršuje vzgojni ukrep, predlaga ustavitev izvrševanja ali spremembo sklepa o vzgojnem ukrepu.
- (5) Sodišče najmanj vsakih šest mesecev oceni, ali so podani pogoji za ustavitev izvrševanja zavodskega ukrepa ali vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo ali za njegovo spremembo ali nadomestitev s kakšnim drugim vzgojnim ukrepom. Če je mladoletnik na begu iz zavoda, se ta čas všteva v rok iz prejšnjega stavka.

8. USTAVITEV IZVRŠEVANJA, SPREMEMBA ODLOČBE O VZGOJNEM UKREPU, PONOVO ODLOČANJE O VZGOJNEM UKREPU IN PONOVO ODLOČANJE O SAMOSTOJNEM VARNOSTNEM UKREPU

117. člen

(ustavitev izvrševanja in sprememba odločbe o vzgojnem ukrepu)

(1) Sodišče lahko glede na uspeh vzgoje, prevzgoje ali usposabljanja ustavi izvrševanje vzgojnega ukrepa ali pa, ob omejitvah iz tega zakona, izrečeni vzgojni ukrep spremeni ali ga nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom, s katerim bo bolje dosežen namen vzgojnih ukrepov. Glede zavodskih ukrepov je mogoča ustavitev izvrševanja ali nadomestitev z drugim vzgojnim ukrepom z naslednjimi omejitvami:

- izvrševanje namestitve v vzgojni zavod se pred potekom šestih mesecev ne sme ustaviti, pred potekom tega roka pa se sme nadomestiti z namestitvijo mladoletnika v prevzgojni dom;
- izvrševanje namestitve v prevzgojni dom se pred potekom enega leta ne sme ustaviti, pred potekom tega roka pa se sme nadomestiti z namestitvijo mladoletnika v vzgojni zavod.

(2) Kadar se po izreku vzgojnega ukrepa, razen ukora, pokažejo okoliščine, ki jih ni bilo takrat, ko se je o tem odločalo, ali se zanje ni vedelo, so pa take narave, da bi vplivale na izbiro vzgojnega ukrepa, lahko sodišče ustavi izvrševanje izrečenega vzgojnega ukrepa, ga spremeni ali ga nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom.

(3) V primeru nadomestitve vzgojnega ukrepa s strožjim, se čas izvrševanja milejšega vzgojnega ukrepa ne števa v najdaljši dopusten čas izvrševanja strožjega vzgojnega ukrepa.

118. člen

(ponovno odločanje o vzgojnem ukrepu)

(1) Če je od pravnomočnosti odločbe, s katero je bil izrečen vzgojni ukrep, razen ukrepa ukora, preteklo šest mesecev, pa se ukrep ni začel izvrševati, odloči sodišče, ali naj se izrečeni ukrep izvrši ali ne, lahko pa ga tudi nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom.

(2) Tako ravna sodišče tudi, če se je zavodski ukrep sicer začel izvrševati, pa se zaradi bega mladoletnika ali iz drugega razloga ni izvrševal šest mesecev.

119. člen

(postopek določanja o ustavitvi izvrševanja in spremembi odločbe o vzgojnih ukrepih ter ponovno odločanje o vzgojnem ukrepu)

(1) Kadar so izpolnjeni pogoji za odločanje o ustavitvi izvrševanja ali spremembi odločbe o izrečenem vzgojnem ukrepu ali za ponovno odločanje o vzgojnem ukrepu, odloči o tem senat za mladoletnike okrožnega sodišča po uradni dolžnosti ali na predlog mladoletnika, njegovih staršev, skrbnika, rejnika ali državnega tožilca.

(2) Preden senat za mladoletnike izda odločbo po prvem odstavku tega člena, zasliši mladoletnika, državnega tožilca, predstavnika pristojnega centra za socialno delo, predstavnika vzgojnega zavoda ali prevzgojnega doma, mladoletnikove starše oziroma skrbnika, ali druge osebe, poleg tega pa zahteva potrebna poročila od zavoda, v katerem mladoletnik prestaja zavodski ukrep, od centra za socialno delo

ali od drugih organov in ustanov. Pri odločanju mora upoštevati tudi uspešnost oziroma neuspešnost izvajanja vzgojnega ukrepa in mladoletnikovo sodelovanje v njem.

(3) Senat za mladoletnike izda odločbo po prvem odstavku tega člena po opravljeni obravnavi.

(4) Izjemoma lahko senat za mladoletnike izrečeni vzgojni ukrep spremeni ali ga nadomesti z zunajzavodskim vzgojnim ukrepom tudi na seji senata, brez predhodnega zaslišanja oseb iz drugega odstavka tega člena, če glede na okoliščine konkretnega primera oceni, da njihovo zaslišanje ni potrebno.

(5) Sodnik za mladoletnike sme na predlog državnega tožilca s sklepom ustaviti izvrševanje izrečenega vzgojnega ukrepa, če glede na okoliščine konkretnega primera oceni, da zaslišanje oseb iz drugega odstavka ni potrebno. Sodnik za mladoletnike lahko mladoletnika ustno seznani z odločitvijo o ustavitvi izvrševanja izrečenega vzgojnega ukrepa.

(6) Rok za pritožbo zoper odločitve sodišča iz prvega odstavka tega člena je osem dni od vročitve odločbe sodišča. Senat višjega sodišča o pritožbi odloči v osmih dneh od prejema pritožbe.

120. člen

(ponovno odločanje o trajanju in spreminjanju varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja)

Senat za mladoletnike pri sodišču, ki je mladoletniku na prvi stopnji izreklo samostojni varnostni ukrep, sprejema vse ponovne odločitve glede trajanja in spreminjanja tega ukrepa po uradni dolžnosti ali na predlog mladoletnika ali zdravstvenega zavoda ter na podlagi mnenja zdravnikov.

9. IZVRŠEVANJE KAZNI MLADOLETNIŠKEGA ZAPORA IN DENARNE KAZNI

121. člen

(zavod za mladoletnike)

(1) Kazen mladoletniškega zapora se prestaja v zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora (v nadaljnjem besedilu: zavod za mladoletnike).

(2) V zavodu za mladoletnike lahko osebe ostanejo do dopolnjenega triindvajsetega leta. Če dotlej ne prestanejo kazni, se premestijo v zavod, v katerem prestajajo kazen polnoletni obsojenci. O premestitvi odloči generalni direktor.

(3) Zoper odločbo iz prejšnjega odstavka tega člena je dovoljena pritožba.

122. člen

(smiselna uporaba drugih določb tega zakona in zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij pri izvrševanju kazni mladoletniškega zapora)

(1) Za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora se smiselno uporabljajo določbe 104., 105., 106., 107., 108. in 109. člena tega zakona.

(2) Glede vprašanj izvrševanja kazni mladotniškega zopora, ki s tem zakonom niso drugače urejena, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, če niso v nasprotju s tem zakonom.

123. člen
(obravnavo obsojenega mladotnika)

(1) Izvrševanje kazni mladotniškega zopora mora biti organizirano tako, da mladotniku nudi programe in aktivnosti za izboljšanje kakovosti življenja in večjo socialno vključenost po prestani kazni.

(2) Zavod za mladotnike namenja posebno pozornost pedagoški, psihosocialni in specialno-terapevtski obravnavi mladotnika, ter skrbi za športno udejstvovanje in druge aktivnosti mladotnikov.

(3) Direktor zavoda za mladotnike lahko dovoli mladotniku, ki je discipliniran in prizadeven pri delu ali učenju, da obiskuje starše, sorodnike ter druge osebe, če je to določeno z osebnim načrtom.

124. člen
(osamitev obsojenega mladotnika)

(1) Obsojenega mladotnika ni dovoljeno osamiti.

(2) Obsojenemu mladotniku se sme za disciplinske prestopke samo izjemoma izreči disciplinska kazen namestitve v samico s pravico do dela ali brez nje, vendar največ do tri dni in namestitve v poseben prostor kot nujni ukrep.

(3) Direktor zavoda mora o vsaki izrečeni disciplinski kazni namestitve v samico takoj obvestiti generalnega direktorja.

125. člen
(podrobnejša ureditev izvrševanja kazni mladotniškega zopora)

Minister, pristojen za pravosodje, podrobneje uredi izvrševanje kazni mladotniškega zopora.

126. člen
(zastaranje izvršitve kazni)

(1) Izvršitev mladotniškega zopora zastara, ko je preteklo:

1. dvajset let od obsodbe na mladotniški zapor nad pet let;
2. deset let od obsodbe na mladotniški zapor nad tri leta;
3. šest let od obsodbe na mladotniški zapor do treh let.

(2) Izvršitev denarne kazni zastara, ko je preteklo šest let od obsodbe.

(3) Izvršitev prepovedi vožnje motornega vozila in izгона tujca iz države kot stranskih kazni zastara, ko zastara glavna kazen.

10. POGOJNI ODPUST

127. člen

(pogojni odpust v času izvrševanja zavodskega ukrepa)

(1) Sodišče lahko pogojno odpusti mladoletnika, kateremu je bil izrečen zavodski ukrep, ko je prebil v vzgojnem zavodu najmanj šest mesecev, v prevzgojnem domu pa najmanj eno leto, če je mogoče glede na uspeh vzgoje in prevzgoje utemeljeno pričakovati, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj, hkrati pa sodišče ocenjuje, da namen vzgojnega ukrepa še ni v celoti dosežen.

(2) Sodišče lahko za čas trajanja pogojnega odpusta postavi mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo, ki nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa.

(3) Mladoletniku, ki je pogojno odpuščen, lahko sodišče za čas trajanja pogojnega odpusta določi naslednja navodila in prepovedi:

1. redno obiskovati šolo;
2. usposabljanje se za poklic ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza njegovemu znanju in sposobnostim;
3. zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu, tudi zdraviti se odvisnosti od alkohola ali drog;
4. obiskovati izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;
5. udeležiti se programov socialnega treninga;
6. prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi, kar obsega tudi prepoved navezovanja stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev;
7. prepoved druženja z določenimi osebami;
8. prepoved dostopa na določene kraje.

(4) Glede odločanja sodišča o postavitvi mladoletnika pod nadzorstvo, določitve svetovalca, priprave, vodenja, izvrševanja ter nadzora nad izvrševanjem navodil in prepovedi se uporabljajo določbe 17., 95. in 98. ter 116. člena tega zakona.

(5) Pogojni odpust lahko traja najdalj do izteka najdaljšega dopustnega trajanja izrečenega zavodskega ukrepa, dokler pogojno odpuščeni ne dopolni starosti, po kateri vzgojnega ukrepa ni več dopustno izvrševati, ali, dokler sodišče ne ustavi izvrševanja tega ukrepa ali ga nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom.

128. člen

(pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

(1) Sodišče lahko pogojno odpusti mladoletnika, ki mu je bila izrečena kazen mladoletniškega zapora, ko prestane tretjino kazni, vendar ne prej, preden prestane šest mesecev kazni, če je mogoče na podlagi doseženih rezultatov vzgoje in prevzgoje utemeljeno pričakovati, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj.

(2) Sodišče lahko za čas trajanja pogojnega odpusta postavi mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo, ki nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa.

(3) Mladoletniku, ki je pogojno odpuščen, lahko sodišče za čas trajanja pogojnega odpusta določi eno ali več navodil ali prepovedi iz tretjega odstavka 127. člena tega zakona.

(4) Glede odločanja sodišča o postavitvi mladoletnika pod nadzorstvo, določitve svetovalca, glede priprave, vodenja, izvrševanja in nadzora nad izvrševanjem navodil ali prepovedi, se uporabljajo določbe 17., 95. in 98. ter 116. člena tega.

129. člen

(odločanje o pogojnem odpustu in preklicu pogojnega odpusta)

(1) O pogojnem odpustu v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa in mladoletniškega zaporu oziroma o preklicu pogojnega odpusta odloča senat za mladoletnike okrožnega sodišča.

(2) Senat odloča o pogojnem odpustu na prošnjo mladoletnika ali na prošnjo njegovih staršev oziroma skrbnika ali na predlog predstojnika zavoda. Prošnja za pogojni odpust se vloži pri zavodu.

(3) Prošnja in predlog iz prejšnjega odstavka morata biti obrazložena. Obrazložitev obsega navedbo razlogov, na podlagi katerih je utemeljeno pričakovati, da mladoletnik ne bo ponavljal kaznivih dejanj, zlasti pa se opišejo odnos mladoletnika do kaznivega dejanja in morebitnega oškodovanca, vedenje med izvrševanjem vzgojnega ukrepa oziroma kazni mladoletniškega zaporu in uspeh pri morebitnem zdravljenju odvisnosti, ter pogoji za vključitev v življenje zunaj zavoda.

130. člen

(preklic pogojnega odpusta v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa)

(1) Sodišče lahko na predlog državnega tožilca prekliče pogojni odpust, če mladoletnik v času trajanja pogojnega odpusta stori novo kaznivo dejanje, če ne izpolnjuje obveznosti v okviru nadzorstva centra za socialno delo ali ne ravna skladno z navodili ali prepovedmi iz tretjega odstavka tega člena.

(2) V primeru preklica pogojnega odpusta se čas, prestan na pogojnem odpustu, ne šteje v čas trajanja vzgojnega ukrepa.

131. člen

(preklic pogojnega odpusta v času izvrševanja mladoletniškega zaporu)

(1) Sodišče prekliče pogojni odpust, če pogojno odpuščeni stori eno ali več kaznivih dejanj, za katera mu je izreklo kazen mladoletniškega zaporu.

(2) Sodišče lahko na predlog državnega tožilca prekliče pogojni odpust, če pogojno odpuščeni stori eno ali več kaznivih dejanj, za katera sodišče spozna, da bi mu bilo treba izreči vzgojni ukrep namestitve v prevzgojnem domu ali če pogojno odpuščeni ne izpolnjuje navodil oziroma ne spoštuje prepovedi. Pri presoji, ali naj prekliče pogojni odpust, upošteva sodišče zlasti pomen kaznivih dejanj, nagibe, iz katerih so bila storjena in druge okoliščine, ki kažejo, da je preklic pogojnega odpusta utemeljen.

(3) Kadar sodišče prekliče pogojni odpust iz razloga po prvem odstavku tega člena, izreče kazen po 29. členu tega zakona. Kadar sodišče prekliče pogojni odpust iz razloga po drugem odstavku tega člena zato, ker spozna, da bi mladoletniku za kazniva dejanja, storjena v času pogojnega odpusta, bilo treba izreči vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom, določi ta ukrep, prekliče pogojni odpust in izreče kazen po 26. členu tega zakona, pri tem vzame kot določen tisti del prej izrečene kazni, ki ga mladoletnik še ni prestal.

(4) Prvi, drugi in tretji odstavek tega člena se uporabljajo tudi, kadar sodišče pogojno odpuščenega obsodi za dejanje, ki ga je storil, preden je bil pogojno odpuščen.

(5) Če sodišče mladoletniku ne prekliče pogojnega odpusta, hkrati presodi, ali je treba pogojno odpuščenemu določiti dodatna navodila ali spremeniti že določena navodila.

(6) Če stori pogojno odpuščeni med pogojnim odpustom kaznivo dejanje, ki ima za posledico preklic pogojnega odpusta, pa se to s sodbo ugotovi šele po njegovem poteku, se sme pogojni odpust preklicati najpozneje v enem letu od takrat, ko je čas pogojnega odpusta potekel.

11. USPOSABLJANJE PRAVOSODNIH POLICISTOV

132. člen (usposabljanje pravosodnih policistov)

Ministrstvo, pristojno za pravosodje, zagotovi redno usposabljanje pravosodnih policistov, ki delo opravljajo v prevzgojnem domu ali v zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora, o posebnostih dela z mladoletniki.

12. VARSTVO PRAVIC MLADOLETNIKOV

133. člen (brezplačna pravna pomoč)

Zavodi so dolžni zagotoviti brezplačno pravno svetovanje in pomoč mladoletnikom za varstvo njihovih pravic, določenih v tem zakonu in v predpisih, izdanih na njegovi podlagi.

134. člen (zahteva za sodno varstvo)

(1) Mladoletnik, ki v času namestitve v vzgojni zavod, v prevzgojni dom ali v času prestajanja kazni mladoletniškega zapora ali v priporu meni, da je podvržen mučenju ali drugim oblikam krutega, prepovedanega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, lahko zahteva sodno varstvo po zakonu, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij. Zahtevo za sodno varstvo lahko vložijo tudi mladoletnikovi starši, skrbnik ali rejnik.

135. člen (pravica do odškodnine)

Če je bila mladoletniku zaradi ravnanja iz prvega odstavka prejšnjega člena povzročena škoda, lahko zahteva odškodnino v skladu z zakonom tudi neposredno od tistega, ki mu je povzročil škodo.

136. člen (pravica do pritožbe)

(1) Če gre za druge kršitve pravic ali za druge nepravilnosti, za katere ni zagotovljeno sodno varstvo, ima mladoletnik, ki je nameščen v vzgojnem zavodu, pravico vložiti pritožbo pri predstojniku zavoda, mladoletnik, ki mu je izrečen vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom ali mladoletniški zapor, pa pri generalnemu direktorju.

(2) Če mladoletnik ne dobi odgovora na pritožbo v 30 dneh od njene vložitve ali če ni zadovoljen z odločitvijo predstojnika zavoda ali generalnega direktorja, ima pravico vložiti pritožbo na ministrstvo, pristojno za izobraževanje, če je nameščen v vzgojnem zavodu, sicer pa na ministrstvo, pristojno za pravosodje.

(3) Mladoletnik ima pravico pritožiti se zaradi kršitve svojih pravic in zaradi nepravilnosti iz prvega odstavka tudi drugim organom, ki opravljajo nadzorstvo v vzgojnem zavodu, zavodu za usposabljanje, prevzgojnem domu ali zavodu za mladoletnike.

13. OBDELAVA OSEBNIH PODATKOV

137. člen

(vodenje evidence izrečenih vzgojnih ukrepov in dajanje podatkov iz evidence)

(1) Ministrstvo, pristojno za pravosodje, ob smiselni uporabi določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o vodenju in upravljanju kazenskih evidenc, vodi in upravlja evidenco vzgojnih ukrepov, ki so jih izrekla sodišča Republike Slovenije ter o vzgojnih ukrepih, ki so jih državljanom Republike Slovenije in tujcem s stalnim prebivališčem na območju Republike Slovenije izrekla tuja sodišča, če so bili podatki o odločitvah tujih sodišč poslani ministrstvu, pristojnemu za pravosodje.

(2) Poleg podatkov iz tretjega odstavka 250.a člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11-ZP-1G, 96/12-ZPIZ-2, 109/12, 54/15 in 11/18) se v evidenco vzgojnih ukrepov vpisujejo tudi naslednji podatki:

1. navedba izrečenega vzgojnega ukrepa in navedba njegovega trajanja, kadar je vnaprej določeno;
2. trajanje vzgojnega ukrepa, ki se, kadar ni vnaprej določeno, vpiše po izvršitvi oziroma ustavitvi izvrševanja in datum izvršitve oziroma ustavitve;
3. sprememba ali nadomestitev izrečenega vzgojnega ukrepa;
4. naziv in naslov sodišča, pravilna številka in datum odločbe sodišča, s katero je bilo odločeno, da se izrečeni vzgojni ukrep spremeni ali nadomesti z novim, da se ustavi izvrševanje ali da se vzgojni ukrep ne izvrši ter navedba pravne podlage (prvi ali drugi odstavek 21. člena tega zakona).

(3) Sodišče pošlje podatke o odločitvi iz tretje točke prejšnjega odstavka tega člena upravljavcu evidence vzgojnih ukrepov v osmih dneh od nastopa pravnomočnosti odločbe, ki je podlaga za vpis. Če je razlog ustavitve izvrševanja vzgojnega ukrepa potek najdaljše dopustne dobe trajanja vzgojnega ukrepa ali dopolnitev starosti, po kateri se vzgojni ukrep ne more več izvrševati, pa sodišče o tem ni odločalo, pošlje podatek o ustavitvi izvrševanja in pravni podlagi za ustavitev izvrševanja zavod, v katerem se je vzgojni ukrep izvrševal.

(4) Podatki iz evidence izrečenih vzgojnih ukrepov se dajejo le za neizbrisane odločbe sodišču, državnemu tožilstvu, policiji za potrebe kazenskih postopkov, ki tečejo proti mladoletniku, organom,

pristojnim za izvrševanje kazenskih sankcij in pristojnim organom, ki sodelujejo v postopku za podelitev amnestije, pomilostitve ali za izbris odločbe. Posamezniku se sme na njegovo zahtevo brezplačno dati podatke o tem, da je bil oziroma da ni bil obsojen.

(5) Podatki iz evidence se izbrišejo v dveh letih od izvršitve vzgojnega ukrepa, od njegove ustavitve oziroma od takrat, ko je sodišče odločilo, da se vzgojni ukrep ne izvrši.

(6) Minister, pristojen za pravosodje, predpiše način vodenja evidence vzgojnih ukrepov.

138. člen **(zbirke podatkov in obdelava osebnih podatkov)**

(1) Zaradi uresničevanja zakonitega in strokovnega izvrševanja kazenskih sankcij in obveščanja oškodovancev, zavod obdeluje podatke o osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zapora in o mladoletnikih, zoper katere se izvršuje vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom.

(2) Za zbirke podatkov o osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zapora in o mladoletnikih, ki jim je bil izrečen ukrep namestitve v prevzgojni dom, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o zbirkah podatkov in varstvu osebnih podatkov.

(3) Zaradi zagotavljanja pravice oseb, ki prestajajo kazen mladoletniškega zapora in mladoletnikov, zoper katere se izvršuje vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom, do zdravstvenega varstva, obdeluje zdravstveno osebje zavoda zdravstvene podatke o mladoletnikih, katerih upravljavec je zdravstveni dom, ki zagotavlja zdravstveno oskrbo mladoletnikov v zavodu.

14. UPORABA DOLOČB ZA IZVRŠEVANJE VZGOJNIH UKREPOV, IZREČENIH V POSTOPKU O PREKRŠKU

139. člen **(uporaba določb za izvrševanje ukrepov, izrečenih mladoletniku v postopku o prekršku)**

Za izvrševanje vzgojnih ukrepov, izrečenih mladoletniku v postopku o prekršku, se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov, izrečenih v kazenskem postopku.

Peti del: PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

140. člen **(podzakonski predpisi in akti)**

(1) Podzakonske predpise in akte na podlagi tega zakona morajo pristojni ministri izdati najkasneje v enem letu po uveljavitvi tega zakona, če ni v tem členu drugače določeno.

(2) Do uveljavitve novih predpisov, izdanih na podlagi tega zakona, se uporabljajo naslednji predpisi, če niso v nasprotju z določbami tega zakona:

- Navodilo o obveščanju v primerih pobegov mladoletnikov ali njihovem izogibanju izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list RS, št. 91/06);

- Pravilnik o izvrševanju dela v splošno korist (Uradni list RS, št. 109/08, 46/12, 27/17 – ZPro in 21/18);
- Navodila o razporejanju in pošiljanju obsojencev na prestajanje kazni zapor v zavode za prestajanje kazni zapor (Ur. l. RS, št. 60/18);
- Pravilnik o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje mladoletnika v prevzgojni dom (Uradni list RS, št. št. 73/00, 127/06 in 74/09);
- Pravilnik o izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list RS, št. 85/09).

(3) Minister, pristojen za pravosodje, v enem letu po uveljavitvi tega zakona uskladi določbe:

- Pravilnika o kazenskih evidencah (Uradni list RS, št. 3/18) z 38. in 137. členom tega zakona;
- Pravilnika o izvrševanju pripora (Uradni list RS, št. 41/17) s 67. členom tega zakona;
- Pravilnika o izvrševanju kazni zapor (Uradni list RS, št. 46/19) z določbami 121., 122., 123. in 124. člena tega zakona;
- Pravilnika o plačilu za delo obsojencev (Uradni list RS, št. 27/16) z določbo drugega odstavka 122. člena tega zakona.

(4) Minister, pristojen za pravosodje, v enem letu po uveljavitvi tega zakona sprejme Pravilnik o vsebini in trajanju programa strokovnega usposabljanja.

(5) Do določitve ustreznih zavodov v skladu s prvim odstavkom 99. člena tega zakona se vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod izvršuje v zavodih, določenih na podlagi drugega odstavka 183. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11-ZP-1G, 96/12-ZPIZ-2, 109/12, 54/15 in 11/18).

(7) Do določitve ustreznih zavodov v skladu s četrnim odstavkom 115. člena tega zakona se vzgojni ukrep namestitve v zavod za usposabljanje izvršuje v zavodih, določenih na podlagi 200. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11-ZP-1G, 96/12-ZPIZ-2, 109/12, 54/15 in 11/18).

(8) Vzgojni zavodi, zavodi za usposabljanje, prevzgojni dom in zavod za mladoletnike morajo hišne rede uskladiti z določbami tega zakona ter z določbami na podlagi tega zakona izdanih predpisov v šestih mesecih po spremembah in dopolnitvah pravilnika o izvrševanju pripora, pravilnika o izvrševanju kazni zapor in pravilnika o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom.

141. člen

(uporaba določb tega zakona v postopkih prijetja in predaje)

Do uskladitve določb Zakona o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije (Uradni list RS, št. 48/13, 37/15 in 22/18) z določbami tega zakona se v postopkih prijetja in predaje z državami članicami EU, kadar gre za mladoletnika, smiselno uporabljajo določbe tega zakona glede:

- pravice do obveščenosti;
- obveščanja staršev oziroma skrbnika ali druge osebe iz prvega odstavka 7. člena tega zakona;
- pravice do zagovornika;
- pravice do zdravniškega pregleda;
- omejitev odvzema prostosti na najkrajši potreben čas in samo na primere, ko z drugimi ukrepi ni mogoče doseči namena odvzema prostosti;
- uporabe drugih omejevalnih ukrepov;
- obravnave ob odvzemu prostosti;
- dolžnosti hitrega ravnanja in dolžnosti obzirnega ravnanja;

- pravice mladoletnika, da ga v postopku spremljajo starši oziroma skrbnik.

142. člen
(zagotavljanje sredstev za usposabljanje odvetnikov)

Ministrstvo, pristojno za pravosodje, zagotavlja sredstva za izvedbo usposabljanja odvetnikov iz 42. člena tega zakona v prvih treh letih od uveljavitve zakona.

143. člen
(prenehanje veljavnosti in uporaba določb drugih zakonov)

(1) Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati:

- 21. člen Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16-popr., 54/15, 38/16 in 27/17);
- 451. člen do 490. člen Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US, 66/17 – ORZKP153,154 in 22/19);
- 112. člen do 118. člen, 169. člen do 200. člen, četrti odstavek 250.a člena in 255. člen Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11-ZP-1G, 96/12-ZPIZ-2, 109/12, 54/15 in 11/18).

(2) V Zakonu o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US, 66/17 – ORZKP153,154 in 22/19) se:

- v prvi točki drugega odstavka 39. člena za besedilom »tega zakona« črta vejica in besedilo »ali če je kot sodnik za mladoletnike vodil pripravljalni postopek in je bil podan predlog za kaznovanje«,
- v prvem odstavku 135. člena črta besedilo »in evidenco izrečenih vzgojnih ukrepov«,
- v drugem odstavku 161.a člena črta podpičje in besedilo »če je ovadba podana zoper mladoletnika, pa tudi za druga kazniva dejanja, za katera je v Kazenskem zakoniku predpisana kazen zavora do petih let«,
- v drugem odstavku 162. člena črta podpičje in besedilo »če je ovadba podana zoper mladoletnika pa tudi za druga kazniva dejanja, za katera je v Kazenskem zakoniku predpisana kazen zavora do petih let«,
- v tretjem odstavku 548. člena za besedo »višino«, črta vejica in besedilo »ali če pobegne iz zavoda, v katerem prestaja zavodski ukrep, ki je zvezan z odvzemom prostosti«.

(3) V Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11-ZP-1G, 96/12-ZPIZ-2, 109/12, 54/15 in 11/18) se:

- v prvem odstavku 14. člena črta besedilo »in mladoletniškega zavora« in besedilo »in mladoletniku«,
- v prvem odstavku 30.a člena črta besedilo »oziroma prevzgojni dom«,
- v devetem odstavku 30.b člena besedilo »mladoletnika ali«;
- v 31. členu za besedilom »kazni zavora« črta vejica in besedilo »o osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zavora, o mladoletnikih, zoper katere se izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom«,
- v 41.a členu za besedilom »nadomestnega zavora« črta vejica in besedilo »o osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zavora in o mladoletnikih, ki jim je bil izrečen ukrep oddaje v prevzgojni dom«;

- v 41.b členu za besedo »obsojencev« črta vejica in besedilo »oseb, ki prestajajo kazen mladoletniškega zapor, mladoletnikov, zoper katere se izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom«;
- v prvem odstavku 58. člena za besedilom »kazni zapor« črta vejica in besedilo »mladoletniškega zapor in mladoletniki na prestajanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom,«.

(4) Določbe zakonov iz prvega do tretjega odstavka tega člena se uporabljajo do začetka uporabe tega zakona.

(5) Ne glede na določbo prvega odstavka 375. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16-popr., 54/15, 38/16 in 27/17), se določbe drugega odstavka 70. člena, določbe 71. do 94. člena, določbe, ki se nanašajo na mladoletniški zapor v petem odstavku 47. člena, v prvem, drugem in četrtem odstavku 49. člena, ter določbe tretjega odstavka 100. člena, prvega odstavka 102. člena, točke 3) četrtega odstavka 103. člena, šestega odstavka 109. člena, drugega odstavka 113. člena in 115. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99, 40/04 in 95/04), za mladoletnike uporabljajo do začetka uporabe tega zakona.

144. člen

(odločanje o priporu, odrejenem pred začetkom uporabe tega zakona)

(1) Pripor, odrejen na podlagi do sedaj veljavnih predpisov, ki ob začetku uporabe tega zakona traja dlje, kot sme trajati v skladu s 65. členom tega zakona, se nemudoma odpravi.

(2) O pritožbi zoper sklep o priporu, ki je bila vložena pred začetkom uporabe tega zakona, odloči sodišče po določbah Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US, 66/17 – ORZKP153,154 in 22/19).

(3) Če sodišče v primerih iz prejšnjega odstavka sklep o priporu razveljavi in zadevo vrne v ponovno odločanje, odloči sodišče prve stopnje po določbah tega zakona.

145. člen

(odločanje o začasni ukrepi nadzorstva in nastanitve)

Če je bil mladoletniku odrejen ukrep na podlagi prvega odstavka 471. člena Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US, 66/17 – ORZKP153,154 in 22/19), lahko upravičenci iz šestega odstavka 70. člena tega zakona vložijo pritožbo zoper odločbo, s katero je bil odrejen, do ustavitve izvrševanja, vendar najkasneje v treh dneh od začetka uporabe tega zakona.

146. člen

(pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapor)

Postopki odločanja o pogojnem odpustu v času izvrševanja mladoletniškega zapor, začeti pred začetkom uporabe tega zakona, se dokončajo po določbah do sedaj veljavnih predpisov.

147. člen

(izvrševanje vzgojnih ukrepov, izrečenih na podlagi Kazenskega zakonika)

(1) Vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod, izrečen na podlagi Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99, 40/04 in 95/04), se izvršuje po določbah tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod.

(2) Vzgojni ukrep oddaje v zavod za usposabljanje, izrečen na podlagi Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99, 40/04 in 95/04), se izvršuje po določbah tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje.

(3) Vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom, izrečen na podlagi Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99, 40/04 in 95/04), se izvršuje po določbah tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom.

(4) Vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva, izrečen na podlagi Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99, 40/04 in 95/04), se izvršuje po določbah tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo.

(5) Sodišče mora o tem, ali so podani pogoji za ustavitev izvrševanja vzgojnih ukrepov iz prvega do četrtega odstavka tega člena ali za njihovo nadomestitev s kakšnim drugim vzgojnim ukrepom, ponovno odločiti najkasneje v šestih mesecih od začetka uporabe tega zakona, če se rok iz 84. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99, 40/04 in 95/04) izteče prej, pa v tem roku.

148. člen

(dokončanje postopkov, začelih pred začetkom uporabe tega zakona)

Če s prehodnimi določbami v tem poglavju ni drugače določeno, se zadeve, v katerih se je pripravljali postopek začel pred začetkom uporabe tega zakona, dokončajo po dosedanjih procesnih predpisih.

149. člen

(uveljavitev in začetek uporabe zakona)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne eno leto po objavi, razen 42. člena tega zakona, ki se uporablja od dneva uveljavitve tega zakona.

OBRAZLOŽITEV

Prvi del: TEMELJNE DOLOČBE

K 1. členu (Vsebina zakona)

Predlog zakona pomeni realizacijo drugega odstavka 5. člena KZ-1, ki je napovedal sprejem posebnega zakona, ki bo določil kazensko odgovornost mladoletnikov. V prehodnih določbah je KZ-1 do uveljavitve posebnega zakona določil uporabo določb za mladoletnike iz Kazenskega zakonika, sprejetega leta 1994.

Drugi odstavek pomeni realizacijo tretjega odstavka 5. člena KZ-1, ki določa možnost izreka kazenskih sankcij za mladoletnike tudi osebam, ki so bile ob storitvi že stare 18 let, niso pa še dopolnile 21 leta starosti (mlajši polnoletniki), upošteva njihovo osebnostno razvitost. Ta poseben položaj je urejen v več členih in sicer glede uporabe sankcij v 35. členu (Izrekanje vzgojnih ukrepov mlajšim polnoletnikom), glede postopka v 39. členu (Uporaba določb tega dela zakona) ter glede izvrševanja kazenskih sankcij v 92. členu (Uporaba določb tega dela zakona za polnoletne). Določba 92. člena pa je sicer širša, saj velja za vsakogar, ki je na prestajanju vzgojnega ukrepa in je že dopolnil osemnajsto leto starosti, ne glede na starost ob storitvi oziroma ob izreku kazenske sankcije.

V drugem odstavku tega člena predlog zakona nadalje določa, da se ta zakon pod pogoji, ki so v njem določeni, uporablja tudi za osebe, ki so storile kaznivo dejanje kot mladoletniki, pa so v času sojenja že polnoletni. Kar zadeva postopkovne določbe, zakon ne vsebuje več splošne omejitve uporabe posebnih določb za mladoletnike glede na starost storilca ob uvedbi postopka (kot je to določeno v prvem odstavku 451. člena ZKP), zato je starost v času sojenja pomembna le glede na omejitve, določene v 33. členu (Izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik) in v 34. členu (Izrekanje sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot starejši mladoletnik). V skladu z 48. členom (enoten postopek) se izvede enoten postopek po določbah zakona, ki ureja kazenski postopek za polnoletne, pred senatom, ki sodi polnoletne, če je storilec izvršil eno kaznivo dejanje kot mladoletnik, drugo pa kot polnoleten. Posredno pa so za odločanje v postopku proti mladoletnikom pomembne tudi starostne omejitve za izvrševanje kazenskih sankcij za mladoletnike, določene v 92. členu (Uporaba določb tega dela zakona za polnoletne) in 121. členu (Zavod za mladoletnike).

K 2. členu (Prenos pravnih aktov Evropske unije)

Ob pripravi predloga zakona je bila v celoti upoštevana Direktiva (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. 5. 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku. Predlog zakona tako ureja procesna jamstva mladoletnikov v skladu z določbami navedene direktive.

K 3. členu (Uporaba določb drugih zakonov)

Člen predstavlja dopolnitev veljavnega 70. člena KZ.

Ta zakon je namenjen celoviti obravnavi materialnega in procesnega položaja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj ter izvrševanja kazenskih sankcij za mladoletnike, pri čemer so v njem vsebovane tiste določbe, ki odražajo poseben način obravnavanja mladoletnikov, določbe drugih zakonov, ki sicer urejajo položaj polnoletnih storilcev kaznivih dejanj, pa se še vedno uporabljajo glede vseh tistih vprašanj, ki s tem zakonom niso posebej urejena, ob dodatnem pogoju, da niso v nasprotju z določbami tega zakona.

Prvi odstavek tega člena ureja uporabo določb KZ-1, ki sicer v drugem odstavku 1. člena določa, da se po tem zakoniku kazenska odgovornost uveljavi s kaznovanjem polnoletnih oseb zaradi kaznivih dejanj na podlagi ugotovljene krivde. KZ-1 torej izrecno izključuje uveljavljanje kazenske odgovornosti mladoletnih

storilcev po tem zakoniku. Hkrati v drugem odstavku 5. člena določa, da posebni zakoni določajo kazensko odgovornost mladoletnikov in v 375. členu (poglavje prehodnih in končnih določb), da se izrecno navedene določbe Kazenskega zakonika iz leta 1994 (KZ) uporabljajo do uveljavitve kazenskega zakonika za mladoletnike, določbe tega zakona (KZ-1) pa le, kolikor ne nasprotujejo navedenim določbam KZ. Ta predlog zakona (ZOMSKD) kot specialnejši in kasnejši na novo ureja uporabo določb KZ-1 za mladoletnike in na novo ureja režim prehodne uporabe določb KZ-1 in KZ. Tako se npr. uporablja posebni del KZ-1 v celoti tudi za mladoletnike, iz splošnega dela KZ-1 pa se uporabljajo tiste določbe, ki niso v nasprotju s tem predlogom (takšne so npr. določbe o času in kraju izvršitve, silobranu, skrajni sili, poskusu, udeležbi in nekaterih drugih splošnih institutih materialnega kazenskega prava). Posebej pa so v tem zakonu določene zlasti vse kazenske sankcije, ki se lahko mladoletnikom izrekajo za kazniva dejanja in pogoji za njihovo izrekanje.

Razmerje med procesnimi določbami tega predloga in določbami ZKP je urejeno v drugem odstavku in sicer na podoben način, kot je doslej veljalo za razmerje med določbami posebnega poglavja ZKP, ki je urejal postopek proti mladoletnikom in določbami izven posebnega poglavja, pri čemer so določeni procesni instituti v tem zakonu urejeni podrobneje in so v večji meri prilagojeni namenu obravnave mladoletnikov. Izrecno je izključena uporaba določb XXV.a ter XXVI.a poglavja ZKP, saj niso v nasprotju z nobeno določbo tega zakona in bi se brez izrecne izključitve lahko uporabile. Ker niso v skladu s temeljnimi izhodišči obravnavanja mladoletnikov, jih je bilo potrebno izključiti. Prav tako je bilo treba izrecno izključiti uporabo določb o napovedi pritožbe, kar je v skladu s temeljnimi izhodišči zakona, ki upošteva specifične lastnosti mladoletnikov kot še nedoraslih, psihično in socialno še ne v celoti razvitih oseb in daje mladoletniku možnost, da bo vsaka odločitev o uresničevanju pravice do pravnega sredstva pretehtana in preiščena.

Med drugim je v kazenskem postopku podrobneje urejen položaj oškodovancev, v tem zakonu pa so urejene tiste posebnosti, ki so nujne glede na poseben namen ZOMSKD, in sicer, da se v ospredje postavi otrokove pravice, interes otroka in paternalistični pristop, medtem ko je kaznovalni namen potisnjen v ozadje. V skladu z navedenim oškodovanec zlasti ne more prevzeti pregona oziroma ne more vložiti zasebne tožbe, kadar državni tožilec odloči, da ne bo zahteval uvedbe postopka, lahko pa zahteva, naj postopek uvede senat za mladoletnike okrožnega sodišča oziroma višjega sodišča. Če sodišče uvede postopek, mora državni tožilec nadaljevati s kazenskim pregonom. Oškodovanec ima pomembno vlogo v postopkih odvratanja, ki se lahko izvedejo le ob njegovem soglasju. Pravica, da se mladoletniku naloži plačilo oškodovančevega premoženjskopravnega zahtevka, pa je omejena na primere, ko ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje, sicer se oškodovanca napoti na pravdo. Glede ostalih vprašanj o položaju oškodovanca se smiselno uporabljajo določbe ZKP, ki z novelo ZKP-N implementira tudi Direktivo o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (Direktiva 2012/29/EU). Zlasti gre za določbe o pravici oškodovanca, da je ob njem oseba, ki ji zaupa; o ustreznih ukrepih za pomoč oškodovancem, da razumejo in se jih razume od prvega stika dalje s pristojnimi organi; o pravici oškodovanca, da mu od prvega stika s pristojnim organom dalje posredujejo širok nabor informacij; o zagotovitvi pisnega potrdila o naznanitvi kaznivega dejanja; o pridobivanju podatkov o poteku in stanju konkretnega predkazenskega in kazenskega postopka; o pravici do tolmačenja in prevajanja; o seznanitvi s pravico dostopa do brezplačnih storitev za pomoč in podporo žrtvam in njihovim družinskim članom; o pravici do zaslišanja in predlaganja dokazov o zaslišanju otroka, ki je oškodovanec s posebnimi potrebami; o pravici do pravne pomoči in povračila stroškov ter o začasnem zavarovanju; o ukrepih za zaščito oškodovancev in družinskih članov pred sekundarno in ponovno viktimizacijo ter maščevanjem in ustrahovanjem; o zaščiti oškodovancev med kazenskimi preiskavami; o pravici do varstva zasebnosti; o individualni oceni; o pravicah oškodovancev s posebnimi potrebami do zaščite v kazenskem postopku. Se pa seveda te določbe uporabljajo le, kadar in kolikor ne nasprotujejo določbam tega zakona.

Tretji odstavek določa smiselno uporabo določb ZIKS-1. Obseg določb ZIKS-1, ki se smiselno uporabljajo, je odvisen od vrste sankcije, ki je izrečena. Tako se glede izvrševanja kazni mladostniškega zapora in glede izvrševanja prepovedi vožnje motornega vozila (bodisi da je določen kot ena izmed nalog v okviru izrečenega vzgojnega ukrepa navodila in prepoved ali nadzorstva CSD ali pa izrečen kot stranska kazen) v pretežni meri smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1, saj ta zakon vsebuje le nekatere posebne določbe. Kar zadeva izrek vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom, pa je glede na način urejanja v ZIKS-1, ki na več mestih napotuje na smiselno uporabo določb, ki so izven poglavja, v katerem je urejeno izvrševanje namestitve v prevzgojnem domu, tudi v tem zakonu uporabljen enak način urejanja – torej z izrecnim navajanjem določb ZIKS-1, ki se smiselno uporabljajo tudi za izvrševanje tega vzgojnega ukrepa, podrobnejša pojasnila glede tega vprašanja pa so razvidna iz obrazložitve k posameznim členom, zlasti iz obrazložitve k 101. členu (Smiselna uporaba določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, pri izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu).

K 4. členu (Omejitev odgovornosti za kazniva dejanja glede na starost storilca)

Člen pomeni nekoliko spremenjen 71. člen KZ in 21. člen KZ-1.

Starostna meja 14 let kot meja za izrek sankcije zaradi protipravnega ravnanja mladostnih oseb je v našem pravnem prostoru uveljavljena že od leta 1929 (od sprejetja Kazenskega zakonika Kraljevine SHS) in sledi priporočilom mednarodnih dokumentov (npr. Pekinška pravila), da starostna meja za kazensko odgovornost ne sme biti postavljena prenizko. Tudi v večini evropskih držav je ta meja pri 14 letih.¹ Pri tem je zanimiv podatek, da sta dve državi v preteklosti najprej znižali starostno mejo (Danska leta 2010 in Gruzija leta 2008), vendar sta jo kasneje ponovno zvišali nazaj na starost, določeno pred spremembo.² Starostno mejo 14 let določa tudi KZ-1. Glede na to, da se v skladu s 1. členom KZ-1 kazenska odgovornost po KZ-1 uveljavlja le zoper polnoletne storilce kaznivih dejanj, je določba 21. člena KZ-1 smiselna in nujna le, dokler velja za mladostnike prehodna ureditev v skladu s 375. členom KZ-1, torej do uveljavitve in začetka uporabe tega (posebnega) zakona, ki obravnava mladostne storilce kaznivih dejanj in mora po naravi stvari urediti tudi položaj tistih mladostnih oseb, ki zaradi svoje starosti še niso sposobne biti subjekt kazenskega prava.

Ta člen določa, da otrok do dopolnjenega štirinajstega leta starosti ne more biti storilec kaznivega dejanja. Ne gre torej za golo izključitev krivde, kot na primer pri neprištevnem storilcu protipravnega dejanja, zoper katerega je dopustno uporabiti tiste kazenske sankcije, ki so nujne za zagotovitev varnosti ljudi ali premoženja (varnostni ukrepi). Zaradi zakonske domneve, da nobena oseba, ki še ni dopolnila 14. leta starosti, duševno in psihično ni dovolj razvita, da bi lahko bila nosilec kazenske odgovornosti, namreč sploh ne more biti subjekt kazenskega prava in zaradi tega proti njej ni dopustno uporabiti nobenih kazenskih sankcij, torej niti varnostnih ukrepov. Država je dolžna v ta namen zagotoviti druge mehanizme ukrepanja, ki so zunaj kazenskega prava. Dejstvo, da je dejanje, ki ima zakonske znake kaznivega dejanja, izvršil otrok, ki ne more biti subjekt kazenskega prava, pa samo po sebi ne izključuje protipravnosti njegovega ravnanja, kar ima praktične posledice, saj je zoper takšno ravnanje npr. dopusten silobran.

¹ <https://archive.crin.org/en/home/ages/europe.html>

² Prav tam.

V tem predlogu zakona je pojem »otrok« na nekaterih mestih sicer uporabljen, ni pa posebej definiran. Konvencija o otrokovih pravicah, ki jo je Republika Slovenija nasledila leta 1992,³ otroka v 1. členu opredeljuje kot vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej. Nadalje prvi odstavek 3. člena konvencije določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, otrokove koristi glavno vodilo. V 56. členu Ustave RS je določeno tudi, da otroci uživajo človekove pravice in temeljne svoboščine v skladu s svojo starostjo in zrelostjo.

Opisani pristop, v skladu s katerim se (i) proti otroku, ki ob storitvi kaznivega dejanja še ni bil star 14 let, ne smejo uporabljati kazenske sankcije, niti uvesti ali voditi kazenski postopek, ampak je predvideno obravnavanje oziroma pomoč centra za socialno delo zunaj okvirov kazenskega prava, (ii) otroku oziroma mladoletniku, ki je bil ob storitvi kaznivega dejanja že star 14 let, pa še ni bil star 16 let (mlajši mladoletnik), smejo izreči vzgojni ukrepi in (iii) otroku oziroma mladoletniku, ki je že star 16 let in še ni dopolnil 18 let (starejši mladoletnik) izjemoma sme izreči tudi kazen, je skladen tako s Konvencijo o otrokovih pravicah, kot tudi s slovensko ustavo. Da šteje za otroka v smislu Konvencije o otrokovih pravicah tudi mladoletnik, kot ga opredeljuje ta zakon, je nenazadnje jasno že glede na izhodišča zakona. Tako je že iz uvodnih pojasnil k predlogu zakona razvidno, da le-ta temelji na načelih, kot jih opredeljuje Konvencija o otrokovih pravicah in so splošno in mednarodno uveljavljena za obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, kot npr. načelo nediskriminacije (2. člen Konvencije o otrokovih pravicah); načelo največje koristi otroka (3. člen Konvencije o otrokovih pravicah); pravica do življenja, preživetja in razvoja (6. člen Konvencije o otrokovih pravicah); pravica biti slišan (12. člen Konvencije o otrokovih pravicah) in pravica do dostojanstva (prvi odstavek 40. člena Konvencije o otrokovih pravicah).

K 5. členu (Starost storilca)

Člen pomeni realizacijo tretjega odstavka 5. člena KZ-1 ter vsebinsko povzema 72. in deloma 94. člen KZ.

V tem členu so določene temeljne starostne meje, od katerih je odvisna uporaba posameznih določb tega zakona. Kategorija mladoletnikov je razdeljena v dve podkategoriji, in sicer mlajših in starejših mladoletnikov. Zaradi celovitosti obravnavane materije je v tej določbi opredeljena tudi kategorija mlajših polnoletnikov, za katere se ta zakon uporablja, kadar so izpolnjeni v njem določeni pogoji. V tem delu predlog zakona prevzema ureditev iz KZ, ki je že poznal pojem »mlajši polnoletnik«. Iz določb v postopkovnem delu tega predloga zakona izhaja, da je zanje pristojen sodnik posameznik oziroma senat, ki obravnava polnoletne storilce.

Razlika s 94. členom KZ:

- mlajši polnoletniki so bili v KZ opredeljeni kot osebe, ki so kaznivo dejanje izvršile kot polnoletne, med sojenjem pa še niso dopolnile 21 let. Nova opredelitev mlajših polnoletnikov je prilagojena tretjemu odstavku 5. člena KZ-1, ko je **pomembna le starost v času izvršitve kaznivega dejanja** in ne v času sojenja. Mlajši polnoletniki so po tem zakonu torej osebe, so bile ob izvršitvi kaznivega dejanja stare med 18 in 21 let.

Kar zadeva **starost v času sojenja**, pa je le ta (poleg starosti ob storitvi kaznivega dejanja) seveda še vedno pomembna za način obravnavanja mladostnika.

³ Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij OZN in konvencij, sprejetih v mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92.

Zgolj zaradi povezanosti teh dveh vprašanj in terminoloških pojasnil, so na tem mestu povzete temeljne rešitve glede obravnave mladoletnih storilcev, ki so med sojenjem postali polnoletni in mlajših polnoletnikov:

Mlajšemu mladoletniku (oseba, ki je bila **ob storitvi kaznivega dejanja** že stara 14 ni pa še dopolnila 16. leta starosti) se sme v skladu s prvim odstavkom 33. člena (Izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik) do dopolnjenega 21. leta starosti soditi samo za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen, hujša od petih let zapor. Mlajšemu mladoletniku, ki je med sojenjem dopolnil enaindvajset let, pa se v skladu z drugim odstavkom 33. člena sploh ne sme več soditi.

Proti starejšemu mladoletniku sme, ne glede na težo storjenega kaznivega dejanja, teči postopek ne glede na njegovo starost v času sojenja in se mu lahko izrečejo sankcije, določene v 34. členu (Izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot starejši mladoletnik).

Položaj mlajših polnoletnikov je urejen v 35. členu (Izrekanje vzgojnih ukrepov in stranskih kazni mlajšim polnoletnikom), v skladu s katerim se jim sme pod določenimi pogoji izreči določene vzgojne ukrepe. Starost v času sojenja ni določena kot pogoj, je pa vsaj posredno za odločanje nedvomno pomembna omejitev iz 92. člena (Uporaba določb tega dela zakona za polnoletne) predloga zakona, ki tudi za mlajše polnoletnike določa, da smejo izrečeni vzgojni ukrepi trajati najdlje do dopolnjenega triindvajsetega leta starosti (ta člen sicer določa splošno omejitev, da sme izrečeni vzgojni ukrep, ne glede na starost ob storitvi in v času sojenja, trajati najdlje do dopolnjenega triindvajsetega leta starosti.). Drugi odstavek 121. člena (Zavod za mladoletnike) predloga zakona določa, da lahko oseba ostane v posebnem zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapor. do dopolnjenega triindvajsetega leta starosti.

K 6. členu (Namen obravnavanja mladoletnikov)

Člen vsebinsko povzema 73. člen KZ.

Namen kazenskih sankcij za mladoletnike je v zakonu izrecno naveden predvsem zato, da se poudari drugačna izhodišča sankcioniranja mladoletnikov v primerjavi s polnoletnimi storilci. Ta določba je vodilo sodniku pri izbiri najustreznejše kazenske sankcije. Namen kazni in vzgojnih ukrepov je namreč isti – mladoletnikom zagotoviti vzgojo, prevzgojo in optimalen razvoj glede na njihove sposobnosti. Iz določbe tako jasno izhaja, da povračilnost in generalna prevencija, ki pridobivata vedno večji pomen pri sankcioniranju polnoletnih storilcev, nista namena sankcij za mladoletnike.

Poleg tega *ta predlog zakona razširja namen sankcij za mladoletnike na vse ostale ukrepe*, ki jih po tem zakonu lahko določi državni tožilec, sodnik za mladoletnike (oz. senat za mladoletnike) in organi, ki izvršujejo sankcije ter na ta način dodatno krepi (pre)vzgojno usmeritev obravnavanja mladoletnikov. Ostali ukrepi so npr.: odločitev državnega tožilca za postopke odvracanja, odločitev sodišča za omejevalne ukrepe, odločitev predstojnika zavoda o disciplinskem kaznovanju, itd.

K 7. členu (Pravica do spremstva in obveščenosti)

Ta člen pomeni prenos Direktive (EU) 2016/800 glede pravice mladoletnika in njegovih staršev oziroma skrbnika, do seznanitve s tekom postopka proti mladoletniku in z njegovimi pravicami v predkazenskem in kazenskem postopku. Kadar kljub prizadevanjem ni mogoče priti v stik s starši, kadar so starši na primer oškodovanci ali sotorilci, kadar bi bilo obveščanje staršev v škodo mladoletnika, ali kadar so podane objektivne okoliščine, ki kažejo na to, da bi obveščanje staršev lahko resno ogrozilo kazenski postopek (na primer, če objektivne in dejanske okoliščine kažejo na to ali vzbuja sum, da bi lahko prišlo do uničenja in spreminjanja dokazov, vplivanja na priče ali da bi utegnil biti nosilec starševske odgovornosti

udeleženec pri domnevnem kaznivem dejanju), morajo pristojni organi poskrbeti, da je o postopku in pravicah mladoletnika obveščena druga odrasla oseba, ki ji mladoletnik zaupa in jo določi kot takšno. Če pristojni organ oceni, da tudi ta oseba ni primerna (iz že navedenih razlogov), imenuje drugo primerno odraslo osebo organ sam, ali pa obvesti CSD, da jo imenuje ta. Primerna oseba bo lahko na primer bližnji sorodnik, ob izpolnjenih pogojih tudi skrbnik za poseben primer v skladu z družinsko zakonodajo, ali zagovornik otroka v skladu z Zakonom o varuhu človekovih pravic. Gre za osebo, ki jo bo pristojni organ v kazenskem postopku obveščal in jo poučil o pravicah iz prvega in drugega odstavka in ki bo lahko mladoletnika spremljala pri procesnih dejanjih.

Drugi odstavek tega člena je načelno napotilo pristojnim organom, da morajo mladoletnika seznanjati z njegovimi pravicami tako, da mu omogočijo učinkovito uresničevanje teh pravic, kar je tudi bistveni namen pravnega pouka. Zakon sicer že v naslednjem odstavku in na drugih mestih (neposredno ali pa se smiselno uporabijo določbe ZKP glede pravnih poukov), natančneje določa, kdaj mora organ mladoletnika poučiti o njegovih posameznih njegovih pravicah, da mora to storiti na mladoletniku razumljiv način, pri uporabi teh določb pa mora vedno upoštevati tudi splošno napotilo, da mora biti pouk podan tako, da bo mladoletnik lahko svoje pravice učinkovito uresničeval.

Tretji odstavek ureja pisno potrditev prejema pisnega pouka, do česar lahko pride ob prvem stiku pri pristojnem organu, do seznanitve pa lahko pride tudi s pisnim vabilom, prejem v tem primeru potrdi s podpisom vročilnice.

K 8. členu (Subsidiarnost kazenskega pregona)

Določba o subsidiarnosti kazenskega pregona pri obravnavanju mladoletnikov v kazenskem postopku je v naši zakonodaji prvič zapisana med temeljnimi določbami zakona, kar kaže na njeno pomembnost pri obravnavi mladoletnikov. Pomen oblik odvrčanja poudarjajo tudi številni mednarodni dokumenti (predvsem priporočila Sveta Evrope), ker je s t.i. alternativnimi načini obravnavanja mogoče učinkovito vplivati na razvoj mladoletnika in se s tem izogniti stigmatizaciji in drugim negativnim učinkom sodnega obravnavanja. Zakon v postopkovnem delu določa različne oblike odvrčanja od obravnavanja v formalnem sodnem postopku, državni tožilec pa mora glede na okoliščine posameznega primera odločiti, v katerih zadevah, ki izpolnjujejo formalne pogoje, bo takšen način obravnavanja v največji meri v skladu z namenom obravnavanja mladoletnikov.

K 9. členu (Načelo največje koristi mladoletnika)

Ta zakon v skladu s Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah, ki v prvem odstavku 3. člena določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, otrokove koristi glavno vodilo (v slovenski družinski in s tem povezani socialni zakonodaji govorimo o »največji koristi« otroka oziroma mladoletne osebe), uvršča načelo največje koristi otroka med temeljna načela. Glede na to, da so otroci do dopolnjenega štirinajstega leta starosti izključeni iz dometa tega zakona in da zakon obravnava v prvi vrsti otroke do dopolnjenega 18. leta starosti, ki jih kot posebno kategorijo storilcev kaznivih dejanj imenuje mladoletniki, je zaradi jasnosti uporabljen izraz »največje koristi mladoletnika«. Pravni standard »največja korist mladoletnika« je vrednostni pojem, ki ga je treba v predpisanih okvirih konkretizirati z upoštevanjem vseh okoliščin posameznega primera.

K 10. členu (Sorazmernost in obzirno ravnanje pri obravnavi mladoletnikov)

V prvem odstavku tega člena je opredeljena zahteva po upoštevanju sorazmernosti pri obravnavanju mladoletnikov. V okviru kazenskega prava se v skladu z načelom *ultima ratio* obravnavajo le najhujše kršitve družbenih norm, ki odražajo večjo potrebo mladoletnika po posredovanju države pri njegovi vzgoji. Vendar pa ta razlog izgubi na pomenu, če upoštevamo stališče, da zgolj iz teže storjenih kaznivih dejanj

ni mogoče sklepati na obliko in intenzivnost potrebne pomoči mladoletniku v njegovem razvoju. Je pa seveda intenzivnost ukrepov omejena s težo izvršenih ravnanj – zahteva po sorazmernosti pri obravnavi mladoletnikov. Vse organe, ki obravnavajo mladoletnike (policija, državno tožilstvo, sodišče, vzgojni zavodi, uprava zapora), zato posebej zavezuje zahteva, da pri vseh svojih odločitvah in dejanjih po tem zakonu, vedno upoštevajo mladoletnikovo starost, duševno razvitost in psihične lastnosti ter namen obravnavanja mladoletnikov, kot je opredeljen v 6. členu tega predloga zakona, pri tem pa morajo organi, ki obravnavajo mladoletnike, ki imajo sicer bistveno večjo diskrecijo kot organi, ki obravnavajo polnoletne storilce kaznivih dejanj, teži vseh ukrepov (ne le sankcij, ampak tudi na primer ukrepov v okviru odvrčanja od pregona in omejevalne ukrepe) vedno prilagoditi teži storjenega kaznivega dejanja. Le takšno odločanje in ravnanje je lahko v skladu z njegovo največjo koristjo, ki jo morajo v postopku proti mladoletniku ravno tako upoštevati vsi organi v skladu z 9. členom tega predloga zakona. Prav tako je zahteva po sorazmernosti vtakana tudi v drugih določbah tega zakona, npr. pri izbiri vzgojnega ukrepa, pri odločanju o priporu itd.

Drugi odstavek, ki se, za razliko od prvega, ne nanaša le na organe, ki obravnavajo mladoletnika in sprejemajo odločitve v postopku na podlagi tega zakona, temveč zavezuje tudi strokovne delavce, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, ter odvetnike, zajema načelno napotilo, da morajo ves čas postopka ravnati tako, da v prvi vrsti spoštujejo njegovo dostojanstvo in v postopku vedno ravnati še posebej skrbno in obzirno ter upoštevati individualne lastnosti mladoletnika – njegovo starost, duševno razvitost in psihične lastnosti, da se preprečijo ali vsaj zmanjšajo negativni učinki postopka. Delno je ZKP to načelo zajel že v drugem odstavku 453. člena, vendar ga je vezal le na procesna dejanja, pri katerih je navzoč mladoletnik. Čeprav je spoštovanje človekovega dostojanstva kot pravno-etični temelj v središču ustavnega reda Republike Slovenije in temeljna vrednota, ki naj prežema ves pravni red, na katerega so pri svojem delovanju vezani vsi državni organi, je v drugem odstavku tega člena, ki postavlja zahtevo po obzirnem ravnanju z mladoletnikom, še posebej izpostavljeno. Velja pa za mladoletnike še vedno tudi določba 18.a člena ZKP, ki določa, da morajo policija, državno tožilstvo, sodišče in drugi državni organi, strokovnjaki, izvedenci, sodni in drugi tolmači ter poravnalci med predkazenskim in kazenskim postopkom še posebej skrbno in obzirno ravnati z oškodovanci, osumljenci, obdolženci in obsojenci, kadar je to potrebno zaradi njihove ranljivosti, kot na primer starosti, zdravja, nebogljenosti, ali drugih podobnih okoliščin.

Drugi del: KAZENSKÉ SANKCIJE ZA MLADOLETNIKE

1. SPLOŠNE DOLOČBE

K 11. členu (Sistem kazenskih sankcij za mladoletnike)

V tem členu so našteje vse vrste kazenskih sankcij, ki se lahko izrekajo mladoletnim storilcem kaznivih dejanj in sicer so to vzgojni ukrepi, kazni in varnostni ukrepi. Ob smiselni uporabi določb kazenskega zakonika se lahko mladoletniku izreče tudi odvzem premoženjske koristi in odvzem predmetov. Odvzem predmetov je sicer tudi varnostni ukrep po prvem odstavku tega člena, drugi odstavek pa omogoča še odvzem predmetov ob pogojih iz 498. člena ZKP. Za razliko od polnoletnih storilcev kaznivih dejanj za mladoletnike niso predvidene sankcije opozorilne narave.

Kot najpomembnejša kategorija kazenskih sankcij za mladoletnike so predvideni vzgojni ukrepi, ki so po svoji vsebini in načinu izvrševanja v največji meri in najbolj poudarjeno prilagojeni posebnemu namenu obravnave mladoletnikov, torej zagotovitvi vzgoje, prevzgoje in optimalnega razvoja glede na njihove sposobnosti.

K 12. členu (Izrekanje kazenskih sankcij mladoletnikom)

Člen delno vsebinsko povzema 72. člen KZ.

Del materije iz 72. člena KZ je urejen že v 5. členu tega zakona (delitev mladoletnikov v starostne kategorije), ta člen pa določa, katere vrste sankcij se lahko izrekajo posamezni kategoriji mladoletnikov, pri čemer ohranja ureditev, po kateri se sme mlajšim mladoletnikom izrekati le vzgojne ukrepe, starejšim mladoletnikom pa, sicer zgolj izjemoma, tudi kazni (glavne in stranske).

Obema kategorijama mladoletnikov je ob smiselni uporabi določb kazenskega zakonika mogoče izreči tudi varnostne ukrepe, ki so naštet v 32. členu (Izrekanje varnostnih ukrepov) predloga zakona ter odvzem premoženjske koristi in odvzem predmetov (glejte obrazložitev k 11. členu).

2. VZGOJNI UKREPI

K 13. členu (Vrste vzgojnih ukrepov)

Člen vsebinsko povzema 74. člen KZ. V njem so naštet vsi vzgojni ukrepi in njihove temeljne značilnosti, pogoji za izrek posameznih vzgojnih ukrepov pa so opredeljeni v poznejših členih. Posebej je poudarjeno, da se mladoletnike izloči iz njihovega okolja in se jih namesti v zavod le izjemoma, če drugi vzgojni ukrepi ne morejo doseči namena sankcioniranja in le za nujno potreben čas.

Razlike s 74. členom KZ:

- izraz »oddaja« je bil nekritično uporabljan v naši zakonodaji že desetletja, ker pa je preživet in ne odraža pravega namena ukrepa, se ga nadomesti s primernejšim izrazom »namestitev«;
- zaradi poenotenja izrazov v zakonodaji, ki ureja socialno varstvo, družinska razmerja, pravice iz starševskega varstva in družinske prejemke in ostale predpise, ki so povezani z navedenimi področji, se izraz »organ socialnega varstva« nadomesti z izrazom »center za socialno delo«;
- KZ v drugem odstavku 78., drugem odstavku 79. in tretjem odstavku 80. člena določa, da sodišče pri izreku ukrepov po teh členih ne določi vnaprej, koliko časa naj ukrep traja, temveč odloči o njegovem prenehanju pozneje. Predlog zakona to vprašanje ureja za vse tri ukrepe na enem mestu in sicer v četrtem odstavku tega člena.

K 14. členu (Izbira vzgojnega ukrepa)

Določba vsebinsko povzema 75. člen KZ. Ko sodišče izbira vzgojni ukrep, ki ga bo izreklo mladoletniku, mora izhajati iz namena vzgojnih ukrepov. Ta namen je zagotovitev vzgoje prevzgoje in optimalen razvoj glede na mladoletnikove sposobnosti. Vzgojni ukrep sodišče izbere tako, da bi bil ta namen čim boljše dosežen. Zakon našteva okoliščine, ki naj jih sodišče pri izbiri upošteva.

Razlika s 75. členom KZ:

- k okoliščinam iz 75. člena KZ je dodana še nova okoliščina, t.j. mladoletnikovo obnašanje po storjenem dejanju, zlasti njegov odnos do oškodovanca in poravnava povzročene škode, pri čemer je posebej poudarjeno ne le, da je škodo poravnal, ampak, da si jo je prizadeval poravnati (to pomeni, da sodišče pri izbiri upošteva tudi neuspešnost postopkov odvrčanja, če je bila zanjo vzrok oškodovančeva pasivnost ali izrecno nasprotovanje, mladoletnik pa je dal soglasje za te postopke oziroma drugače izkazal, da želi povrniti škodo). Prav tako je namesto upoštevanja zgolj tega, ali mu je bila že prej izrečena kazen ali vzgojni ukrep, navedeno, da mora sodišče upoštevati, ali mu je bila že izrečena katerokoli sankcija v kazenskem oziroma v prekrškovnem postopku.

K 15. členu (Ukor)

Določba vsebinsko povzema 76. člen KZ. Ukori so najmilejši vzgojni ukrepi, ki ga sodišče izreče, kadar ugotovi, da je namen vzgojnih ukrepov mogoče doseči že z opozorilom, izrečenim na način, predpisan v tem členu. Izrek ukora sicer kaže oceno sodišča, da je mladoletnika potrebno obravnavati in mu izreči sankcijo, saj bi sicer (ob izpolnjevanju pogojev tega zakona) odločilo, da postopek proti njemu ni smotrni. Pri tem pa, kot že v veljavni zakonodaji, izrecno določa, da mora sodišče ob izreku ukora mladoletniku prikazati škodljivost njegovega ravnanja in ga opozoriti na možnost izreka strožje kazenske sankcije v primeru, ko bi storil novo kaznivo dejanje. Zakon ne navaja okoliščin, ki naj bodo sodišču posebno vodilo pri izreku ukora, poudarja le, da je njegov izrek primeren predvsem, kadar je mladoletnik izvršil kaznivo dejanje zaradi nepremišljenosti ali lahkomišelnosti.

K 16. členu (Navodila in prepovedi)

Določba vsebinsko povzema 77. člen KZ. Vzgojni ukrep, katerega vsebina so različne obveznosti, ki jih je mogoče naložiti mladoletniku, ne da bi ga izločili iz njegovega okolja, je bil uveden v kazensko zakonodajo leta 1995. Za ta ukrep je značilno, da obsega večje število obveznosti (navodil in prepovedi), s čimer daje sodišču široke možnosti za ukrepanje in individualizacijo pri izbiri ustreznega ukrepa. Predlog zakona sicer v drugem odstavku našteva deset navodil in štiri prepovedi.

Določbe, ki se nanašajo na fazo izvrševanja tega vzgojnega ukrepa (da se morajo navodila izvajati tako, da ni moteno mladoletnikovo šolanje ali njegova zaposlitev, določba, ki določa možnost spremembe navodil med izvrševanjem in določba, ki ureja posledico neizpolnjevanja navodil) so v četrtem delu tega zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij (95. člen).

Razlike s 77. členom KZ:

- Navodilo za plačilo povzročene škode lahko naloži sodnik le mladoletniku, ki ima lastna sredstva.
- Vsebinsko je razširjeno navodilo iz sedme točke, in sicer je določeno, da se lahko mladoletniku da tudi navodilo zdravljenja odvisnosti od alkohola ali drog, glede na opozorila strokovne javnosti o nujnosti določitve takšne možnosti. V primerjavi z določbami KZ-1, ki ravno tako pozna tovrstno zdravljenje odvisnosti (kot navodila v okviru pogojne obsodbe z varstvenim nadzorstvom v 65. členu, v okviru obravnave obsojencev na prestajanju kazni zapora v četrtem odstavku 85. člena ter kot eno izmed nalog, ki jih lahko sodišče naloži obsojencu, ki je pogojno odpuščen v osmem odstavku 88. člena), ta predlog zakona ne zahteva soglasja mladoletnika za zdravljenje odvisnosti po tej točki. V skladu s tretjim odstavkom tega člena sodišče pri izbiri nalog že sicer praviloma upošteva mladoletnikovo pripravljenost za sodelovanje, ki je pri določitvi zdravljenja odvisnosti še posebej pomembna za njegov uspeh.
- Vsebinsko je razširjeno navodilo iz 8. točke drugega odstavka tega člena iz zgolj posvetovalnic na širšo paleto ustanov, ki nudijo vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč.
- Dodane so tri prepovedi, po vzoru prepovedi, ki jih je uvedel KZ-1 v okviru pogojne obsodbe z varstvenim nadzorstvom (65. člen KZ-1) in nalog za pogojno odpuščenega (osmi odstavek 88. člena KZ-1). Te prepovedi so: prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi, prepoved druženja z določenimi osebami, prepoved dostopa na določene kraje in dodatno še na določene prireditve. Včasih bo namreč zadoščala že prepoved dostopa na določene prireditve (npr. nogometna tekma, ki lahko z varnostnega vidika v določenih okoliščinah pomeni povečano tveganje, ne pa tudi npr. na glasbeni koncert, ki se lahko odvija na istem prizorišču). Ker je smiselno, da so naloge, ki jih je mogoče izreči v okviru vzgojnega ukrepa navodila in prepovedi, enake tistim za pogojno odpuščenega, je bil ustrezno dopolnjen tudi 127. člen (Pogojni odpust v času izvrševanja zavodskega ukrepa) predloga zakona. Z enakimi prepovedmi je dopolnjen tudi seznam nalog mladoletniku na pogojnem odpustu iz mladoletniškega zapora v 128. členu predloga zakona (Pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora). Tako kot je veljalo že doslej, je mogoče navodila in prepovedi iz tega člena (in s tem tudi navedene tri prepovedi),

določiti tudi v okviru nadzorstva centra za socialno delo, kjer nimajo narave samostojnega vzgojnega ukrepa.

- Črtana je omejitev dnevnega trajanja socialnih treningov na 4 ure dnevno (osmi odstavek 77. člena KZ), saj so nekatere oblike treningov organizirane kot npr. tedenski oz. dnevni tabori, delavnice. Zato pa je bila tudi za treninge (in za vsa ostala navodila) dodana skupna omejitev, da ne smejo motiti šolanja in zaposlitve – dodan četrti odstavek 104 člena.
- Navodilo iz 10. točke drugega odstavka ohranja enako vsebino, le opredelitev je natančnejša in vsebinsko ustreznejša.
- Ta člen vsebuje samo določbe, s katerimi so opredeljena posamezna navodila in pogoji za njihovo izrekanje oziroma za spremembo izrečenega vzgojnega ukrepa. Določbe o nadzoru nad njihovim izvrševanjem pa so v četrtem delu tega predloga zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij.

K 17. členu (Nadzorstvo centra za socialno delo)

Člen vsebinsko povzema 78. člen KZ. Mladolletnemu storilcu kaznivega dejanja, ki potrebuje intenzivnejšo in trajnejšo pomoč in nadzorstvo, sodišče izreče vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo. Izvajanje nadzorstva obsega pomoč, vodenje in usmerjanje, tako, da bi bil mladolletnik po izvršenem ukrepu sposoben samostojno sprejemati zrele odločitve, izpolnjevati obveznosti in dejavno delovati v svojem okolju. Nadzorstvo se izvaja v okolju, v katerem mladolletnik živi.

Razlike z 78. členom KZ:

Zakon je skrajšal trajanje tega vzgojnega ukrepa: 78. člen KZ je določal trajanje od enega do treh let, ta predlog pa predvideva trajanje od šestih mesecev do dveh let. Praksa je namreč pokazala, da ima lahko nadzorstvo pozitivne učinke že po šestih mesecih; glede na to, da ta zakon določa tudi pogostejše poročanje, bo v zgodnejši fazi mogoče ugotoviti, ali se kažejo učinki ukrepa ali pa ga je treba nadomestiti z drugim ukrepom.

K 18. členu (Namestitve v vzgojni zavod)

Določba vsebinsko povzema 79. člen KZ in drugi odstavek 170. člena ZIKS-1.

Če mladolletnik potrebuje intenzivnejše nadzorstvo in izločitev iz njegovega okolja, se mu izreče vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod.

Razlike z drugim odstavkom 170. člena ZIKS-1:

- Pristojnost za določitev zavoda, v katerem se bo vzgojni ukrep izvrševal, je prenesena s CSD na sodišče. Izbira zavoda, v katerem naj se izvršuje vzgojni ukrep, je namreč tesno povezana že s samim odločanjem o izbiri najustreznejšega vzgojnega ukrepa. Vloga centra za socialno delo v tej fazi postopka je vsebinsko zelo pomembna, saj je glede na svoje pristojnosti najbolj vsestransko seznanjen z okoliščinami na strani mladolletnika, zato bo sodišče o izbiri zavoda odločalo na podlagi mnenja centra za socialno delo o tem, kateri vzgojni zavod je najprimernejši. Na podoben način določa pristojnost sodišča tudi Družinski zakonik (DZ)⁴.

Razlike z 79. členom KZ:

- tretji odstavek 79. člena KZ ni povzet v ta člen, saj je nepotreben – vsi vzgojni zavodi so namreč organizirani tudi v obliki stanovanjskih skupin, zato izvrševanje tega ukrepa v stanovanjski skupini ne predstavlja neke redke oblike, pri kateri bi se zastavljalo vprašanje, ali sploh še lahko govorimo o bivanju v vzgojnem zavodu. Dnevno bivanje mladolletnikov v vzgojnem zavodu ni nikdar

⁴ Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19 in 67/19 – ZMatR-C); DZ.

zaživel, poleg tega bi bilo tudi vezano na številne organizacijske probleme (to bi bilo mogoče izvajati le za mladoletnike, ki živijo v neposredni bližini zavodov), zato je bila tudi ta možnost izvrševanja tega ukrepa črtana.

K 19. členu (Namestitev v prevzgojni dom)

Člen vsebinsko povzema 80. člen KZ. Vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom se izreče mladoletniku, ki ga je treba v celoti izločiti iz njegovega okolja in vključiti v intenzivnejše prevzgojne programe pod stalnim nadzorstvom strokovnjakov.

K 20. členu (Namestitev v zavod za usposabljanje)

Kadar gre za mladoletnika z motnjo v duševnem razvoju, mora sodišče posebno pozornost nameniti tudi tej okoliščini. Če bi sicer izreklo zavodski vzgojni ukrep, mora oceniti, ali je stopnja in narava motnje v duševnem razvoju takšna, da je namen ukrepa mogoče doseči le v zavodu za usposabljanje s posebej prilagojenimi programi in načinom dela. Da bo lahko napravilo takšno oceno, pa mora predhodno pridobiti mnenje komisije za usmerjanje, določene z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Vzgojni vidik je torej v tem primeru prilagojen motnji v duševnem razvoju in s tem prilagojenemu načinu obravnave v zavodu za usposabljanje.

K 21. členu (Izrek vzgojnega ukrepa za kazniva dejanja v stežu)

Predlagana določba prvega odstavka vsebinsko povzema 85. člen KZ. Če stori mladoletnik več kaznivih dejanj v stežu, ki jih sodišče obravnava v istem postopku, sodišče izreče sankcijo po drugačnih pravilih, kot veljajo za izrek enotne sankcije za dejanja v stežu za polnoletne storilce kaznivih dejanj (53. člen KZ-1). Pri mladoletnikih sodišče presoja vsa kazniva dejanja enotno in ne določa vzgojnega ukrepa za vsako dejanje posebej.

Razlike z ureditvijo po KZ:

- v drugem odstavku je urejena situacija, ko sodišče odloča v novem postopku zaradi kaznivega dejanja, storjenega pred ali po pravnomočnem izreku vzgojnega ukrepa. V tem primeru je odločanje po vsebini bližje odločanju o stežu kaznivih dejanj po KZ-1. Upoštevati je namreč treba, da je bil vzgojni ukrep že pravnomočno izrečen, sodišče, ki odloča kasneje, pa mora tako izrečen vzgojni ukrep upoštevati kot že določen. Prav tako mora upoštevati, da je bil prej izrečeni vzgojni ukrep morebiti že deloma izvršen.

Tako bo na primer sodišče ko odloča v postopku proti mladoletniku, ki mu je bil že izrečen vzgojni ukrep navodila in prepovedi ugotovilo, da je mladoletniku tudi za novo kaznivo dejanje treba izreči ta vzgojni ukrep, v njegovem okviru pa dodatna navodila ali prepovedi.

Sodišče bo tako na primer najprej ugotovilo, da je bil mladoletniku s prej pravnomočnim sklepom izrečen vzgojni ukrep navodila in prepovedi, ki se šteje kot določen. Ugotovilo bo ali so prej izrečena navodila ali prepovedi v celoti ali deloma izvršena. Nadalje bo ugotovilo, da se za novo kaznivo dejanje določi enak vzgojni ukrep z morebitnimi dodatnimi navodili oziroma prepovedmi. Nato pa bo izreklo enoten vzgojni ukrep, povzelo še neizvršena navodila in prepovedi in določilo preostanek trajanja, na primer dokončanje zdravljenja, dela v splošno korist (v preostalem številu ur) ali udeležbe na programih socialnega treninga (v preostalem številu ur), ter določi še ostala navodila in prepovedi, ki jih oceni za potrebne. Pri izrekanju enotnega vzgojnega ukrepa mora upoštevati, da sme delo v splošno korist trajati največ 120 ur v obdobju šestih mesecev.

V primeru, ko je že izrečen zunajzavodski vzgojni ukrep, sodišče pa oceni, da je za novo kaznivo dejanje potrebno izreči zavodski vzgojni ukrep, se kot enoten vzgojni ukrep izreče le zavodski vzgojni ukrep.

- V novem tretjem in četrtem odstavku so posebej urejeni primeri ponovitve kaznivega dejanja po izreku ali med izvrševanjem **zavodskega** vzgojnega ukrepa.
- V tretjem odstavku so urejeni primeri, ko mladoletnik stori novo kaznivo dejanje po izreku ali med izvrševanjem zavodskega vzgojnega ukrepa, pa sodišče spozna, da bi bilo mladoletniku upoštevanje pravilo iz prvega odstavka, treba izreči enak vzgojni ukrep. V tem primeru torej sam izrek in tudi že začeto izvrševanje vzgojnega ukrepa na mladoletnika ni imelo vzgojnega učinka, kar kaže na potrebo po daljšem vzgojnem/prevzgojnem delovanju na mladoletnika, zato je najdaljše dopustno trajanje podaljšano na skupno štiri leta, seveda pa bo sodišče v vsakem posameznem primeru moralo ves čas izvrševanja ukrepa preverjati in presojudi, kdaj je mogoče šteti, da je namen vzgojnega ukrepa dosežen. Praksa je pokazala, da zaradi nezadostne jasnosti ureditve prihaja do primerov, ko je istemu mladoletniku za več kaznivih dejanj, v različnih postopkih, pravnomočno izrečen enak vzgojni ukrep in da nastajajo v takšnih primerih težave pri izvrševanju vzgojnih ukrepov. Pojavljala so se namreč različna stališča o tem, ali se najdaljši dopustni čas trajanja vzgojnega ukrepa začne znova šteti od začetka izvrševanja po zadnjem pravnomočnem sklepu o izreku vzgojnega ukrepa ali pa se upošteva obdobje, ki ga je mladoletnik že prebil v zavodu na podlagi prejšnjega sklepa. V prvem primeru je lahko bil mladoletnik dejansko v zavodu nepretrgoma mnogo dlje kot tri leta, kolikor je najdaljše dopustno trajanje vzgojnega ukrepa po veljavni zakonodaji, kar je po mnenju predlagatelja nedopustno.
- V četrtem odstavku so urejeni primeri, ko sodišče vodi postopek za novo kaznivo dejanje in ugotovi, da je treba mladoletniku, upoštevanje pravilo iz prvega odstavka, izreči namestitev v prevzgojnem domu, za prejšnje kaznivo dejanje pa mu je bil izrečen vzgojni ukrep namestitve v vzgojnem zavodu. V takem primeru se čas, ko je bil mladoletnik v vzgojnem zavodu, glede na bistvene razlike med obema vzgojnima ukrepoma, ne všteva v čas najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu.

3. KAZNI

K 22. členu (Vrste kazni)

V tem členu so našteje vrste kazni, ki se lahko izrekajo mladoletnikom in sicer mladoletniški zapor, denarna kazen, prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države.

K 23. členu (Glavne in stranske kazni)

V tem členu so opredeljene glavne in stranske kazni, ter možnosti za izrek stranskih kazni ob glavni kazni. Stransko kazen izgon tujca iz države je mogoče izreči le ob kazni mladoletniškega zapora in ob denarni kazni.

K 24. členu (Denarna kazen)

Določba vsebinsko povzema 88. člen KZ. Denarna kazen se sme izreči le starejšemu mladoletniku, če jo je po svojih dohodkih zmožen sam plačati in sicer za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora do petih let ali denarna kazen.

Razlike z 88. členom KZ:

- črtana je možnost določitve denarne kazni v določenem znesku, saj se v skladu z 47. členom KZ-1 denarna kazen lahko izreče le v dnevni zneskih;
- določen je najvišji dnevni znesek, in sicer 500 EUR.

K 25. členu (Mladoletniški zapor)

Člen povzema 89. člen KZ. Kazen mladoletniškega zapora je kazen za starejše mladoletnike, ki se lahko izreče za kazniva dejanja, za katera je z zakonom predpisana kazen zapora petih ali več let.

Razlika z 89. členom KZ:

Glede na spremenjeno ureditev glede predpisovanja zaporne kazni v KZ-1, je spremenjena tudi določba o pogojih za izrek kazni mladoletniškega zapora do desetih let na način, da se v največji meri ohranja enak nabor kaznivih dejanj, za katera se sme izreči ta kazen, kot je veljal do uveljavitve KZ-1.

K 26. členu (Odmera mladoletniškega zapora)

Člen je vsebinsko nespremenjen 90. člen KZ z manjšimi redakcijskimi spremembami.

K 27. členu (Vštevaje omejevalnih ukrepov, povezanih z odvzemom prostosti)

Člen vsebinsko povzema 49. člen KZ.

Razlika z 49. členom KZ:

- vštevaje pripora in drugih oblik odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem v izrečeno kazen mladoletniškega zapora je določal že KZ. Novost tega člena pa je, da določa vštevaje vseh oblik odvzema prostosti tudi v zavodske ukrepe. Vštevaje je potrebno, saj tudi zavodski ukrep (vzgojni zavod in prevzgojni dom) predstavljajo omejitev svobode in je zato potrebno spoštovati načelo o vštevanju pripora. Prejšnja ureditev, ki tega ni poznala, je bila v tem smislu nedosledna. Ker pa se ob izreku zavodskega ukrepa ne določi čas, ki ga mora mladoletnik prebiti v zavodu, vštevanja v zavodski ukrep ni mogoče urediti tako kot vštevanja v mladoletniški zapor. Predlog zakona zato določa, da se najdaljši dopusten čas bivanja v zavodu skrajša za čas odvzema prostosti med postopkom.

K 28. členu (Učinek mladoletniškega zapora in zapora na vzgojne ukrepe)

Ta člen vsebinsko povzema 91. člen KZ.

Razlike z 91. členom:

- KZ v 91. členu ni urejal primerov, ko je bila starejšemu mladoletniku izrečena kazen mladoletniškega zapora po izreku vzgojnega ukrepa, ki pa se še ni začel izvrševati. Ta položaj je sedaj v prvem odstavku tega člena posebej urejen. Pri tem je določeno tudi, da o tem, da se vzgojni ukrep ne izvrši oziroma da se preneha izvrševati, odloči sodišče. Ni namreč razlogov za drugačno ureditev glede tega vprašanja, kot velja za druge položaje, urejene v tem členu. Prav tako je jasneje napisano, da ima mladoletniški zapor, ne glede na to, v kakšnem trajanju je izrečen, vedno enak učinek – vzgojni ukrep se ne izvrši oziroma se preneha izvrševati, saj ima tudi mladoletniški zapor enak namen, kot vzgojni ukrepi, torej se osebam, ki jim je izrečen, z nasveti in opozorili, z varstvom in s pomočjo, z nadzorstvom nad njimi, njihovim strokovnim usposabljanjem in razvijanjem njihove osebne odgovornosti, zagotovijo vzgoja, prevzgoja in optimalen razvoj glede na njihove sposobnosti.
- Pri tem je treba ponovno opozoriti na uporabo pojmov v tem zakonu in ta člen brati v povezavi s členi, ki opredeljujejo pogoje za izrek kazenskih sankcij posameznim kategorijam storilcev, upošteva tudi starost v času sojenja. Pojem starejši mladoletnik v prvem odstavku tega člena je uporabljen v skladu z opredelitvijo v 5. členu (torej gre za starost v času storitve kaznivega dejanja). V drugem, tretjem in četrtem odstavku je uporabljen pojem polnoletni, ki sicer nikjer v zakonu ni posebej opredeljen, zato ga je treba razumeti v skladu s splošnim pojmovanjem – gre za osebo po dopolnjenem 18. letu starosti, nanaša pa se na čas nastopa situacije, ki jo odstavek ureja (torej v času izreka kazni zapora oziroma začetka prestajanja kazni). Uporaba izraza »polnoletni storilec kaznivega dejanja« kot osebe, ki je bila polnoletna v času storitve kaznivega

dejanja, v teh odstavkih ne bi bil ustrezen. Glede na čas storitve kaznivega dejanja bo namreč lahko (upoštevaje druge določbe tega zakona, ki določajo pogoje za izrek posameznih sankcij) šlo v teh primerih za starejšega mladoletnika (torej osebo, ki je v času storitve kaznivega dejanja bila že stara 16, ni pa še dopolnila 18 let), ki pa je v času sojenja že dopolnil 21 let in mu je v skladu z drugim odstavkom 34. člena mogoče izreči tudi zapor, ali pa za osebo, ki je bila že v času storitve kaznivega dejanja polnoletna.

K 29. členu (Odmera kazni obsojenemu mladoletniku)

Ta člen vsebinsko povzema 48. člen KZ. Ker KZ-1 v določbi o odmeri kazni obsojencu več ne ureja vprašanja odmere kazni obsojenemu mladoletniku, je bilo to vprašanje potrebno urediti v tem zakonu. Odmera kazni obsojenemu mladoletniku je urejena na enak način, kot je bilo to storjeno v 48. členu KZ (z izjemo tretjega odstavka, katerega kasnejše črtanje v noveli KZ-1B je narekovala sprememba prvega odstavka 89. člena ZIKS-1). Prav tako ta člen ne ureja več primerov, ko sodišče obravnava mladoletnika zaradi kaznivega dejanja, ki ga je storil, preden je začel prestajati kazen mladoletniškega zavora po poprejšnji obsodbi, saj te primere ureja tretji odstavek 26. člena (Odmera mladoletniškega zavora).

K 30. členu (Prepoved vožnje motornega vozila)

Kazen prepovedi vožnje motornega vozila se, ob enakih pogojih, kot jih določa kazenski zakonik, lahko izreče kot stranska kazen ob kazni mladoletniškega zavora ali ob denarni kazni.

K 31. členu (Izgon tujca iz države)

Glede na to, da Direktiva 2004/38/ES za državljane držav Evropske unije in njihove družinske člane določa dodatne pogoje, ki morajo biti podani, da se jim izreče stranska kazen izгона tujca iz države, je ureditev, ki je usklajena s to direktivo, predlagana za vse tujce, saj ne bi bilo dopustno v kazenski zakonodaji predpisovati drugačne obravnave storilcev kaznivih dejanj glede na državljanstvo. Direktiva sicer predpisuje blažje pogoje za izrek kazni izгона državljanom držav Evropske unije, ki v drugi državi članici Evropske unije živijo manj kot deset let (»grožnja za javni red ali javno varnost«), in strožje pogoje za tiste, ki v drugi državi članici živijo več kot deset let (»resna grožnja za javni red ali javno varnost« oziroma »nujni razlogi javne varnosti«), v predlogu novega člena pa je za vse tujce predlagan enak, torej strožji pogoj, da je podana resna grožnja za javni red ali javno varnost.

V skladu s predlaganim prvim odstavkom bo tako sodišče smelo starejšemu mladoletniku, ki ni slovenski državljan, izreči izgon z ozemlja Republike Slovenije za čas od enega do petih let, vendar le v primeru, če mu bo izreklo kazen za kaznivo dejanje, za katero se lahko v skladu s KZ-1 (polnoletnemu storilcu) izreče kazen več kot dve leti zavora in kadar bo na podlagi njegovih osebnih okoliščin ocenilo, da je podana resna grožnja za javni red ali javno varnost. Pri odločanju mora sodišče seveda upoštevati tudi največjo korist mladoletnika, k čemur ga zavezuje načelo največje koristi otroka iz 9. člena predloga zakona, upošteva tudi dodatni pogoj iz Direktive 2004/38/ES, da je izgon potreben zaradi mladoletnikove koristi, kot to predpisuje Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah z dne 20. 11. 1989.

Drugi odstavek določa, da se trajanje stranske kazni izгона tujca iz države šteje od dneva pravnomočnosti sodbe; čas, prebit v mladoletniškem zavoru, pa se ne všteva v čas trajanja te kazni.

Predlagani tretji odstavek v skladu z Direktivo 2004/38/ES določa dodatno presojo pred izvršitvijo te kazni v primeru, ko se ta stranska kazen izvrši več kot dve leti od pravnomočnosti sodbe, s katero je bila izrečena. Sodišče bo moralo v teh primerih pred izvršitvijo te stranske kazni ponovno oceniti, ali so še podane osebne okoliščine, ki so bile podlaga za odločitev o izgonu.

4. VARNOSTNI UKREPI

K 32. členu (Izrekanje varnostnih ukrepov)

Določba vsebinsko povzema četrti odstavek 72. člena in tretji odstavek 81. člena KZ, dodaja pa tudi varnostni ukrep kot izhaja iz 4. točke 69. člena KZ-1. Mladoletnim storilcem kaznivih dejanj se lahko izrečejo v tem členu navedeni varnostni ukrepi, pri čemer se varnostni ukrepi odvzem voziškega dovoljenja, odvzem predmetov in prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo lahko izrečejo zgolj ob izrečenem vzgojnem ukrepu ali kazni, medtem ko se varnostna ukrepa obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu oziroma obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti izrekata samostojno.

Razlike s KZ:

- dodan je bil nov prvi odstavek, ki smiselno enako kot 69. člen KZ-1, opredeljuje vse varnostne ukrepe, ki se lahko izrečejo mladoletnim storilcem kaznivih dejanj; Ti ukrepi so: odvzem predmetov, odvzem voziškega dovoljenja, prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo, obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti ter obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu.
- za razliko od 72. člena KZ se oba varnostna ukrepa psihiatričnega zdravljenja izrekata le samostojno, torej tudi v primeru bistveno zmanjšane prištevnosti storilca, ker je to v skladu z namenom obravnavanja mladoletnikov, in sicer, da so deležni ustrezne obravnave, ki se ne pogojuje z izrekom sankcije. KZ je namreč v četrtem odstavku 72. člena določal, da se vsi varnostni ukrepi lahko izrečejo le ob izrečenem vzgojnem ukrepu ali kazni. To je pomenilo, da neprištevnemu mladoletniku ni bilo mogoče izreči psihiatričnega zdravljenja, če se mu ni izrekel vzgojni ukrep ali kazen. Posredno je sicer bilo mogoče to zaključiti iz določbe o oddaji v zavod za usposabljanje, vendar takšna nejasna ureditev ni bila ustrezna. Določba v tem zakonu to nedoslednost odpravlja. Izrek varnostnih ukrepov tako ni več omejen le na primere, ko je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep ali kazen, saj se sicer mladoletniku ne bi mogla izreči varnostna ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja, če bi bil mladoletnik neprišteven v času izvršitve kaznivega dejanja.

5. IZREKANJE KAZENSKIH SANKCIJ POLNOLETNIM ZA KAZNIVA DEJANJA, KI SO JIH STORILI KOT MLADOLETNIKI

K 33. členu (Izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik)

Člen vsebinsko povzema 92. člen KZ.

Ta člen določa poseben režim glede izrekanja kazenskih sankcij, kamor ne sodi odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, ki je sankcija civilnopravne narave in pomeni realizacijo splošnega načela, da nihče ne sme razpolagati s premoženjem, pridobljenim na protipraven način. Ta člen torej določa zgolj omejitve pri izbiri in izreku kazenskih sankcij, ne pa tudi glede odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem. Sodišče lahko polnoletnemu izreče tudi odvzem predmetov po 498. členu ZKP. Nevedno velja tudi glede določb naslednjega člena.

K 34. členu (Izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot starejši mladoletnik)

Člen vsebinsko povzema 93. člen KZ z razliko, da je prvi odstavek dopolnjen tako, da se lahko izrečejo polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot starejši mladoletnik tudi navodila in prepoved.

6. IZREKANJE VZGOJNIH UKREPOV MLAJŠIM POLNOLETNIKOM

K 35. členu (izrekanje vzgojnih ukrepov in stranskih kazni mlajšim polnoletnikom)

Člen vsebinsko povzema 94. člen KZ.

7. PRAVNE POSLEDICE IZREKA VZGOJNEGA UKREPA IN OBSODBE TER IZBRIS OBSODBE

K 36. členu (Pravne posledice izreka vzgojnega ukrepa in pravne posledice obsodbe)

Vsebinsko povzema tretji odstavek 100. člena KZ.

K 37. členu (Pravni položaj mladoletnika po prestani kazni)

Vsebina predlagane določbe smiselno povzema vsebino 102. člena KZ in 81. člena KZ-1.

Razlike s 102. členom KZ:

- črtan je del, ki se nanaša na pravne posledice obsodbe kot oviro za pridobivanje pravic. Že KZ je namreč v tretjem odstavku 100. člena določil, da za mladoletnika pravne posledice ne morejo nastati.

K 38. členu (Izbris obsodbe)

Določba vsebinsko povzema 103. člen KZ. Tako kot vse obsodbe se tudi obsodba na mladoletniški zapor po preteku določenega časa izbriše iz kazenske evidence, s čimer nastopi zakonska rehabilitacija.

V primerjavi s 103. členom KZ so roki za izbris skrajšani, in sicer je KZ določal rok treh let ne glede na dolžino izrečenega mladoletniškega zapora, predlagana ureditev pa določa rok za izbris v odvisnosti od dolžine izrečene kazni mladoletniškega zapora, in sicer enoletni rok za izbris obsodbe na mladoletniški zapor do enega leta ter triletni rok za izbris obsodbe na mladoletniški zapor nad enim letom. Izbris ni mogoč, dokler trajajo varnostni ukrepi.

Tretji del: POSTOPEK PROTI MLADOLETNIKOM

1. SPLOŠNE DOLOČBE

K 39. členu (Uporaba določb tega dela zakona)

Člen vsebinsko povzema 451. člen ZKP. Razlika z navedenim členom:

Starost v času uvedbe postopka oziroma v času sojenja ni več pomembna.

Določbe, ki se uporabljajo tudi v postopku proti mlajšemu polnoletniku, kadar pride v poštev izrek vzgojnega ukrepa:

- dolžnost hitrega ravnanja (40. člen)
- obvezna obramba z zagovornikom (41. člen)
- pristojnosti in dolžnosti centra za socialno delo v postopku proti mladoletniku (43. člen)
- prepoved sojenja v nenavzočnosti mladoletnika (50. člen)
- prepoved objave podatkov (52. člen)
- dolžnost pričanja (53. člen)
- vabila in vročanje (54. člen)
- začasni ukrepi nadzorstva in nastanitve (64. člen)
- določba o tem, da mora biti mladoletnik priprt ločeno od polnoletnih ter izjeme (prvi odstavek 67. člena);
- obveščanje centra za socialno delo o uvedbi postopka (71. člen)
- pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku (72. člen)

K 40. členu (Dolžnost hitrega ravnanja)

Člen vsebinsko povzema 461 člen ZKP.

K 41. členu (Obvezna obramba z zagovornikom)

Člen sicer vsebinsko povzema 454. člen ZKP, ki pa ga vsebinsko dopolnjuje in razširja nabor primerov obvezne obrambe z zagovornikom. Razširitev je potrebna zaradi implementacije Direktive 2016/800, na pomen obrambe z zagovornikom, kadar gre za kazenski postopek proti mladoletniku, pa je opozorilo tudi Ustavno sodišče v odločbi št. Up-143/97-14 z dne 19.6.1997, v kateri je navedlo, »da je pravica do obrambe z zagovornikom in ne le pravica obdolženca, da se brani, po določbi druge alineje 29. člena Ustave razglašena za eno temeljnih ustavnih pravic, strokovna pomoč, ki jo lahko nudi le zagovornik, pa za eno od jamstev, ki jih daje Ustava obdolžencu v kazenskem postopku zato, da mu zagotovi uresničevanje drugih ustavnih pravic, na prvem mestu pa pošteno sojenje s strani nepristranskih sodišč.« Pri mladoletnikih pa je v skladu s sedanjim ZKP pravica do obvezne obrambe razširjena, saj sodnik za mladoletnike presodi, ali je zagovornik potreben tudi, če gre za k.d., za katera je predpisana kazen zapora krajša od treh let. Ustavno sodišče nadalje v omenjeni odločbi navaja: »po skladnih razlagah posebnega postopka proti mladoletnikom je namreč zaradi specifičnih lastnosti, ki jih imajo mladoletniki kot še nedorasle, psihično in socialno nerazvite osebe očitno, da ne bo zagovornik potreben mladoletniku samo takrat, če je nem ali gluha ali bolan. Gre še za druge, posebne lastnosti in okoliščine (za stopnjo razvitosti, splošne razgledanosti in s tem povezano oceno kaznivega dejanja, obsežnost in zapletenost postopka), ki kažejo, da je zagovornik potreben. Zato lahko sodnik pride do spoznanja, da je zagovornik potreben, v kateremkoli stadiju postopka proti mladoletnikom.« Ustavno sodišče ne zaključuje, da zaradi nezrelosti potrebujejo zagovornika vsi mladoletni storilci, izrecno pa pove, da je nedoraslost ter psihična in socialna nerazvitost lahko razlog za postavitve obveznega zagovornika.

Razlike s 454. členom ZKP:

- Povzeta je splošna določba, da ima mladoletnik pravico do zagovornika ves čas postopka in da mora imeti zagovornika od začetka pripravljalnega postopka, kadar teče proti njemu postopek zaradi kaznivih dejanj, za katera je predpisana kazen zapora nad tri leta. Določba, da mora imeti zagovornika, kadar teče postopek proti njemu za kazniva dejanja, za katera je predpisana milejša kazen, če sodnik spozna, da mu je potreben, pa je dopolnjena s kriteriji za presojo. Poleg varstva največje koristi mladoletnika, ki mora biti temeljno vodilo pri vsaki odločitvi v postopku proti mladoletniku že v skladu z 9. členom predloga tega zakona, je treba pri presoji upoštevati zlasti duševno razvitost in osebne lastnosti mladoletnika, zapletenost zadeve in težo sankcije ali drugih ukrepov, ki jih lahko v konkretnem postopku uporabi proti mladoletniku. Kadar gre za lažja kazniva dejanja, je torej še vedno stvar presoje v konkretnem primeru, ali je mladoletniku zagovornik potreben. V primerih, ko gre za najlažja kazniva dejanja in za nezapleten postopek, namreč predlagatelj ocenjuje, da je že z drugimi ukrepi, določenimi v tem zakonu, v zadostni meri poskrbljeno za ustrezno varstvo koristi in pravic mladoletnika. Tako bodo o postopku vedno obveščeni starši oziroma skrbnik ali – v primerih, ki jih določa zakon – oseba, ki ji mladoletnik zaupa in jo izbere, če ta ni primerna, pa oseba, ki jo določi organ, pred katerim teče postopek ali CSD. Te osebe bodo dolžne skrbeti za varstvo koristi mladoletnika v postopku. Da bodo to dolžnost lahko učinkovito uresničevale, pa bodo morale biti hkrati z mladoletnikom obveščene tudi o pravicah, ki jih ima mladoletnik v postopku. Prav tako ne gre pozabiti na dolžnost organov, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, da morajo vedno paziti na njegovo največjo korist. Že na tej podlagi bo sodišče moralo vedno, kadar bo ocenilo, da je to v njegovo največjo korist, mladoletniku, ki nima zagovornika, le tega zagotoviti po uradni dolžnosti. Glede na splošno določbo, da mora mladoletnik vedno imeti zagovornika, kadar je predpisana kazen zapora nad tri leta in glede na pogoje za izrek kazni mladoletniškega zapora, bo imel mladoletnik zagovornika v

vseh primerih, ko bi mu bilo mogoče izreči to kazen, kar je tudi ena izmed zahtev Direktive (EU) 800/2016 (zadnji stavek šestega odstavka). Ob tem poudarjamo, da zakon v 42. členu določa tudi zagotavljanje posebnih usposabljanj za odvetnike, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, s čimer se omogoča, da se v kazenskem postopku sprejme odločitev, ki je najbolj ustrezna za mladoletnika. Specializirani zagovorniki bodo razumeli, kakšna je v postopku njihova vloga in bodo zato skrbeli za najboljšo mladoletnikovo korist;

- Zaradi implementacije direktive (točka c) 4. odstavka 6. člena) je v primerih iz prvega odstavka (torej vedno, kadar gre za kaznivo dejanje, za katerega je predpisana kazen nad tri leta zapora, pri milejših pa po predhodni presoji, da je zagovornik mladoletniku potreben, upošteva pri tem navedene kriterije) predvidena obvezna obramba z zagovornikom tudi med preiskovalnimi dejanji, ki se opravijo, preden državni tožilec poda predlog za uvedbo pripravljalnega postopka. Izjema od te zahteve so le nujna preiskovalna dejanja, ki jih lahko policija v skladu z ZKP opravi brez odredbe sodišča. Te izjeme so izrecno določene in pogoji zanje predpisani v 164. in 218. členu ZKP.
- ZKP določa, da mora imeti obdolženec zagovornika ves čas pripora. Ta predlog zakona pa v tretjem odstavku izrecno določa, da mora imeti mladoletnik zagovornika, če mu je odvzeta prostost, kar pomeni, da mora mladoletniku, če mu odvzame prostost in ga pridržijo, postaviti že policija.
- Četrty odstavek določa, da se v primerih, ko je obramba z zagovornikom obvezna, postavi odvetnika po uradni dolžnosti, če si ga ne vzame sam, pri čemer je glede na določbo po specializaciji odvetnikov, za zagovornika po uradni dolžnosti primarno postavljen odvetnik z dodatnimi znanji, seznam takšnih odvetnikov pa oblikuje Odvetniška zbornica. Zaradi velikega pomena obrambe z zagovornikom je za primere, ko sodišču ne bi bil na voljo specializirani odvetnik, predvidena izjema, da se lahko mladoletniku postavi tudi odvetnik, ki ni na takem seznamu.

K 42. členu (Usposabljanje)

Posebna usposabljanja sodnikov, državnih tožilcev, policistov, zagovornikov in poravnalcev ureja Direktiva (EU) 2016/800 v 20. členu. S členom se prenašajo relevantne določbe direktive. Predlog opredeljuje usposabljanje sodnikov za mladoletnike, državnih tožilcev, policistov, zagovornikov mladoletnikov ter poravnalcev, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku. Sledi tudi Smernicam Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, ki določajo, da bi se morali vsi strokovnjaki, ki delajo z otroki in za otroke, udeležiti nujnega interdisciplinarnega usposabljanja o pravicah in potrebah otrok različnih starostnih skupin ter postopkih, ki so prilagojeni otrokom ter usposabljanja na področju komunikacije z otroki vseh starosti in stopenj razvoja ter s posebno ranljivimi otroki. Omenjeni strokovnjaki bi morali biti usposobljeni in seznanjeni z vprašanji, povezanimi z otrokovimi pravicami, se stalno in temeljito usposablјati ter biti zmožni komunicirati z otroki v skladu z njihovo stopnjo razumevanja.

Predlog specializacije sicer ne opredeljuje kot obvezen pogoj za udeležbo v kazenskem postopku. Država zagotavlja izvedbo usposabljanj in spodbuja organe, da poskrbijo za udeležbo vseh, ki sodelujejo v postopkih proti mladoletnikom, na usposabljanjih. Presoja glede potrebe po dodatnih znanjih je za odvetnike prepuščena njim samim. Predlog določa, da za odvetnike zagotavlja izvedbo programov usposabljanja Odvetniška zbornica Slovenije, kar izhaja iz svobode opravljanja odvetniškega poklica, za policiste Ministrstvo za notranje zadeve, za ostale udeležence postopkov po tem členu pa Ministrstvo za pravosodje, oziroma Center za izobraževanje v pravosodju, ki deluje v okviru ministrstva. Vpis na poseben seznam odvetnikov z izkazano strokovno usposobljenostjo in s tem z zagotovitvijo dodatnih referenc, bo po presoji predlagatelja ustrezna vzpodbuda odvetnikom za udeležbo vsaj na osnovnem usposabljanju, kar je opredeljeno kot pogoj za vpis na seznam. OZS vodi in javno objavlja seznam. V prehodnem

obdobju država zagotavlja tudi sredstva za usposabljanje odvetnikov, kar je urejeno v prehodni določbi. Država torej zagotavlja ustrezna usposabljanja in vzpodbuja vse udeležence postopka proti mladoletniku, navedene v tem členu, da se usposabljanj redno udeležujejo.

Predlog zaradi varovanja mladoletnikovih koristi in zagotavljanja celovitosti sistema specializiranih predstavnikov organov, ki nastopajo v kazenskem postopku proti mladoletniku, določa, da vsebino izobraževanja vseh specializiranih predstavnikov natančneje opredeli pristojni minister s pravilnikom. Pravilnik bo torej urejal vsebine in trajanje osnovnega usposabljanja ter spodbujal izvedbo (krajših) rednih usposabljanj.

K 43. členu (Pristojnosti in dolžnosti centra za socialno delo v postopku proti mladoletniku)

Člen je vsebinsko nespremenjeni prvi odstavek 458. člena ZKP. Vsebina drugega odstavka 458. člena ZKP je črtana, saj je dolžnost obveščanja določena v drugih ustreznih členih.

2. PRISTOJNOST SODIŠČ

K 44. členu (Sodnik za mladoletnike in senat za mladoletnike okrožnega sodišča)

Člen povzema del 462. člena ZKP, ki se nanaša na pristojnost za vodenje postopka na prvi stopnji, pri čemer zaradi specifičnosti postopka proti mladoletniku v tretjem odstavku določa, da mora biti sodnik, ki je vodil pripravljalni postopek, član senata za mladoletnike, ki konkretnega mladoletnika tudi obravnava, iz sojenja pa je izločen le, če državni tožilec po koncu pripravljalnega postopka vloži predlog za kaznovanje ali če je odločal o uvedbi postopka po 63. ali 68. členu tega zakona ali če je senat za mladoletnike višjega sodišča na njegovo zahtevo po tretjem odstavku 69. člena tega zakona odločil, naj se uvede postopek proti mladoletniku. V postopkih proti mladoletnikom je namreč izjemnega pomena, da postopke proti istemu mladoletniku tako v pripravljalnem postopku, kot tudi na glavni obravnavi oziroma seji senata, vodi isti sodnik. Na ta način se zagotavlja enotno in konsistentno obravnavanje mladoletnika, ki bo pripomogla tudi k izbiri najustreznjšega vzgojnega ukrepa oziroma stopnjevanja le tega. Delitev postopka proti mladoletniku med dva sodnika, tistega ki vodi pripravljalni postopek in tistega, ki kasneje mladoletniku izreče vzgojni ukrep, je namreč mladoletniku v škodo. Postopek se zavleče, mladoletnik mora dvakrat podoživljati kaznivo dejanje, namesto sodnika, ki vodi pripravljalni postopek, zbere vse podatke o osebnosti mladoletnika in o okolju, v katerem živi, odloča drug sodnik, ki navedenih dejstev ne pozna oziroma jih pozna le posredno, iz pripravljalnega postopka. Za zakonito in pravilno presojo mora tako drugi sodnik ponovno zaslišati mladoletnika, zbrati ažurne podatke o njegovi osebnosti, »dvojni« postopek je daljši, tak način dela se tudi oddaljuje od enega izmed temeljnih načel, da mora biti postopek proti mladoletniku hiter.

Enaki razlogi so podlaga tudi za določbo, da isti sodnik, ki je mladoletnika že obravnaval v enem postopku, tega mladoletnika obravnava tudi v morebitnih drugih kazenskih zadevah, če ni podan razlog za izločitev sodnika ali če so podani kakšni razlogi, zaradi katerih bi obravnavanje po istem sodniku oteževalo uspešno izvedbo postopka, če bi bilo to nesmotno ali v nasprotju z drugimi tehtnimi razlogi (npr. izvrševanje kaznivih dejanj v sotorilstvu ipd.). Poleg vsega že navedenega je treba upoštevati tudi dejstvo, da sodnik, ki je mladoletniku izrekel kazensko sankcijo, mladoletnika spremlja tudi med izvrševanjem te sankcije in je tako najbolj seznanjen z njegovim napredkom in najboljše pozna celoto vseh osebnih okoliščin, ki vplivajo na odločitev, ali je mladoletniku sploh smotno izreči sankcijo za novo kaznivo dejanje in katero, ali pa postopek iz razloga smotnosti ustaviti. Na tak način se bo zagotovilo konsistentno obravnavo mladoletnika, ne bo prihajalo do izrekanja različnih kazenskih sankcij s strani različnih sodnikov, v večji meri bo zagotovljeno združevanje postopkov, na tak način pa mladoletnik ne bo izpostavljen večjemu številu vzporedno tekočih postopkov. Na manjših okrožnih sodiščih, kjer v postopkih proti mladoletnikom praviloma odloča le en sodnik, je takšna obravnavo že sedaj zagotovljena. Pri večjih

sodiščih lahko istega mladoletnika istočasno ali sukcesivno obravnavajo različni sodniki, izrekajo sankcije neupoštevaje celoto vseh okoliščin, saj z njimi niso nujno seznanjeni, mladoletnik pa na ta način prejema mešana sporočila, deležen je različne obravnave pri različnih sodnikih. Takšno različno odločanje mladoletniku nikakor ne more biti v korist. Zakon torej na poseben način vnaprej jasno določa pravila za dodeljevanje zadev sodnikom za mladoletnike (pravica do naravnega sodnika), upošteva posebnosti postopka proti mladoletniku, izhajajoč pri tem zlasti iz namena obravnavanja mladoletnika in največje koristi mladoletnika.

Četrty odstavek določa sestavo senata za mladoletnike pri okrožnem sodišču in sicer sestavljajo senat sodnik za mladoletnike in dva sodnika porotnika. V skladu s petim odstavkom 44. člena se sodniki porotniki, ki sodelujejo v senatih za mladoletnike imenujejo izmed profesorjev, učiteljev, vzgojiteljev in drugih oseb, ki imajo izkušnje na področju dela z mladoletniki.

K 45. členu (Senat za mladoletnike višjega in vrhovnega sodišča)

Člen vsebinsko povzema tretji odstavek 462. člena ter 463. člen ZKP ter zaradi preglednosti in sistematičnosti dodaja v tretjem odstavku pristojnosti senata za mladoletnike vrhovnega sodišča.

K 46. členu (Krajevna pristojnost)

Člen vsebinsko povzema 464. člen ZKP, ki pa je zaradi jasnosti razdeljen na tri odstavke. Za razliko od veljavnega 464. člena ZKP je v prvem odstavku dodana opredelitev krajevne pristojnosti sodišča v primerih, ko ni mogoče ugotoviti stalnega ali začasnega prebivališča mladoletnika. V tem primeru velja splošna ureditev krajevne pristojnosti v kazenskem postopku, kot je opredeljena v prvem odstavku 26. člena ZKP, in sicer velja krajevna pristojnost glede na kraj izvršitve kaznivega dejanja oz. kjer je le-to bilo poskušeno.

K 47. členu (Izločitev in združitev postopka proti mladoletniku s postopkom zoper polnoletnega storilca kaznivega dejanja)

Člen povzema vsebino 456. člena ZKP z naslednjimi spremembami:

- izvedbo enotnega postopka, če je mladoletnik pri kaznivem dejanju sodeloval skupaj s polnoletnim, je že ZKP določal kot izjemo, ta zakon pa v drugem odstavku to izjemo določa še bolj restriktivno, in sicer se sme postopek združiti le, če je s polnoletnim storilcem sodeloval starejši mladoletnik in ne tudi v primeru, če je s polnoletnim sodeloval mlajši mladoletnik;
- obrazložen predlog za združitev postopka lahko poleg državnega tožilca poda tudi zagovornik. V določenih primerih je lahko v korist mladoletnika, da se dokazni postopek tudi proti njemu izvaja v rednem postopku, ki teče zoper polnoletne storilce (sankcije pa se v vsakem primeru izrekajo po tem zakonu, ki velja za mladoletnike), zato je dodana možnost obrambe, da predlaga združitev postopka;
- ZKP v tretjem odstavku 456. člena določa, da se v enotnem postopku izključi javnost le, »kadar se na glavni obravnavi razjasnjujejo vprašanja, ki se nanašajo na mladoletnika«. Predlog zakona črta omejitev izključitve javnosti v enotnem postopku, kar pomeni, da velja v celoti za celo glavno obravnavo.

Poleg določb, ki se uporabljajo v postopku proti mlajšemu polnoletniku, kadar pride v poštev izrek vzgojnega ukrepa (glej obrazložitve k 39. členu), se glede mladoletnika, kadar je obravnavan v združenem postopku s polnoletnimi storilci uporabljajo še naslednje določbe:

- navzočnost na glavni obravnavi in odstranitev z zasedanja (80. člen)
- obnova postopka (87. člen)
- zahteva za varstvo zakonitosti (88. člen)

K 48. členu (Enoten postopek)

Gre za nespremenjeni 457. člen ZKP.

3. TEMELJNE ZNAČILNOSTI POSTOPKA**K 49. členu (Ravnanje pristojnega organa, če je storilec mlajši od štirinajst let)**

Člen povzema 452. člen ZKP, ki govori o dolžnosti sodišča do obveščanja centrov za socialno delo, če se med postopkom ugotovi starost storilca pod 14 let (drugi odstavek tega člena).

Razlika s 452. členom ZKP:

- dodana je dolžnost državnega tožilca, ki pred uvedbo sodnega postopka ugotovi starost storilca pod 14 let, da obvesti center za socialno delo o zavrženju ovadbe (prvi odstavek tega člena);
- v obeh primerih se sklep o zavrženju oz. ustavitvi posreduje tudi oškodovancu, ki sicer nima nobenih formalnih obveznosti v kazenskem postopku, lahko pa sproži civilni postopek, zato je smiselno, da se ga obvesti.

K 50. členu (Prepoved sojenja v nenavzočnosti mladoletnika)

Člen izhaja iz 453. člena ZKP, ki pa ga dopolnjuje tako, da:

- je nespomo, da sojenje iz prvega odstavka zajema tako glavno obravnavo kot tudi sejo senata, saj v drugem odstavku dopušča odstop od prepovedi sojenja v nenavzočnosti le za sejo senata. Ti pogoji pa so določeni v poznejših členih.

K 51. členu (Izključitev javnosti)

Člen vsebinsko povzema 480. člen ZKP. Razlika s 480. členom ZKP je, da ZKP v prvem odstavku 480. člena izrecno izključuje javnost le s sojenja, navedeni člen pa zaradi varovanja koristi mladoletnika izključuje javnost iz vseh faz postopka oziroma iz izvajanja vseh dejanj v postopku.

Glede na razširjen domet te določbe pa je bilo treba posebej in širše kot to velja za 296. člena ZKP, urediti tudi pouk osebam, katerih navzočnost ni izključena. Na dolžnost oseb, ki sodelujejo v kazenskem postopku proti mladoletniku, da varujejo kot tajnost vse, kar zvedo na glavni obravnavi in da pomeni izdaja tajnosti kaznivo dejanje, jih opozori organ, ki vodi posamezno dejanje.

K 52. členu (Prepoved objave podatkov)

Gre za nespremenjeni 460. člen ZKP.

Prvi odstavek določa prepoved objave poteka kazenskega postopka in odločbe, ki je bila v njem izdana.

Čeprav je objava osebnih podatkov in drugih podatkov, na podlagi katerih bi bilo mogoče ugotoviti mladoletnikovo identiteto, kaznivo dejanje po drugem odstavku 287. člena KZ-1, je zaradi pomembnosti ohranjena prepoved tudi v tem zakonu (drugi odstavek).

K 53. členu (Dolžnost pričanja)

Gre za nespremenjeni 455. člen ZKP.

K 54. členu (Vabila in vročanje)

Določba vsebinsko povzema 459. člen ZKP. Razlike s 459. členom ZKP:

- v prvem odstavku je sodišče nadomeščeno z »organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku«, saj ga poleg sodišča lahko vabijo k sebi tudi policija, državni tožilec in center za socialno delo;
- zaradi večje preglednosti je bil drugi odstavek 459. člena ZKP razdeljen v dva odstavka.

Druge okoliščine po prvem odstavku so med drugim tudi okoliščine pri mladoletniku, zaradi katerih se vabila vroča neposredno njemu, na primer, če je pridobil popolno poslovno sposobnost.

K 55. členu (Plačilo stroškov postopka in izpolnitev premoženjskoprnega zahtevka)

Določba izhaja iz 484. člena ZKP, vendar ga spreminja tako, da je naložitev plačila stroškov postopka in premoženjskoprnega zahtevka odvisna le od tega, ali ima mladoletnik lastna sredstva in ne več od vrste sankcije, ki je bila izrečena. Stroške, ki jih povzroči mladoletnik po svoji krivdi, ne glede na izid postopka plača sam, če ima lastne dohodke ali premoženje.

4. PREDKAZENSKI POSTOPEK

K 56. členu (Zbiranje obvestil in zaslišanje mladoletnika v predkazenskem postopku)

Glede zbiranja obvestil in zaslišanja mladoletnika v predkazenskem postopku se smiselno uporabijo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, ta člen pa ureja nekatere posebnosti.

Tako je v drugem odstavku posebej urejen pravni pouk, ki ga mora dati policija mladoletniku, kadar policija pri zbiranju obvestil ugotovi, da zanj obstajajo razlogi za sum, da je storil kaznivo dejanje, preden začne od njega zbirati obvestila ali ga zasliševati.

Tretji odstavek na podoben način kot to velja za zaslišanje pred sodiščem (kar ureja veljavni drugi odstavek 470. člena ZKP), določa, da se zaslišanje po potrebi opravi s pomočjo pedagoga ali druge strokovne osebe. Dodaja pa, da se lahko zaslišanje opravi tudi v posebej prilagojenih prostorih, kadar to terjajo osebne okoliščine mladoletnika. Tu gre zlasti za primere, ko je mladoletnik tudi sam travmatiziran ali pa primeri, ko gre za mladoletnika z motnjami v duševnem razvoju, z avtističnimi motnjami in drugi primeri, ko bi zaslišanje v povsem formaliziranih okoliščinah lahko nanj vplivalo izrazito negativno.

Glede na že večkrat opisane posebnosti in razloge za posebej skrbno obravnavo mladoletnikov v kazenskem postopku ta člen prepoveduje, da bi se v predkazenskem postopku mladoletnika prisilno privedlo. Sicer pa se glede zbiranja obvestil in zaslišanja mladoletnika v predkazenskem postopku smiselno uporabljajo določbe ZKP (148. in 148.a člen ZKP). Ob smiselni uporabi drugega odstavka 148.a člena se tudi zaslišanje mladoletnika v predkazenskem postopku opravi po določbah ZKP, ki veljajo za zaslišanje obdolženca, kolikor ta zakon vprašanj zaslišanja mladoletnika ne ureja drugače oziroma kolikor določbe ZKP niso v nasprotju s tem zakonom.

K 57. členu (Odvzem prostosti mladoletniku)

Mladoletniku so v času odvzema prostosti zagotovljene posebne pravice, ki so urejene v tem členu, glede vprašanj, ki niso posebej urejena, pa se uporabljajo določbe ZKP. Tako je glede na potrebo po posebni obravnavi mladoletnika v tem členu urejeno zlasti omogočanje stikov s starši oziroma skrbnikom, namestitev ločeno od polnoletnih, razen kadar bi bila namestitev skupaj s polnoletnimi v njegovo korist, pravica do zdravniškega pregleda, s katerim se ugotavlja njegovo splošno duševno in fizično stanje. Ta določba pomeni tudi implementacijo direktive (EU) 29/2012.

- V prvem odstavku so tako izrecno našteje pravice, o katerih mora biti mladoletnik poučen takoj ob odvzemu prostosti.
- V drugem odstavku je določena obvezna obramba z zagovornikom v primeru odvzema prostosti.
- V tretjem odstavku je urejeno pridržanje mladoletnika ločeno od polnoletnih.
- V četrtem odstavku je posebej določeno, da mora policija v odločbi o pridržanju posebej navesti tudi razloge za namestitev skupaj s polnoletnimi. Namen te zahteve je dvojen. Na eni strani naj prepreči primere, ko se s skupno namestitvijo rešuje prostorsko stisko, na drugi pa mladoletniku omogoča uresničevanje pravice do pritožbe zoper takšno odločitev policije, kar je med drugim tudi

zahteva Direktive (EU) 800/2016. Pritožba zoper odločbo o pridržanju glede na sedmi odstavek 157. člena ZKP ne zadrži izvršitve odločbe, kar je glede na naravo ukrepa nujno. Kadar se mladoletnik pritoži zoper odločitev o namestitvi skupaj s polnoletno osebo, nesuspendivnost ni nujna. Takšno ureditev pa narekuje tudi dejstvo, da je lahko edino vodilo pri skupni namestitvi korist mladoletnika, ki pa s pritožbo dejansko oporeka taki odločitvi,

- V šestem odstavku, ki ravno tako pomeni implementacijo direktive (EU) 800/2016, je urejena obveznost zagotovitve zdravniškega pregleda. V času pridržanja oceni policija, ali je pregled potreben zaradi ocene mladoletnikovega splošnega duševnega in fizičnega stanja. Če je mladoletnik telesno poškodovan, se zdravniški pregled mora opraviti. Zdravniški pregled se mora opraviti tudi, če to zahtevajo mladoletnik, njegovi starši oziroma skrbnik ali njegov zagovornik. Zahteva se lahko poda pisno ali ustno na zapisnik pri organu, ki izvršuje odvzem prostosti.
- V sedmem odstavku je opredeljeno, na kakšen način mora biti mladoletnik poučen o svojih pravicah.

K 58. členu (Postopki odvrčanja kazenskega pregona)

V tem členu so opredeljeni skupni pogoji za odstop zadeve v poravnavanje in za odloženi pregon. Nabor kaznivih dejanj, za katera je dopusten odstop zadeve v postopke odvrčanja, je za mladoletnike že v ZKP (161.a in 162. člen) opredeljen na enak način (predpisana denarna kazen ali zapor do petih let; ureditev, ki velja za polnoletne, je strožja – za kazniva dejanja, za katera je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let). Kar zadeva pogoje za odstop zadeve v postopek poravnavanja ali za odložitev kazenskega pregona proti mladoletniku, ta člen dodatno določa zahtevo po presoji, ali so podane okoliščine, iz katerih je mogoče sklepati, da bo izvedba takega postopka prispevala k optimalnemu razvoju mladoletnika glede na njegove sposobnosti.

K 59. členu (Poravnavanje)

Določba vsebinsko povzema 161.a člen ZKP z naslednjimi spremembami in dopolnitvami:

- obseg kaznivih dejanj, v katerih je dopustno poravnavanje, je razširjen še z nekaterimi kaznivimi dejanji, za katera je sicer predpisana kazen zapora več kot pet let (prvi odstavek). Odstop zadeve v poravnavanje pa je pri teh kaznivih dejanjih dopusten le v primeru obstoja posebnih okoliščin, ki pa jih bo podrobneje opredelil generalni državni tožilec v navodilih. Kot takšna posebna okoliščina bo tako lahko opredeljeno dejstvo, da je dejanje ostalo pri poskusu, da je teža in narava izvršitve takšna, da je v interesu oškodovanca, da se zadeva obravnava v poravnavanju in ne v formalnem kazenskem postopku idr;
- če je vsebina sporazuma opravljanja dela v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij ali odprava ali poravnava škode, je obseg teh del omejen na 120 ur. Gre za omejitve, ki je ZKP ni poznal. Črtano je sodelovanje državnega tožilca pri izvajanju takšnega sporazuma, ker je smiselno in v praksi že utečeno, da takšno delo organizira center za socialno delo samostojno;
- ker je oblikovan poseben člen o položaju oškodovanca pri odvrčanju, se za mladoletnike ne uporablja šesti odstavek 161.a člena ZKP.

Hkrati je v predlaganem četrtem odstavku predvideno podaljšanje roka za izpolnitev sporazuma o poravnavanju, in sicer iz treh mesecev na šest mesecev. Stališča iz prakse namreč opozarjajo na čas, ki ga potrebujejo strokovni delavci na centrih za socialno delo, da organizirajo delo v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij.

K 60. členu (Odložitev pregona)

Člen vsebinsko povzema 162. člen ZKP, uvaža pa naslednje spremembe in dopolnitve:

- obseg kaznivih dejanj, v katerih je dopustno odložiti kazenski pregon, je razširjen še z nekaterimi kaznivimi dejanji, za katere je sicer predpisana kazen zapora več kot pet let (prvi odstavek) in so v

nekaterih svojih izvršitvenih oblikah (posebej, če ostanejo pri poskusu) primerna za odloženi pregon;

- seznam nalog, ki jih lahko državni tožilec naloži mladoletniku, je nekoliko drugačen in prilagojen posebnostim, ki veljajo za mladoletnike;
- nalogi delo v korist lokalne skupnosti in odprava škode sta omejeni na največ 120 ur;
- glede na utečeno prakso je črtano sodelovanje državnega tožilca pri organiziranju dela v korist lokalne skupnosti in pri odpravi škode

K 61. členu (Položaj oškodovanca po zaključenem postopku odvratanja)

Oškodovanec v postopku proti mladoletniku v nobenem primeru ni upravičen prevzeti kazenskega pregona, temveč ima načeloma možnost zahtevati uvedbo postopka proti mladoletniku. Če mladoletnik izpolni sporazum, sklenjen v postopku poravnavanja ali izpolni naloge, ki so mu bile naložene v odloženem pregonu, pa tudi te pravice nima. Mora pa biti s tem seznanjen, preden poda soglasje, da se zadeva reši v postopku poravnavanja ali v odloženem pregonu.

K 62. členu (Načelo smotrnosti)

Člen vsebinsko povzema 466. člen ZKP, od njega pa se razlikuje v naslednjem:

- obseg kaznivih dejanj, pri katerih se lahko zaradi načela smotrnosti ne uvede postopek, je razširjen na vsa kazniva dejanja s predpisano kaznijo zapora do pet let ali denarne kazni. Na ta način se razširi nabor kaznivih dejanj in omogoča večjo individualizacijo pri obravnavi mladoletnikov. Ne glede na višjo zagroženo kazen namreč lahko okoliščine posameznega primera narekujejo odločitev, da uvedba kazenskega postopka proti mladoletniku ne bi bila smotrna;
- obseg kaznivih dejanj, pri katerih je možno poravnavanje in odloženi pregon, je širši, zato je izrecno navedeno v drugem odstavku, da se načelo smotrnosti lahko uporabi tudi v primerih, ko po prvem odstavku sicer ne bi bilo dopustno, je pa bilo odvratanje neuspešno zaradi razlogov izključno na strani oškodovanca. Gre torej še za dodatno razširitev uporabe načela smotrnosti.

K 63. členu (Obveščanje o zavrženju ovadbe)

Ta člen glede na posebnosti kazenskega postopka proti mladoletniku (vključenost centra za socialno delo, specifičen položaj oškodovanca) posebej ureja obveščanje o zavrženju kazenske ovadbe.

Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku (ZKP-N) je na novo urejeno ravnanje državnega tožilca pred zavrženjem ovadbe za kaznivo dejanje, za katero je v zakonu predpisana kazen več kot osem let zapora. Pred zavrženjem ovadbe mora državni tožilec oškodovanca pisno seznanimi z obrazloženimi razlogi za zavrženje in mu tako dati možnost, da se do njih predhodno opredeli. S tem se vnaša dodatna varovalka, ki preprečuje neutemeljeno zavrženje in omogoča bolj kakovostno utemeljene odločitve državnega tožilca. Predlagano varovalko za dodatno zaščito oškodovancev (fizičnih oseb) upravičuje že sama nevarnost/teža kaznivega dejanja (v povezavi z zahtevami Direktive 2012/29/EU, ki na sistemski ravni ureja položaj žrtev kaznivih dejanj – zlasti njenega 11. člena). Takšna ureditev, ki prispeva k boljšemu položaju oškodovancev, po naši oceni ni v nasprotju z namenom obravnave mladoletnikov. Glede na siceršnjo posebno ureditev položaja oškodovanca v kazenskem postopku proti mladoletnikom (zlasti izključitev možnosti oškodovanca, da prevzame pregon), pa je zaradi jasnosti v drugem odstavku določena izrecna napotitev na uporabo teh določb ZKP tudi v postopku proti mladoletnikom.

Tretji odstavek ureja primere, ko oškodovanec ni bil obveščen o zavrženju ovadbe, pri čemer se glede odločanja o vrnitvi v prejšnje stanje smiselno uporabljajo določbe drugega do četrtega odstavka 61. člena ZKP.

5. OMEJEVALNI UKREPI

V tem poglavju so posebej urejeni ukrepi, ki so namenjeni zagotovitvi takojšnje pomoči in varstva mladoletnika, ukrepi za zagotovitev njegove navzočnosti ter ukrepi za preprečitev ponovitvene nevarnosti in za neoviran potek kazenskega postopka. ZKP predvideva tudi druge omejevalne ukrepe, glede katerih pa posebna ureditev za mladoletnike ni nujna in se zato glede teh ukrepov smiselno uporabljajo določbe ZKP, kolikor niso v nasprotju s tem zakonom. To velja na primer za začasni odvzem vozniškega dovoljenja, začasno zavarovanje premoženjskopравnega zahtevka, začasni zaseg predmetov in odvzem premoženjske koristi.

K 64. členu (Začasni ukrepi nadzorstva in nastanitve)

Ta člen vsebinsko povzema 471. in 481. člen ZKP in ju dopolnjuje oziroma spreminja na naslednji način:

- V prvem odstavku je dodana možnost namestitve mladoletnika pri določeni osebi, začasna namestitve v vzgojnem zavodu in črtana možnost oddaje v prehodni dom.
- Člen je preoblikovan tako, da je prvi odstavek 471. člena razdeljen na več odstavkov, saj imajo ukrepi različen namen, zato tudi drugačen postopek odreditve. Nadzorstvo centra za socialno delo in nastanitev pri drugi družini, določeni osebi ali nastanitev v vzgojni zavod lahko odredi sodišče le na predlog državnega tožilca, za oddajo v diagnostični center pa takšen predlog ni potreben (zaradi drugačnega namena tega ukrepa).
- V tretjem odstavku je določena obveznost obveščanja CSD o predlogu za izrek začasnega ukrepa nadzorstva in nastanitve. S tem se želi preprečiti podvajanje odločanja na podlagi DZ in na podlagi tega zakona. Pri tem se od CSD pričakuje ustrezno ukrepanje v skladu s pristojnostmi DZ in med organi v postopkih sprotno medsebojno obveščanje z namenom, da bo sprejet tisti ukrep, ki bo v konkretnem primeru v največji meri v korist mladoletnika. Tako lahko na primer v najbolj nujnih primerih na podlagi 167. člena DZ že CSD namesti mladoletnika k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod, še preden sodišče, pristojno po DZ, odloči o predlogu za izdajo začasne odredbe. Na ta način se poskuša zagotoviti medsebojno sodelovanje pristojnih organov v kazenskem postopku in organov, ki so po DZ pristojni za sprejetje ukrepov za varstvo koristi otrok, in s tem širši, predvsem pa ustrežnejši nabor ukrepov za zagotovitev varstva mladoletnikovih koristi. V ta namen mora tudi sodišče, ki določi tak začasen ukrep v kazenskem postopku proti mladoletniku, o tem nemudoma obvestiti CSD. Trajanje ukrepov po tem členu je namreč zaradi vezanosti na kazenski postopek strogo časovno omejeno, tako lahko na primer namestitve v vzgojni zavod traja le 30 dni (četrty odstavek), CSD pa ima možnost v skladu z DZ predlagati trajnejše ukrepe za varstvo koristi mladoletnika. Za primer, ko tudi družinsko sodišče v skladu s svojimi pristojnostmi izreče ukrep za varstvo koristi mladoletnika, pa je treba urediti razmerje med odločbama obeh sodišč. Senat za mladoletnike mora v takem primeru ustaviti izvrševanje odrejenega ukrepa in se torej izvrši ukrep, ki ga je izreklo sodišče, pristojno po DZ.
- V petem odstavku je urejena namestitve v diagnostični center, ki ima povsem drugačen namen, kot v prvem odstavku navedeni ukrepi. Ta ukrep se namreč odredi, če je namestitve potrebna za izdelavo ustreznega izvedenskega mnenja. Za uresničevanje tega namena je potrebno dopustiti fleksibilnost glede izbire ustrezne namestitve, zato je uporabljen izraz »diagnostični center«, kot skupen izraz za institucije, v katerih se lahko mladoletnika namesti (v večini primerov bo to zdravstveni zavod) in kjer lahko poteka ustrezna diagnostika oziroma opazovanje mladoletnika, ki je potrebno za izdelavo izvedenskega mnenja.
- Temu členu je pridružen še 481. člen ZKP in so tako v tem novem členu urejeni začasni ukrepi za ves čas postopka, torej v pripravljalnem postopku in postopku pred sodiščem.

K 65. členu (Pripor)

Ta člen vsebinsko povzema 472. člen ZKP in ga dopolnjuje oziroma spreminja v naslednjem:

- ZKP je v postopku proti mladoletniku določal zgolj pripor na podlagi razlogov, ki so določeni v prvem odstavku 201. člena ZKP. S tem so bili mladoletniki v primerjavi s polnoletnimi osebami, v primeru kaznivih dejanj, ki pri polnoletnih osebah sodijo v okrajno pristojnost in se pripor odreja pod strožjimi pogoji, določenimi v prvem odstavku 432. člena ZKP, v slabšem položaju, za kar ni podlage in ni dopustno z vidika izjemnosti pripora proti mladoletnikom. V ta namen 65. člen tega zakona loči razloge za pripor glede na težo kaznivega dejanja, in sicer v prvem odstavku je opredeljen pripor za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora nad tri leta, v drugem odstavku pa za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora tri leta ali manj.
- Posebej je urejeno tudi najdaljše dopustno trajanje pripora, ki je v tem členu urejeno enako za primere po prvem in drugem odstavku tega člena (četrti, peti in šesti odstavek). Postopek proti mladoletnikom namreč za razliko od postopka zoper polnoletne storilce ne pozna skrajšanega postopka za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora tri leta ali manj. V postopku proti mladoletnikom je tako ne glede na težo kaznivega dejanja potrebno opraviti celoten pripravljalni postopek, v katerem mora sodišče poleg dejstev, ki se nanašajo na kaznivo dejanje, ugotoviti tudi mladoletnikovo starost, okoliščine, ki so potrebne za presojo njegove duševne razvitosti, za ugotavljanje njegove morebitne posebne ranljivosti, posebnih potreb na področju vzgoje, izobraževanja in zdravljenja ter ugotoviti in proučiti vse druge okoliščine, ki se tičejo njegove osebnosti in razmer, v katerih živi (individualna ocena mladoletnika). Bo pa moralo sodišče v vsakem konkretnem primeru pri presoji dopustnega trajanja pripora posebej upoštevati tudi težo kaznivega dejanja. V teh odstavkih je določena tudi pristojnost za odločanje o priporu.
- Sedmi odstavek določa, da mora sodnik mladoletnika, ki mu je bil pripeljan, poučiti po prvem odstavku 57. člena, torej mu mora podati pouk, določen za primer odvzema prostosti.
- V osmem odstavku je določeno, da o pritožbi zoper sklep o priporu vedno odloča senat za mladoletnike višjega sodišča, ne glede na to, ali je sklep o priporu izdal sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike;
- Dodatno je določeno, da mora sodišče o odreditvi pripora takoj obvestiti tudi mladoletnikove starše oziroma skrbnika in CSD (deveti odstavek);
- V desetem odstavku je dodana možnost, da se začne na prošnjo mladoletnika izrečena sankcija izvrševati pred pravnomočnostjo odločbe. Ta možnost je dodana glede na to, da se ustrezni vzgojni programi in celovita obravnava mladoletnika v skladu z namenom sankcij lahko začne v polni meri izvajati in zagotavljati šele v ustreznih institucijah za izvrševanje kazenske sankcije, v priporu pa so te možnosti močno omejene, čeprav je tudi zavod, v katerem se izvršuje pripor, dolžan v največji možni meri skrbeti za vključitev mladoletnika v posamezne programe.

Za vsa vprašanja glede odreditve pripora, ki s tem zakonom niso posebej urejena, se (smiselno) uporabljajo določbe ZKP iz XVII. poglavja ZKP. Tako veljajo tudi za mladoletnika določbe 200. člena, tretjega odstavka 201. člena, 202. člena (razen določb o pristojnosti za odločanje), 203. člena (razen vsebine pouka, ki je v posebej urejen v sedmem odstavku), 204. člena, 204.a člena, 205. člena (razen pristojnosti za odločanje in trajanja pripora), 206. člena, 207. člena in 277. člena ZKP.

K 66. členu (Drugi omejevalni ukrepi)

Člen vsebinsko povzema 194., 195., 195.a, 196. in 199.a člen ZKP in dodaja nekatere specifičnosti omejevalnih ukrepov v postopkih proti mladoletnikom. S smiselno uporabo določb ZKP se za mladoletnike lahko odredi pet omejevalnih ukrepov iz XVII. poglavja ZKP in dva, ki ju ta zakon ureja na novo. Ukrepi iz ZKP: prisilna privedba mladoletnika, obljuba mladoletnika, da ne bo zapustil prebivališča, prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi, varščina in hišni pripor. Predlog zakona pa določa tudi nova omejevalna ukrepa in sicer »javljanje mladoletnika na centru za socialno delo« in »začasna namestitvev v vzgojni zavod«. Slednjega je sicer poznal že 471. člen ZKP, vendar je bila njegova pravna narava zaradi

njegove nedorečenosti nejasna. Zaradi jasnosti je za vsak posamezen ukrep posebej predpisano, ali se smiselno uporabljajo določbe tega zakona ali posamezne določbe ZKP.

K 67. členu (Izvrševanje pripora)

Člen povzema 473. člen ZKP in ga dopolnjuje na način, da je v tretjem odstavku dodana dolžnost zavoda, v katerem se izvršuje pripor, da nemudoma pridobi podatke o morebitni predhodni obravnavi mladoletnika in prouči možnosti za nadaljnje vključevanje mladoletnika v te programe ali pa mu zagotovi vključitev v druge ustrezne programe, kolikor je to seveda skladno in združljivo s samim institutom pripora, razlogi zanj in v okviru omejitev, potrebnih za zagotavljanje varnosti in ohranitve reda v zavodu. S tem je tudi upravičeno vštevanje pripora v zavodske ukrepe, katerih temeljna vsebina ni omejitev prostosti mladoletniku, ampak vzgojno in prevzgojno delo z njim. Prav tako je v skladu z zahtevo Direktive (EU)800/2016 v četrtem odstavku dodana pravica do duhovne oskrbe na enak način, kot ZIKS-1 to ureja za polnoletne osebe, ki so na prestajanju kazni zapor (87.a člen). Izvrševanje pripora podrobneje uredi minister, pristojen za pravosodje.

6. UVEDBA POSTOPKA

K 68. členu (Upravičeni predlagatelj)

Člen vsebinsko povzema 465. člen ZKP. V drugem odstavku je določen rok, v katerem lahko oškodovanec pri policiji ali pristojnem državnem tožilcu predlaga uvedbo postopka, kadar gre za kazniva dejanja, za katera se v skladu s KZ-1 storilec preganja na predlog ali zasebno tožbo. Glede na to, da oškodovanec ne more prevzeti pregona oziroma vložiti zasebne tožbe, je v tretjem odstavku določena možnost, da v odločenem roku od prejema sklepa tožilca zahteva, naj postopek uvede senat za mladoletnike okrožnega sodišča.

K 69. členu (Zahteva državnega tožilca za uvedbo pripravljalnega postopka)

Člen vsebinsko povzema 468. člen ZKP, možnost sodnika za mladoletnike, da prepusti policiji izvršitev odredbe o hišni preiskavi ali o zasegu predmetov, pa je urejena v členu, ki ureja izvedbo pripravljalnega postopka (73. člen).

K 70. členu (Odločitev o uvedbi pripravljalnega postopka)

Člen združuje vse situacije, ko odloča o uvedbi postopka proti mladoletniku sodišče (ali senat okrožnega sodišča ali pa senat višjega sodišča), ki so bile v zakonu o kazenskem postopku zajete v treh členih: 467., 466 in 468. Razlika je v spremenjeni vlogi državnega tožilca v postopku, ki ga uvede sodišče, v njem namreč mora izvajati funkcijo pregona. Tako v nobenem primeru več ne more teči postopek proti mladoletniku po uradni dolžnosti.

K 71. členu (Obveščanje centra za socialno delo o uvedbi postopka)

Državni tožilec o zahtevi za uvedbo postopka obvesti Center za socialno delo. Če sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike višjega sodišča uvede pripravljalni postopek brez zahteve državnega tožilca, pošlje sklep o uvedbi pripravljalnega postopka tudi centru za socialno delo.

7. PRIPRAVLJALNI POSTOPEK

K 72. členu (Pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku)

Člen vsebinsko povzema 469. člen in drugi odstavek 468. člena ZKP. V skladu z zahtevami direktive (EU) 800/2016 morajo biti v najzgodnejši ustreznosti fazi pridobljeni podatki, ki sodišču omogočajo individualno oceno, v okviru katere se opredeli posebne potrebe mladoletnika glede varstva, izobraževanja, usposabljanja in socialnega vključevanja, da se določi, ali in v kolikšni meri bi bili zanj potrebni posebni

ukrepi v času kazenskega postopka, obseg njihove kazenske odgovornosti in izbiro ustrezne kazni ali vzgojnega ukrepa. Pri tem je zlasti treba ugotoviti okoliščine, ki se nanašajo na osebnost in zrelost otroka, njegovo ekonomsko, socialno in družinsko ozadje, njegovo življenjsko okolje, ter morebitno posebno ranljivost, kot so učne težave in težave pri sporazumevanju. Zato zakon sodišču nalaga, da mora vse podatke, ki so potrebni za takšno individualno oceno, pridobiti v pripravljalnem postopku, torej takoj, ko zadeva pride na sodišče.

Pri tem sodišče samo oceni potreben obseg in podrobnosti individualne ocene glede na okoliščine zadeve, ob upoštevanju teže domnevnega kaznivega dejanja in ukrepov, ki se lahko izrečejo, če se ugotovi, da je mladoletnik storilec takšnega kaznivega dejanja. Sodišče pa mora tekom postopka seveda upoštevati tudi vsako morebitno spremembo okoliščin, ki bi vplivala na odločanje v postopku.

Podatki, ki jih pridobi sodišče, so pomembni za odločanje o morebitnih začasnih ukrepih in sprejemanju vseh odločitev glede mladoletnika po tem zakonu tako med samim postopkom, kot tudi pri izbiri in izreku sankcije.

K 73. členu (Izvedba pripravljalnega postopka)

Ta člen vsebinsko povzema 470. člen ZKP, z razliko, da je kot nepotrebna črtana določba, da sodnik sam določi, kako bo izvedel pripravljalni postopek in da se mora ravnati po določbah ZKP in tega zakona. V tretjem odstavku je povzeta določba drugega odstavka 468. člena ZKP.

K 74. členu (Zaslišanje mladoletnika)

Ta člen povzema del drugega odstavka 470. člena ZKP, ki se nanaša na način izvedbe zaslišanja mladoletnika, glede vseh ostalih vprašanj pa se, tako kot že doslej, uporabljajo določbe ZKP o zaslišanju obdolženca. V primerjavi z določbo ZKP bolj eksplicitno določa, da mladoletnika zasliši sodnik za mladoletnike. V praksi se namreč dogaja, da v pripravljalnem postopku mladoletnika ne zasliši sodnik, temveč strokovni sodelavec, kar je po mnenju predlagatelja neustrezno. Ključno namreč je, da mladoletnika zasliši sodnik osebno in si tako ustvari vtis o mladoletniku, pridobi vse potrebne podatke in čim bolj spozna mladoletnika, njegovo osebnost in morebitne posebne potrebe, kar je bistven namen pripravljalnega postopka. Pri presoji, ali je potrebno zaslišanje mladoletnika s pomočjo pedagoga ali drugega strokovnjaka, bo moralo sodišče upoštevati zlasti zrelost, duševno razvitost in čustveno stanje mladoletnika (na primer če je bil mladoletnik pred domnevno storitvijo kaznivega dejanja tudi sam na tak ali drugačen način travmatiziran, bodisi da je bil žrtev nasilja, spolnih zlorab, ali pa gre za mladoletnika z motnjo v duševnem razvoju ipd.).

K 75. členu (Predlog državnega tožilca za izrek sankcije)

Določba povzema 474. člen ZKP s tem, da je:

- v prvem odstavku dodana možnost, da lahko državni tožilec tudi po zaključenem pripravljalnem postopku odstopi zadevo v poravnavanje. Ni pa več mogoč odloženi pregon, saj je namen obravnavanja v tej fazi ustrežnejše dosežen z izrekom vzgojnega ukrepa kot pa z nalogami v okviru odloženega pregona;
- glede na to, da se v skladu s predlaganim 32. členom tega zakona mladoletnikom varnostna ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu in obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti izrekata samostojno, je v navedeni določbi predviden predlog državnega tožilca tudi za te primere;
- dodana zahteva, da mora obrazložitev predloga državnega tožilca vsebovati tudi oceno mladoletnikove osebnosti in morebitnih posebnih potreb; državni tožilec bo namreč le ob upoštevanju vseh teh okoliščin lahko podal pretehtan in vsebinsko ustrezen predlog za izrek sankcije.

K 76. členu (Predlog za ustavitev postopka)

Ta člen vsebinsko povzema 475. člen ZKP. Razlika s 475. členom ZKP:

- v prvem odstavku je dodana možnost, da državni tožilec ne le med, ampak tudi po pripravljalnem postopku predlaga ustavitev postopka, če spozna, da ni podlage za postopek proti mladoletniku ali da je podan kakšen razlog iz prvega do tretjega odstavka 62. člena (načelo smotnosti) tega zakona;
- iz prvega odstavka je črtana dolžnost državnega tožilca, da o svojem predlogu za ustavitev postopka obvesti center za socialno delo, saj ne gre za obvestilo o dejanju tožilca, s katerim se postopek ustavi;
- v skladu s tretjim odstavkom tega člena se mora sodnik za mladoletnike, kadar se ne strinja z oceno državnega tožilca, da ni podlage za postopek proti mladoletniku (ne gre torej za primere, ko državni tožilec ocenjuje, da postopek proti mladoletniku ne bi bil smotrni) in poda predlog senatu višjega sodišča, naj odloči o morebitnem nadaljevanju postopka, izločiti. Navedeno je nujno zaradi zagotovitve pravice do nepristranskega sodnika. Državni tožilec pa mora nadaljevati s kazenskim pregonom tudi v primeru, ko senat odloči, da se mora postopek nadaljevati, čeprav je tožilec predlagal ustavitev postopka. V nasprotnem primeru bi sodišče po uradni dolžnosti vodilo kazenski postopek proti mladoletniku, kar je zaradi zlitja funkcij pregona in sojenja v nasprotju z zahtevo po kontradiktornem postopku (glej tudi uvodno obrazložitev).

8. POSTOPEK PRED SENATOM ZA MLADOLETNIKE

K 77. členu (Odločanje na seji senata ali glavni obravnavi)

Člen vsebinsko povzema prvi do četrty odstavka 478. člena ZKP in jih prilagaja ureditvi tega zakona, in sicer temu, da mora državni tožilec vedno izvajati funkcijo pregona, tudi v postopkih, ki so bili uvedeni po odločitvi senata za mladoletnike in da je mladoletniku mogoče izreči varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ter varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti, samostojno.

K 78. členu (Seja senata)

Člen vsebinsko povzema peti odstavek 478. člena ZKP, vendar ga dopolnjuje zaradi doslednejše izpeljave načela, da mladoletnik ne sme biti sojen v nenavzočnosti, torej se mora tudi seja senata opraviti v mladoletnikovi navzočnosti. Člen posebej določa pogoje, kdaj se lahko kot izjema od tega splošnega pravila opravi seja senata tudi brez navzočnosti mladoletnika. Razlika med obveščanjem in vabljenjem na sejo senata pa je v tem, da se brez vabljenih oseb seja ne sme opraviti (razen izjemoma brez mladoletnika), lahko pa se opravi, če se seje ne udeležijo osebe, ki so bile o njej obveščene (mladoletnikovi starši oziroma skrbnik in predstavnik centra za socialno delo). Poleg tega se lahko seja senata brez navzočnosti mladoletnika opravi samo, če je sodnik za mladoletnike, ki je vodil pripravljalni postopek in je član senata za mladoletnike, mladoletnika že zaslišal.

Tudi za sejo senata velja izključitev javnosti (51. člen). Vzgojni ukrep, ki ga je senat izrekel na seji, se ne razglasi. Če je mladoletnik na seji navzoč, ga po končani seji sodnik za mladoletnike seznani z izrečenim vzgojnim ukrepom in njegovim pomenom. V vsakem primeru pa mora sodišče opraviti tudi vročitev pisnega in obrazloženega sklepa, s katerim je bil vzgojni ukrep izrečen.

K 79. členu (Glavna obravnava)

Člen vsebinsko povzema 479. člen ZKP, dodane pa so naslednje spremembe:

- črtan je sklic na 474. člen ZKP, ker je po tem zakonu udeležba državnega tožilca v vseh postopkih (tudi tistih, ki jih uvede sodišče) obvezna;
- sprememba tretjega odstavka 479. člena v skladu z načelom obveznega zagovornika, le-ta mora biti navzoč na glavni obravnavi poleg mladoletnika in državnega tožilca;

- črtana je možnost iz četrtega odstavka 479. člena ZKP, da lahko senat za mladoletnike izda odločbo ob ugotovljenem drugačnem stanju brez spremenjenega predloga državnega tožilca, ker bi bila takšna rešitev zaradi zlitja funkcij pregona in sojenja sporna.

K 80. členu (Navzočnost na glavni obravnavi in odstranitev z zasedanja)

Člen vsebinsko povzema 480. člen ZKP, ki je spremenjen le redakcijsko.

K 81. členu (Razpis seje senata oziroma glavne obravnave in izdelava pisne odločbe)

Člen vsebinsko povzema 482. člen ZKP in vanj vnaša naslednje spremembe:

- črtana je dolžnost sodnika, da mora za vsako podaljšanje imeti dovoljenje predsednika sodišča, ker takšna določba ob tem, da izraža veliko nezaupanje v delo sodnikov, predstavlja tudi velik formalizem. Določen 15 dnevni rok za razpis glavne obravnave ali seje senata pa je že tako bistveno krajši od primerljivega roka v postopku proti polnoletnim storilcem (rok za sklic glavne obravnave v rednem postopku je 2 meseca – 286. člen ZKP);

- rok za izdelavo pisne odločbe je podaljšan iz treh na 15 dni, če je mladoletnik v priporu, pa mora izdelati sodbo ali sklep v osmih dneh, kar je še vedno krajše kot v rednem postopku, vendar je takšen rok realnejši (rok za izdelavo sodbe v postopku proti polnoletnim storilcem je 15 dni, če je obtoženec v priporu, v ostalih primerih pa 30 dni – 363. člen ZKP).

K 82. členu (Odločitev senata za mladoletnike)

Člen povzema 483. člen ZKP in spreminja prvi odstavek, in sicer je izpuščena omejitev izreka sankcij v primeru, če teče postopek proti mladoletniku brez predloga državnega tožilca, saj mora po tem zakonu državni tožilec vedno izvajati funkcijo pregona. Upoštevana pa je tudi na novo predvidena možnost samostojnega izreka varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ter varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti.

Posebej je dodana obveznost senata, da tudi v sklepu o ustavitvi postopka opiše kaznivo dejanje, v zvezi s katerim je tekel postopek, kar je pomembno za presojo v morebitnem kasnejšem postopku, ali gre za *res iudicata*. Prav tako mora seveda pojasniti razloge za ustavitev postopka.

9. PRAVNA SREDSTVA

K 83. členu (Pritožba)

Člen vsebinsko povzema 485. člen ZKP, dodaja pa dve spremembi:

- ZKP je v tretjem odstavku 485. člena določal, da pritožba zoper odločitev senata zadrži le izvršitev zavodskih ukrepov, glede zadržanja izvršitve mladoletniškega zapor ali denarne kazni zaradi vložene pritožbe pa se je smiselno uporabljal ZKP. Ta člen pa razširja učinek pritožbe v smislu zadržanja izvršitve na vse izrečene vzgojne ukrepe, saj ni razloga za drugačen pristop k izvrševanju posamičnih vzgojnih ukrepov, in samostojne varnostne ukrepe, v izogib sklicu na smiselno uporabo ZKP pa v členu določa tudi zadržanje izvršitve mladoletniškega zapor in denarne kazni. Kot pogoj za takojšnjo izvršitev pa poleg soglasja staršev mladoletnika dodaja tudi mladoletnikovo soglasje;

- po 378. členu ZKP je bil mladoletnik povabljen na sejo senata za mladoletnike višjega sodišča le, če je bila njegova navzočnost ocenjena kot koristna. Ta člen pa določa drugačna pravila glede vabljenja mladoletnika na pritožbeno sejo: če senat višjega sodišča odloča o zadevi, v kateri je bil mladoletniku izrečen zavodski ukrep, samostojni varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ali mladoletniški zapor (torej ukrepe, ki predstavljajo poseg v pravico do osebne svobode), ga je treba povabiti na sejo.

- v tretjem odstavku tega člena je posebej urejena tudi pravica oškodovanca do pritožbe.

K 84 členu (Razlogi, s katerimi se sme izpodbijati sodba ali sklep o izreku kazenske sankcije sodišča prve stopnje)

V tem členu so urejeni dodatni razlogi za izpodbijanje sodbe ali sklepa sodišča prve stopnje, poleg tistih, ki jih v 371. členu določa ZKP. Predlog zakona namreč vsebuje tudi določbe, katerih kršitev glede na formulacijo določb v 371. členu ZKP, brez posebne ureditve v tem predlogu, ne bi pomenila absolutno bistvene kršitve kazenskega postopka (prvi odstavek) ali relativno bistvene kršitve kazenskega postopka (drugi odstavek).

K 85. členu (Odločitev senata za mladoletnike višjega sodišča)

Člen vsebinsko povzema 486. člen ZKP.

K 86. členu (Pritožba zoper odločitev višjega sodišča)

Člen ureja vprašanje pritožbe na vrhovno sodišče (zoper odločitev senata višjega sodišča) nekoliko drugače kot 398. člen ZKP. Prvi razlog po navedenem členu za mladoletnike ne pride v poštev, saj jim kazni dosmrtnega zapor ali kazni zapor 30 let ni dopustno izreči. Je pa dodan razlog za pritožbo, ki izhaja iz posebne narave in namena postopka proti mladoletniku. Tako je pritožba dovoljena zoper sodbo, s katero je višje sodišče izreklo mladoletniku daljši mladoletniški zapor in sklep, s katerim je izrečen strožji zavodski ukrep, kakor tudi zoper sodbo, s katero je višje sodišče izreklo mladoletniški zapor, denarno kazen in sklep, s katerim je izreklo varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, ali zavodski ukrep, ki ju senat okrožnega sodišča ni izrekel. Takšna sprememba je odraz načelnega izhodišča zakona, da je v postopku potrebno posebno pozornost posvetiti izbiri sankcije in da se mladoletniku izrekajo prostostne sankcije le izjemoma in za najkrajši potreben čas.

K 87. členu (Obnova postopka)

Določba vsebinsko povzema 488. člen ZKP z manjšimi redakcijskimi spremembami.

K 88. členu (Zahteva za varstvo zakonitosti)

Člen vsebinsko povzema 487. člen ZKP z manjšimi redakcijskimi spremembami. V predlogu je namreč sedaj jasno določeno, da se sme zahtevo za varstvo zakonitosti vložiti iz vseh razlogov, ki so določeni v ZKP, poleg tega pa dodatno še v primerih, ko je bila nepravilno odmerjena kazen ali nepravilno izbrana vrsta sankcije, čeprav pri njeni izbiri sicer ni bila prekoračena pravica, ki jo ima sodišče po zakonu.

K 89. členu (Sprememba pravnomočne sodbe ali sklepa brez obnove kazenskega postopka)

Ker tudi v postopkih proti mladoletnikom prihaja do situacij, ko sodišče pri izreku sankcije ni upoštevalo ali pa (zaradi nepravnomočnosti prej izdane odločbe) ni moglo upoštevati sankcije, izrečene za drugo kaznivo dejanje, se z nepravo obnovo omogoča odprava stanja, ko bi bilo mladoletniku v različnih postopkih izrečenih več kazenskih sankcij. Vseh teh primerov ne rešujejo v celoti in zadovoljivo določbe tega zakona, ki omogočajo ponovno odločanje o vzgojnih ukrepih, o ustavitvi, spremembi in nadomestitvi vzgojnega ukrepa po pravnomočnosti odločbe, s katero je bil izrečen.

V drugem odstavku je določena pristojnost za odločanje sodišča, ki sledi načinu ureditve pristojnosti za odločanje o nepravi obnovi po ZKP.

V tretjem odstavku zakon določa predlagatelja. Kot formalna predlagatelj sta po vzoru ZKP določena samo mladoletnik in državni tožilec, ki je sodeloval v postopku, v katerem je bila izdana kakšna izmed odločb, o katerih je treba po tem členu odločiti. Glede na določbe o pošiljanju in izvrševanju odločbe, s katero je izrečena kazenska sankcija mladoletniku, bo s tem, da je bilo istemu mladoletniku pravnomočno izrečenih več sankcij, vedno seznanjen center za socialno delo. Kadar je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep, je center za socialno delo dolžan sklep izvršiti oziroma poskrbeti za začetek izvrševanja vzgojnega ukrepa, obveščen pa bo tudi o izreku mladoletniškega zapor. Zato je v drugem odstavku določena

obveznost centra za socialno delo, da mora v primeru, ko je prejel več odločb o izreku kazenske sankcije, o taki situaciji nemudoma obvestiti vsa sodišča, ki so take odločbe izdala, in državne tožilce, ki so sodelovali v teh kazenskih postopkih. Navedeno je nujno zaradi pristojnosti, ki jih imajo sodišča in tožilstva v postopkih izvrševanja vzgojnih ukrepov in zaradi pristojnosti državnega tožilca, da poda predlog v skladu s tem členom. Kar zadeva nadzorstvo nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov pa je za take primere posebej določena pristojnost v 116. členu tega zakona.

Četrti odstavek tega člena zagotavlja kontradiktornost v postopku, v petem odstavku pa je določeno, da morajo biti o izreku sankcije po tem členu obveščena vsa sodišča, ki so izdala odločbe, ki so bile pri tem upoštevane.

Četrti del: IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ ZA MLADOLETNIKE

1. SPLOŠNE DOLOČBE O IZVRŠEVANJU VZGOJNIH UKREPOV

K 90. členu (Pristojnost za izvrševanje vzgojnih ukrepov)

Člen vsebinsko povzema 169., 170., 171. in 198. člen ZIKS-1 z naslednjimi spremembami:

- v drugem odstavku 169. člena ZIKS-1 določa sodišču rok za posredovanje pravnomočne odločbe o vzgojnem ukrepu v izvršitev pristojnemu centru, in sicer 8 dni po izvršljivosti odločb. Predlog zakona pa navedeni rok nadomešča z besedo »nemudoma«, s čimer je jasno določena nujnost, da se odločba pošlje v izvršitev v najkrajšem možnem času. Dodana je dolžnost, da se sklep pošlje tudi zavodu, v katerem se bo vzgojni ukrep izvrševal;
- v skladu s tretjim odstavkom se sklep v primeru, ko je izrečena katera izmed prepovedi iz 11. do 14. točke drugega odstavka 16. člena, pošlje tudi policiji in če je določena prepoved približevanja žrtvi ali komuniciranja z žrtvijo, tudi slednji.
- peti odstavek tega člena vsebinsko povzema prvi odstavek 171. člena ZIKS-1, pri čemer jasno določa, da se nanaša samo na zavodske vzgojne ukrepe, drugi stavek te določbe pa samo na vzgojni ukrep namestitev v vzgojnem zavodu, ki se lahko izvršuje v vzgojnem zavodu, ali, če je sodišče tako odločilo, v zavodu za usposabljanje. Za vzgojni ukrep namestitev v prevzgojnem domu namreč velja v primeru bega po začetku izvrševanja tega vzgojnega ukrepa, drugačna ureditev (osmi odstavek).
- Novi šesti odstavek tega člena ureja položaje, ko se zaradi nesodelovanja mladoletnika ne začne izvrševati zunajzavodski ukrep. Da vzgojni ukrep doseže svoj namen, ga je treba začeti izvrševati v čim krajšem času od izvršljivosti odločbe, s katero je izrečen. Ta odstavek nalaga centru za socialno delo, da ukrepa takoj, ko ugotovi, da mladoletnik noče sodelovati. V tem primeru je bistveno, da se v čim krajšem času oceni, ali je izrečeni ukrep za mladoletnika, ki zavrača sodelovanje, sploh primeren, ali pa bi mu bilo treba izreči drug, ustrežnejši vzgojni ukrep. Ta določba (za razliko od 118. člena, ki določa obveznost ponovnega odločanja, če se vzgojni ukrep 6 mesecev ni začel izvrševati oziroma se ni izvrševal, ne glede na to, na čigavi strani je razlog za to), posebej ureja primere, ko mladoletnik zavrača vsakršno sodelovanje s centrom za socialno delo, in je treba čim prej ponovno odločiti, ali je glede na takšno ravnanje mladoletnika izrečeni vzgojni ukrep sploh primeren.
- za sprejem navodila po sedmem odstavku je v primerjavi z dosedanja ureditvijo glede na področje urejanja dodano soglasje Ministra, pristojnega za izobraževanje.
- osmi odstavek vsebinsko povzema tretji odstavek 548. člena ZKP v delu, ki ureja odreditev tiralice v primeru pobega iz prevzgojnega doma.
- v desetem odstavku je določena pristojnost za sprejem podrobnejših predpisov o izvrševanju vzgojnih ukrepov, pri čemer je dodano še soglasje ministra, pristojnega za izobraževanje, saj vzgojni zavodi sodijo v pristojnost navedenega ministrstva. Pristojnost ministra za pravosodje je določena za sprejem

podrobnejšega predpisa za izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom (198. člen ZIKS-1).

K 91. členu (Zagotavljanje sredstev)

Člen je vsebinsko enak 173. členu ZIKS-1.

K 92. členu (Uporaba določb tega zakona za polnoletne)

Ta člen določa uporabo določb tega dela zakona tudi za osebe, ki so že pred ali po začetku izvrševanja vzgojnega ukrepa postale polnoletne in za mlajše polnoletnike ter hkrati določa splošno starostno omejitev za izvrševanje vseh vzgojnih ukrepov. Glede na že doslej veljavno omejitev za izvrševanje vzgojnih ukrepov, izrečenih mlajšemu polnoletniku je bilo treba določiti splošno omejitev, ki velja za vse vzgojne ukrepe tudi, kadar so izrečeni mladoletniku. Ni namreč razloga, da bi se moral vzgojni ukrep z dopolnjenim 23. letom starosti prenehati izvrševati le, če je izrečeni mlajšemu polnoletniku, če je izrečen mladoletniku, pa bi se lahko izvrševal še po dopolnjeni navedeni starosti. Do takšnega primera pa bi dejansko lahko prišlo, kadar je mladoletniku vzgojni ukrep izrečen potem, ko je že postal polnoleten, to možnost namreč zakon omogoča tudi še po dopolnjenem enaindvajsetem letu starosti.

K 93. členu (Odlog izvršitve zavodskega ukrepa)

Člen vsebinsko povzema 172. člen ZIKS-1.

Razlike s 172. členom ZIKS-1:

- v tretjem odstavku je izrecno določena možnost, da sodišče zaprosi za mnenje posebno komisijo iz tretjega odstavka 25. člena ZIKS-1, če pri odločanju o prošnji za odlog iz razloga po prvi točki prvega odstavka tega člena sumi na zlorabo.
- krog oseb, ki lahko vložijo prošnjo, je določen na enak način, kot krog oseb, ki lahko vložijo pritožbo v korist mladoletnika (razen državnega tožilca).

K 94. členu (Odpust mladoletnika iz zavoda)

Člen vsebinsko povzema 174. člen ZIKS-1.

Razlike s 174. členom ZIKS-1:

- V prvem odstavku je dodan odstavek, da mora zavod mladoletnika odpustiti tudi, ko ta dopolni starost, po kateri izvrševanje vzgojnega ukrepa ni več dopustno. V skladu z 92. členom tega zakona namreč sme izrečeni vzgojni ukrep trajati najdalj do dopolnjenega 23. leta starosti.
- Spremenjen je tretji odstavek v delu, ki govori o t.i. postpenalni pomoči: center za socialno delo mora vsakemu mladoletniku po odpustu iz zavoda postaviti svetovalca, ki mu bo pomagal pri vključevanju v njegovo okolje. ZIKS-1 določa, da center za socialno delo to stori po potrebi, obvezno pa le, če to predlaga zavod. Področje postpenalne pomoči je pri mladoletnikih izredno pomembno, saj učinek intenzivnih programov v zavodu zbledi, če se mladoletnik po odpustu iz zavoda vrne v neurejene življenjske razmere, zaradi katerih lahko ponovno izvršuje kazniva dejanja, zato je v tem zakonu za vse primere določena obvezna postpenalna pomoč centra za socialno delo.

2. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NAVODILA IN PREPOVEDI

K 95. členu (Splošne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa navodila in prepovedi)

Člen vsebinsko povzema 176. ZIKS-1.

Dodatno pa so v ta člen umeščene nekatere določbe, ki so v veljavni ureditvi vsebovane v 77. členu KZ, vendar se nanašajo na fazo izvrševanja sankcije, zato vsebinsko sodijo v četrti del zakona.

K 96. členu (Izvrševanje prepovedi vožnje motornega vozila)

Člen vsebinsko povzema 177. ZIKS-1. Za izvrševanje prepovedi vožnje motornega vozila kot enega izmed navodil v okviru vzgojnega ukrepa navodila, se smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1 o izvrševanju prepovedi vožnje kot stranske kazni.

K 97. členu (Opravljanje dela v splošno korist)

Člen vsebinsko povzema 176.a člen ZIKS-1.

3. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NADZORSTVO CENTRA ZA SOCIALNO DELO

K 98. členu (Izvrševanje nadzorstva centra za socialno delo)

Člen vsebinsko povzema 178., 179., 180. in 181. člen ZIKS-1.

- Dolžnost postavitve svetovalca, kadar sodišče izreče vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo je določena v tem zakonu, prav tako tudi njegove naloge. Zato ta člen določa nadaljnjo dolžnost centra za socialno delo, t.j. obvestitev sodišča o izbiri svetovalca.

- Posebej je poudarjeno, da so drugi državni organi in druge organizacije dolžne sodelovati s svetovalcem, če je to potrebno za učinkovito izvrševanje nadzorstva (tretji odstavek). Črtana pa je dolžnost staršev, ki je bila določena v 180. členu ZIKS-1, da morajo svetovalcu omogočiti izvrševanje njegovih nalog in črtan je drugi stavek prvega odstavka 181. člen ZIKS-1, ki je nalagal staršem, da morajo svetovalca obvestiti o okoliščinah, ki negativno vplivajo na mladoletnika.

4. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NAMESTITEV V VZGOJNI ZAVOD

K 99. členu (Izvrševanje namestitve v vzgojni zavod)

Člen povzema 170. člen, 183. in 255. člen ZIKS-1. Pri tem 183. člen ZIKS-1 določa le, da se vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod izvršuje v skladu s predpisi, ki urejajo usmerjanje mladostnikov s posebnimi potrebami. Ta zakon pa opredeljuje omenjeni vzgojni ukrep nekoliko bolj podrobno, opredeljuje zavode, v katerih se izvršuje vzgojni ukrep, določa obveznosti centra za socialno delo v zvezi z zagotovitvijo začetka izvrševanja vzgojnega ukrepa, določa dolžnost zavoda, ki ga imenuje sodišče (in ne več center za socialno delo), da sprejme mladoletnika in določa, da se ta vzgojni ukrep izvršuje v skladu s področnimi predpisi, ki podrobneje urejajo obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, ki so po odločitvi sodišča nameščeni v vzgojni zavod.

5. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NAMESTITVE V PREVZGOJNI DOM

K 100. členu (Splošne določbe o izvrševanju namestitve v prevzgojni dom)

Člen predstavlja smiselno združene 184., 185., 197. in 198. člen ZIKS-1.

K 101. členu (Smiselna uporaba določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, pri izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitev v prevzgojnem domu)

Ta člen določa smiselno uporabo vseh tistih določb ZIKS-1, na katere ni napoteno že v posameznih členih tega zakona, ki po vsebini (delno) urejajo posamezna vprašanja in institute:

- določbe o organizaciji in delu zavodov;

- 8. člen (odločanje v upravnih zadevah ob smiselni uporabi določb zakona o splošnem upravnem postopku - tu gre npr. za odločanje o prenehanju pravic iz dela (57.a. člen ZIKS-1); o tem, da sme otrok ostati pri materi do dopolnjenega drugega leta starosti (62. člen ZIKS-1); o tem, da si sme mladoletnik dopisovati z drugimi osebami poleg ožjih družinskih članov (prvi odstavek 71. člena ZIKS-1); o tem, da smejo mladoletnika obiskovati tudi druge osebe poleg ožjih družinskih članov, rejnika in skrbnika in o tem, da sme mladoletnika obiskovati pooblaščenec, ki ni odvetnik (prvi in tretji odstavek 73. člena ZIKS-1); o

prepovedi telefonskih klicev (75. člen ZIKS-1); o tem, da sme mladoletnik oditi iz države (o odhodu mladoletnika iz države); o premestitvi iz svobodnejšega v strožji režim in iz strožjega v svobodnejši režim (81. člen ZIKS-1); o odvzemu predmetov v okviru disciplinskega postopka (95. člen ZIKS-1); o odločitvi pravosodnega policista, da se mladoletnik odstrani iz skupnih bivalnih prostorov, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij (prvi odstavek 236. člena ZIKS-1).

- členi 31- 41.c (o zbirkah podatkov in varstvu osebnih podatkov);
- 41.č člen, ki ureja vpršanje dovoljenih stvari in 29. člen, ki opredeljuje nedovoljene stvari;
- členi 54, 57- 63 in 66 – 68 (o osnovi za obračun plačila za delo, o obveznih prihrankih, prenehanju pravic iz dela ter o poklicnem in invalidskem zavarovanju);
- 70. – 76. člen (dopisovanje, sprejemanje obiskov in pošilk);
- o gospodarski dejavnosti zavodov;
- 78.a člen (pravica do verske duhovne oskrbe);
- 81. člen (o premestitvi iz svobodnejšega v strožji režim in iz strožjega v svobodnejši režim);
- 99. in 109. člen (o pomoči mladoletniku za socialno vključevanje po odpustu ter glede odpusta in pomoči mladoletniku po odpustu iz zavoda, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep);
- 235. – 241.a člen (o nalogah in pooblastilih pravosodnih policistov)

K 102. členu (Sprejem mladoletnika v prevzgojni dom)

Člen predstavlja nespremenjeni 186. člen ZIKS-1 (drugi odstavek tega člena) in izrecno ureja vprašanja, glede katerih se po veljavni ureditvi smiselno uporablja 29. člen ZIKS-1.

K 103. členu (Vzgojno delo v prevzgojnem domu)

Določba povzema v manjši meri spremenjene naslednje člene ZIKS-1: 195., 196. in tretji odstavek 189. člena. Glede premestitve v posebno vzgojno skupino je natančneje določeno, da se mora mladoletniku najprej zagotoviti intenzivnejše vzgojno delo v njegovi matični vzgojni skupini in šele, če se tudi potem ni sposoben prilagajati delu in organizaciji bivanja po programu njegove vzgojne skupine, se ga lahko premesti v posebno vzgojno skupino. S tem je dodatno poudarjeno, da je premestitev v posebno vzgojno skupino dopustno le v res izjemnih primerih.

K 104. členu (Sprejemanje obiskov in telefonski pogovori)

Ta člen v primerjavi z ureditvijo v ZIKS-1 drugače ureja minimalne pravice in standarde, ki so prilagojeni drugačnemu namenu vzgojnih ukrepov. Mladoletnikom je namreč treba v čim večji meri omogočiti in vzpodbujati ohranjanje stikov z družinskimi člani in z drugimi osebami in na ta način tudi med izvrševanjem vzgojnega ukrepa ohranяти socialno mrežo, kar je pomembno tako za uspešnost izvrševanja samega vzgojnega ukrepa kot tudi kasnejšo vrnitev v to sredino, ko se izvrševanje vzgojnega ukrepa zaključí.

K 105. členu (Pohvale, nagrade in druge ugodnosti)

Doslej je bila ta materija urejena v hišnem redu prevzgojnega doma, ZIKS-1 je v 188. členu vseboval le splošno določbo o tem, da lahko mladoletniki, ki se primerno vedejo in imajo uspehe pri delu oziroma izobraževanju, dobijo pohvale in nagrade ali druge ugodnosti, ki se določijo v hišnem redu prevzgojnega doma. Po vzoru ureditve, ki velja izvrševanje kazni zapora, se podrobnejše urejanje tega vprašanja prenaša na zakonsko raven, v hišnem redu pa se urejajo le vprašanja, ki jih lahko direktor ureja v soglasju z generalnim direktorjem, ne da bi bilo treba pridobiti tudi soglasje ministra pristojnega za socialne zadeve in ministra, pristojnega za pravosodje. Gre namreč za operativen akt, ki ureja vprašanja vsakodnevnega življenja v prevzgojnem domu in kot tak terja enostaven postopek, ki omogoča hitro uveljavljanje sprememb glede na potrebe, ki se pojavljajo v zavodu.

K 106. členu (Izobraževanje mladoletnikov v prevzgojnem domu)

Določba je deloma spremenjeni 190. člen in del 196. člena ZIKS-1. Glede na to, da prevzgojni dom ni vpisan v razvid vzgojno-izobraževalnih zavodov, tudi ne more sam izvajati veljavnih vzgojno-izobraževalnih programov, temveč mora mladoletnikom izobraževanje omogočiti na ta način, da jim zagotavlja vpis v ustrezen javno veljavni izobraževalni program. Pri tem lahko organizira dejansko izvedbo pouka in predavanj v prevzgojnem domu, ali pa omogoči mladoletniku, da pouk obiskuje neposredno pri izvajalcu. Obiskovanje pouka neposredno pri izvajalcu je mogoče le, če to dopušča varnostna ocena z posameznega mladoletnika. Tudi če se pouk neposredno izvaja v prevzgojnem domu, je za nadzor pristojen inšpektor za šolstvo.

Določena vprašanja, glede katerih se v skladu z veljavno ureditvijo smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1 o izvrševanju kazni mladoletniškega zapora, so sedaj posebej obravnavana v tem členu, kar zadeva izvrševanje kazni mladoletniškega zapora, pa se te določbe, ki so izrecno našteje v 122. členu, smiselno uporabljajo za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora. Posebej ta člen ureja tudi pravico do letnega počitka, po vzoru ureditve v 56. členu ZIKS-1 za polnoletne osebe na prestajanju kazni zapora (tretji odstavek). V četrtem odstavku je urejena višina nagrade glede na učni uspeh in uspeh pri praktičnem usposabljanju, ki ohranja trenutno ureditev po ZIKS-1.

K 107. členu (Delo mladoletnikov v prevzgojnem domu)

Določba je nespremenjen 187. člen, prvi in drugi odstavek 189. člena in del 196. člena ZIKS-1. Določena vprašanja, glede katerih se v skladu z veljavno ureditvijo smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1 o izvrševanju kazni mladoletniškega zapora, so sedaj posebej obravnavana v tem členu, kar zadeva izvrševanje kazni mladoletniškega zapora, pa se te določbe, ki so izrecno našteje v prvem odstavku 122. člena, smiselno uporabljajo za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora.

K 108. členu (Odmera in izraba letnega dopusta mladoletnika)

Ta člen povzema ureditev pravice do letnega dopusta in koriščenje letnega dopusta iz 56. člena ZIKS-1. Posebej ureja tudi določitev dodatnega dopusta za prizadevnost, določa merila za odmero (drugi odstavek). Ta materija je po sedaj veljavni ureditvi za mladoletnike urejena v pravilniku, vendar gre po oceni predlagatelja za zakonsko materijo. Posebej je urejena tudi pravica do dopusta za mladoletnika, ki je delal v priporu (tretji odstavek). Ta pravica mu pripada potem, ko se je začel izvrševati vzgojni ukrep namestitve v prevzgojnem domu. Pravica do regresa je urejena v šestem, sedmem in osmem odstavku.

K 109. členu (Dnevno bivanje na prostem)

Določba povzema veljavni 117. člen ZIKS-1 z razliko, da se eksplicitno določa dnevno bivanje na prostem v prostem času mladoletnika. Bivanje na prostem je treba organizirati v prostem času, kar pomeni, da se v ta čas ne šteje čas, ko mladoletniki na prostem opravljajo kakršnokoli delo.

K 110. členu (Prepoved osamitve mladoletnika v prevzgojnem domu)

Določba povzema veljavni 118. člen ZIKS-1, ki ureja prepoved osamitve obsojenega mladoletnika. Mladoletniku v prevzgojnem domu se ne sme odrediti ukrep osamitve, izjemo predstavljata le disciplinska kazen namestitve v prostoru za izločitev do tri dni in namestitve v posebnem prostoru kot nujen ukrep, ki ju določa že veljavni ZIKS-1.

K 111. členu (Disciplinsko kaznovanje mladoletnikov v prevzgojnem domu)

Določba združuje pretežno nespremenjen 191., 192. in 87. člen ZIKS-1. Dodan je disciplinski prestop nedovoljeno posedovanje ali uporaba mobilnih telefonov in drugih komunikacijskih sredstev.

K 112. členu (Disciplinska obravnava)

V predlaganem členu je za razliko od veljavne ureditve, ki v 197. členu ZIKS-1 napotuje na smiselno uporabo določb ZIKS-1, ki urejajo disciplinske prestopke in odločanje o njih, posebej urejen postopek disciplinske obravnave in zastaralne roke za začetek in izvedbo obravnave.

K 113. členu (Odmera in način izvajanja namestitve v prostor za izločitev)

Predlagana določba na zakonski ravni vsebinsko ureja materijo, ki je podrobneje urejena v 53., 54. in 55. členu veljavnega Pravilnika o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje mladoletnika v prevzgojni dom.

K 114. členu (Namestitev v poseben prostor kot nujni ukrep)

Določba združuje nespremenjen 193. člen in del 194. člena ZIKS-1.

6. IZVRŠEVANJE VZGOJNEGA UKREPA NAMESTITVE V ZAVODU ZA USPOSABLJANJE

K 115. členu (Zavodi za usposabljanje)

Ta člen povzema 200. člen ZIKS-1. Poleg tega je posebej opredeljena dolžnost zavoda za usposabljanje, da mora sprejeti napotenega mladoletnika.

7. NADZORSTVO NAD IZVRŠEVANJEM VZGOJNIH UKREPOV

K 116. členu (Nadzorstvo nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov)

Člen vsebinsko povzema 87. člen KZ in 489. člen ZKP. Pri tem v prvem odstavku dodatno ureja pristojnost za izvajanje nadzorstva nad izvrševanjem vzgojnega ukrepa v primeru, ko je mladoletniku v dveh različnih postopkih za različna kazniva dejanja izrečen vzgojni ukrep in je treba ponovno odločati na podlagi 89. člena tega predloga in izreči eno sankcijo za vsa kazniva dejanja. do pravomočne odločitve o predlogu za izrek enotne sankcije je za izvajanje nadzorstva pristojno sodišče, ki je vzgojni ukrep izreklo kasneje. Po oceni predlagatelja bo namreč to sodišče v največji meri seznanjeno z najnovejšimi okoliščinami pri mladoletniku, saj se je moralo z njimi seznaniti pri odločanju o izreku vzgojnega ukrepa.

Razlike s 489. členom ZKP:

- skrajšana je doba obveznega poročanja o izvrševanju vzgojnih ukrepov: center za socialno delo mora poročati najmanj vsake tri mesece (po ZKP je bila obveznost določena na vsakih šest mesecev), prav tako tudi uprava vzgojnega zavoda in prevzgojnega doma, kjer se izvršuje vzgojni ukrep (po ZKP vsakih šest mesecev). Pogostejše poročanje je določeno zaradi skrajšanja trajanja nekaterih vzgojnih ukrepov in zato, da sodišče bolj intenzivno spremlja izvrševanje izrečenih vzgojnih ukrepov in se tako lahko hitreje odzove na potrebo po spremembi vzgojnega ukrepa ali njegovi ustavitvi.
- V tretjem odstavku je določena dolžnost sodnika za mladoletnike, da enkrat letno obišče mladoletnike v zavodu; ZKP je v 489. členu določal le možnost, da sodnik tudi sam obišče zavod. Tudi na ta način je poudarjeno, da sodnik za mladoletnike opravlja tudi vlogo sodnika za izvrševanje sankcij;
- Dodana je dolžnost centra za socialno delo in uprave zavoda, da poročila poleg sodišču pošlje tudi državnemu tožilcu, saj je predlagatelj spremembe odločbe o izrečenem vzgojnem ukrepu in mora biti zato seznanjen s potekom njegovega izvrševanja. Sodišče pa lahko odločbo spremeni tudi brez njegovega predloga);
- Dodan je bil četrti odstavek, ki omogoča, da center za socialno delo ter uprava zavoda v okviru poročil predlagata sodišču ustavitev izvrševanja ali spremembo odločbe o vzgojnih ukrepih. Ne gre pa v tem primeru za formalni predlog za ustavitev izvrševanja ali spremembo sklepa o izrečenem vzgojnem ukrepu, o katerem bi sodišče moralo odločiti s posebnim sklepom, saj je kot predlagatelj določen le državni tožilec.
- V petem odstavku tega člena je dodana obveznost sodišča, da najmanj vsakih šest mesecev (torej če oceni, da je glede na okoliščine konkretnega primera to potrebno, tudi pogostejše) presoja, ali je morebiti potrebno ukrep nadomestiti z novim ali ustaviti njegovo izvrševanje. Glede na določbo v poglavju o

izvrševanju vzgojnih ukrepov, da mora zavod vsake tri mesece poslati poročilo o izvrševanju tega ukrepa tako sodišču kot državnemu tožilcu, bo namreč lahko že pred iztekom tega roka zaznana potreba po spremembi ukrepa. Rok za ponovno odločanje teče tudi v primeru, ko je mladoletnik na begu. Tudi sam beg mladoletnika je namreč lahko (eden izmed) razlog(ov) za spremembo ukrepa. Stalno spremljanje izvrševanja je ključno za to, da se lahko izrečeni vzgojni ukrep čim hitreje prilagaja.

Če je mladoletnik na begu, se ta čas všteva v šestmesečni rok, kar je v skladu z zahtevo, da je treba izvrševanje ukrepov redno spremljati in pravočasno ukrepati. Tako je tudi v primeru, ko je mladoletnik na begu dlje kot 6 mesecev, treba ponovno preverjati, ali je ukrep še primeren na podlagi drugega odstavka 118. člena (Ponovno odločanje o vzgojnih ukrepih);

8. USTAVITEV IZVRŠEVANJA, SPREMEMBA ODLOČBE O VZGOJNEM UKREPU, PONOVO ODLOČANJE O VZGOJNEM UKREPU IN PONOVO ODLOČANJE O SAMOSTOJNEM VARNOSTNEM UKREPU

K 117. členu (Ustavitev izvrševanja in sprememba odločbe o vzgojnem ukrepu)

Določba vsebinsko povzema 83. člen KZ. Sodišče ves čas trajanja nekega vzgojnega ukrepa spremlja njegovo izvrševanje in glede na dosežene uspehe oceni, ali je bil namen vzgojnih ukrepov že dosežen z izrečenim ukrepom in zato ustavi njegovo izvrševanje ali pa izrečeni ukrep spremeni ali nadomesti z drugim (prvi odstavek). Sodišče bo spremenilo izrečeni vzgojni ukrep, če bo na primer ugotovilo, da je vrsta izbranega ukrepa še vedno ustrezna (npr. navodila in prepovedi), da pa je treba izrečeni ukrep vsebinsko spremeniti (npr. določiti druga navodila). Za nadomestitev vzgojnega ukrepa pa bo šlo v primerih, ko bo sodišče na primer sprva izreklo vzgojni ukrep namestitve v vzgojnem zavodu, glede na doseženi uspeh pa bo ocenilo, da namestitev v zavodu ni več potrebna in bo mogoče že z nadzorstvom CSD doseči namen vzgojnih ukrepov). V tem členu sta določeni le omejitvi, s katerim vzgojnim ukrepom se lahko nadomestita oba zavodska ukrepa pred potekom zakonsko določenega minimalnega roka njunega trajanja. Izvrševanje vzgojnega ukrepa pa je mogoče ustaviti ali nadomestiti izrečeni ukrep z drugim tudi v primerih, ko se pokažejo okoliščine, ki jih ni bilo v času izbire vzgojnega ukrepa (drugi odstavek). Razlika s 83. členom KZ:

- KZ je dopuščal obe možnosti za ustavitev izvrševanja in za nadomestitev izrečenega ukrepa z drugim za vse vzgojne ukrepe, razen za navodila in prepovedi. Takšna rešitev je nelogična, zato je vzgojni ukrep »navodila in prepovedi« dodan tako v prvi kot v drugi odstavek. Čeprav vzgojni ukrep ukor pri tem ni posebej izključen, pa je glede na dejstvo, da je ta ukrep v celoti izvršen že s samim izrekom, logično, da sprememba, nadomestitev ali ustavitev izvrševanja tega vzgojnega ukrepa nikoli ne more priti v poštev;

V zadnjem odstavku tega člena je določeno, da se čas izvrševanja milejšega vzgojnega ukrepa (na primer čas izvrševanja vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo ali namestitve v vzgojni zavod) ne všteva v čas izvrševanja strožjega vzgojnega ukrepa (na primer namestitve v prevzgojni dom). Gre namreč za različne vrste vzgojnih ukrepov z različno vsebino izvajanja, zaradi česar vštevanje ne bi bilo v skladu z namenom obravnave mladoletnikov, poleg tega pa mora sodišče ves čas spremljati uspeh izvrševanja vzgojnega ukrepa in ustaviti njegovo izvrševanje takoj, ko je njegov namen dosežen oziroma ko poteče najdaljši dopustni čas izvrševanja posameznega vzgojnega ukrepa.

K 118. členu (Ponovno odločanje o vzgojnem ukrepu)

Določba vsebinsko povzema 84. člen KZ. Mladoletniki so v obdobju hitrega razvoja, zato se v obdobju pol leta po izreku vzgojnega ukrepa mladoletnik lahko spremeni. Če se ukrep v tem času še ni začel izvrševati (ne glede na razlog za odmik začetka izvrševanja) ali je bilo izvrševanje zavodskega ukrepa prekinjeno za pol leta, sodišče odloči, ali je tak vzgojni ukrep sploh še primeren – lahko odloči, da se ukrep ne bo izvršil, lahko pa ga tudi spremeni ali nadomesti z drugim. Sodišče bo o tem obveščeno v skladu z 90. členom predloga zakona (Pristojnost za izvrševanje vzgojnih ukrepov), ki nalaga CSD in zavodom, da morajo

sodišče o teh okoliščinah obvestiti takoj, ko zanje izvedo. Prav tako pa so v skladu z navedenim členom dolžni sodišče obveščati o začetku izvrševanja vzgojnega ukrepa. Razlike s 84. členom KZ:

- rok za ponovno odločanje zaradi neizvrševanja ukrepa je skrajšan iz enega leta na šest mesecev;
- prvi odstavek velja tudi za vzgojni ukrep navodila in prepoved;
- drugi odstavek je spremenjen tako, da zajema vse zavodske ukrepe, ne le namestitve v vzgojni zavod.

K 119. členu (Postopek odločanja o ustavitvi izvrševanja in spremembi odločbe o vzgojnih ukrepih ter ponovno odločanje o vzgojnem ukrepu)

Člen vsebinsko povzema 490. člen ZKP in poleg redakcijskih sprememb spreminja prvi odstavek tako, da je črtana možnost, da predlagajo spremembo vzgojnega ukrepa zavodi in center za socialno delo. Vendar pa to le pomeni, da niso formalni predlagatelji spremembe izrečenega vzgojnega ukrepa, saj bi bilo ob takšni ureditvi treba urediti tudi njihovo vlogo, če se sodišče z njihovim predlogom ne strinja. Vendar jim ta sprememba nikakor ne jemlje možnosti, da v okviru svojih poročil o izvrševanju vzgojnih ukrepov predlagajo spremembo ukrepa, le statusa predlagatelja v formalnem smislu nimajo.

V drugem odstavku je dodana zahteva za zaslišanje predstavnika organa centra za socialno delo oziroma zavoda, v katerem se vzgojni ukrep izvršuje.

Glede na to, da veljavna ureditev ni dajala odgovora na vprašanje, ali sodišče odloča na seji senata ali na glavni obravnavi, tretji, četrti in peti odstavek urejajo tudi to vprašanje. Tako je v tretjem odstavku določeno pravilo, da sodišče odloča po opravljeni glavni obravnavi. To pravilo brez izjeme velja za vse primere, ko bo izrečeni vzgojni ukrep nadomeščen z zavodskim vzgojnim ukrepom ali strožjim zavodskim vzgojnim ukrepom, torej, če bo sodišče zunajzavodski vzgojni ukrep spremenilo v zavodskega ali namestitev v vzgojni zavod z namestitvijo v prevzgojni dom. Že pri prvem odločanju namreč lahko sodišče izreče zavodski vzgojni ukrep samo po opravljeni glavni obravnavi.

Kar zadeva spremembo vzgojnega ukrepa, pa bo sodišče prav tako praviloma izvedlo glavno obravnavo. Če bo ocenilo, da izvedba glavne obravnave ni potrebna, ker lahko odloči že na podlagi pisne dokumentacije brez zaslišanja oseb iz drugega odstavka tega člena, pa bo lahko tako odločitev izjemoma sprejelo na seji senata (četrti odstavek).

Peti odstavek pa ureja primere, ko je že na podlagi pisne dokumentacije jasno, da je treba izvrševanje vzgojnega ukrepa ustaviti. V tem primeru bo lahko sodnik za mladoletnike to storil sam, brez razpisa seje. Sodnik lahko o odločitvi ustno seznani mladoletnika, tako, da ga povabi k sebi, kar pa ne šteje kot zaslišanje in s tem ni podan pogoj za senatno odločanje po prvem odstavku.

Glede na vsebinsko naravo odločanja in zasledovane cilje pri obravnavanju mladoletnikov se v predlaganem šestem odstavku sodišču določa osemdnevni rok za odločanje o pritožbi.

K 120. členu (Ponovno odločanje o trajanju in spreminjanju samostojnega varnostnega ukrepa)

Člen ureja pristojnost za odločanje po 496. členu ZKP.

9. IZVRŠEVANJE MLADOLETNIŠKEGA ZAPORA

K 121. členu (Zavod za mladoletnike)

Nespremenjeni 113. člen ZIKS-1. Zoper odločbo, s katero se osebo ob dopolnitvi triindvajsetega leta starosti premesti v zavod, kjer prestajajo kazen polnoletni obsojenci, je v skladu z drugim odstavkom tega člena dovoljena pritožba, o kateri ob smiselni uporabi 8. člena ZIKS-1 odloča generalni direktor uprave.

K 122. členu (Smiselna uporaba drugih določb tega zakona in zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij pri izvrševanju kazni mladoletniškega zapor)

V prvem odstavku tega člena je določena smiselna uporaba določb o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu in sicer določb o sprejemanju obiskov in telefonskih pogovorov, o izobraževanju in delu mladoletnikov v prevzgojnem domu, o pohvalah, nagradah in drugih ugodnostih, o pravici do letnega dopusta in regresa ter o pravici do dnevnega bivanja na prostem. ZIKS-1 je posebne določbe o izobraževanju in delu vseboval v poglavju o izvrševanju kazni mladoletniškega zapor, v poglavju o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu pa se je na te določbe skliceval, zaradi sistematike je v tem predlogu zakona ureditev obratna.

Drugi odstavek smiselno povzema 112. člen ZIKS-1.

K 123. členu (Obravnava obsojenega mladoletnika)

Določba smiselno povzema veljavni 115. in 116. člen ZIKS-1.

K 124. členu (Osamitev obsojenega mladoletnika)

Določba vsebinsko povzema 118. člen ZIKS-1.

K 125. členu (Podrobnejša ureditev izvrševanja kazni mladoletniškega zapor)

Ta člen določa pravno podlago za sprejem pravilnika, v katerem bo podrobneje urejeno izvrševanje kazni mladoletniškega zapor. Sedaj je izvrševanje mladoletniškega zapor podrobneje urejeno v pravilniku o izvrševanju kazni zapor, ki pa izvrševanje te kazni ureja na povsem enak način kot izvrševanje kazni zapor, saj ne vsebuje nobene posebne določbe, ki bi se nanašala na mladoletniški zapor.

K 126. členu (Zastaranje izvršitve kazni)

Prvi odstavek tega člena vsebinsko povzema 113. člen KZ, pri čemer so roki za zastaranje izvršitve mladoletniškega zapor podaljšani v primerjavi z ureditvijo v KZ, glede na drugačno ureditev teka zastaranja, ki ga je uvedel KZ-1. KZ-1 je sicer v 375. členu določal, da se glede zastaranja izvršitve kazni mladoletniškega zapor še naprej uporablja drugi odstavek 113. člena, vendar ocenjujemo, da je glede na siceršnje spremembe ureditve glede teka zastaranja treba prilagoditi zastaralne roke, ki so bili do uveljavitve KZ-1 za mladoletnike urejeni tako, da so bili tudi glede dolžine zastaralnih rokov deloma izenačeni z zastaralnimi roki za polnoletne (v primeru obsodbe na mladoletniški zapor nad pet let) deloma pa prilagojeni drugače predpisanemu načinu odmere kazni mladoletniškega zapor (v primeru obsodbe na mladoletniški zapor nad tri leta in na mladoletniški zapor do treh let). Pri tem je treba upoštevati, da je mogoče kazen mladoletniškega zapor izreči samo za hujša kazniva dejanja, za katera je v KZ-1 predpisana kazen zapor pet let ali več. Po drugem odstavku 25. člena tega predloga zakona mladoletniški zapor ne sme biti krajši od šestih mesecev in ne daljši od petih let, za kazniva dejanja, za katera je mogoče izreči kazen zapor najmanj petnajst let, pa se sme izreči mladoletniški zapor do desetih let.

KZ je tako v prvi točki drugega odstavka določal, da se mladoletniški zapor ne sme izvršiti, ko je preteklo deset let od obsodbe na mladoletniški zapor nad pet let; V tretji točki prvega odstavka pa, da se (če v tem zakonu ni določeno drugače), izrečena kazen ne sme več izvršiti, ko je preteklo deset let od obsodbe na zapor nad pet let; KZ-1 je vse zastaralne roke določil kot dvakratnik zastaralnega roka po KZ. Na enak način je določen zastaralni rok za izvršitev mladoletniškega zapor tudi v tem predlogu zakona.

Dodatno je posebej določeno tudi zastaranje izvršitve denarne kazni ter zastaranje izvršitve stranskih kazni. Glede zastaranja varnostnih ukrepov ter glede teka in prekinitve zastaranja pa ta predlog zakona ne vsebuje posebnih določb, zato se glede teh vprašanj uporabi KZ-1.

10. POGOJNI ODPUST

K 127. členu (Pogojni odpust v času izvrševanja zavodskega ukrepa)

Določba vsebinsko povzema 82. člen KZ. Ker pa gre za odločanje v času izvrševanja vzgojnega ukrepa, je ta določba uvrščena v četrti del predloga zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij. Pogojni odpust iz zavoda (vzgojnega zavoda, prevzgojnega doma in zavoda za usposabljanje) je podoben pogojnemu odpustu iz zapora za polnoletne. Pogojnost odpusta se kaže v tem, da ga sodišče lahko prekliče, če mladoletnik stori novo kaznivo dejanje ali ne ravna po navodilih centra za socialno delo.

Razlike z 82. členom KZ:

- Terminološko je prvi odstavek tega člena usklajen s členom, ki ureja ustavitev izvrševanja in spremembo odločbe o vzgojnih ukrepih; v obeh primerih je namreč za odločitev pomemben tudi uspeh vzgoje in prevzgoje. Razlika med obema ukrepoma je predvsem v tem, da bo sodišče pogojno odpustilo mladoletnika, kadar lahko na podlagi vseh razpoložljivih podatkov sklepa, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj, da pa namen vzgojnega ukrepa še ni v celoti dosežen, zaradi česar bi bila ustavitev izvrševanja vzgojnega ukrepa preuranjena.
- KZ je določal možnost pogojnega odpusta iz zavoda po enem letu, sedaj je ta rok v primeru vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod skrajšan na pol leta;
- pravno nedopustno je mladoletniku v času trajanja enega vzgojnega ukrepa izreči še enega, kar je dopuščala ureditev pogojnega odpusta v KZ (v času trajanja pogojnega odpusta se je mladoletniku lahko izrekel vzgojni ukrep nadzorstva). Zato je bil drugi odstavek spremenjen tako, da sodišče v času pogojnega odpusta ne izreče vzgojnega ukrepa nadzorstva, ampak postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD; ta sprememba pa pomeni le drugačno opredelitev pravne narave postavitve pod nadzorstvo centra za socialno delo, ne pa tudi vsebinske spremembe, saj je v drugem odstavku tudi določeno, da ima svetovalec mladoletnika enake naloge kot svetovalec v okviru nadzorstvenega vzgojnega ukrepa;
- po tretjem odstavku lahko sodišče pogojno odpuščenemu mladoletniku naloži nekatere naloge, ki so enake določenim navodilom in prepovedi iz vzgojnega ukrepa »navodila in prepovedi«. Sodišče torej lahko glede na dodan tretji odstavek tega člena ali postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD ali pa mu samo določi nekatere naloge. Če mladoletnik ne izpolnjuje naloženih nalog, pa je to lahko razlog za preklic pogojnega odpusta. Glede izpolnjevanja nalog iz tega člena se smiselno uporabljajo določbe 95. in 98. ter 116. člena tega zakona (nov četrti odstavek tega člena);
- v petem odstavku je dodana okoliščina, ki pomeni časovno omejitev trajanja pogojnega odpusta in sicer dopolnitev starosti, po kateri vzgojnega ukrepa ni več dopustno izvrševati (v skladu s 92. členom je ta starost 23 let).

K 128. členu (Pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

Določba vsebinsko povzema šesti odstavek 109. člena KZ. Pogojni odpust iz mladoletniškega zapora je urejen podobno kot pogojni odpust iz vzgojnega zavoda oz. prevzgojnega doma.

Razlike s 109. členom KZ:

- o pogojnem odpustu mladoletnika iz mladoletniškega zapora odloča sodišče in ne več komisija za pogojni odpust po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij. Po tem zakonu je za to pristojen senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Ureditev je torej enaka pogojnemu odpustu iz zavodskega vzgojnega ukrepa, s čimer je dosledno izpeljano stališče, da sodnik za mladoletnike nastopa tudi v vlogi sodnika za izvrševanje kazenskih sankcij za mladoletnike;

- po drugem odstavku lahko sodišče pogojno odpuščenega postavi pod nadzorstvo centra za socialne zadeve, ki nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa.
- Glede nalog, ki jih lahko sodišče za čas trajanja pogojnega odpusta določi, tretji odstavek napotuje na uporabo tretjega odstavka 127. člena tega zakona. Glede postavitve mladoletnika pod nadzorstvo, določitve svetovalca, priprave, vodenja, izvrševanja in nadzora nad izvrševanjem navodil ali prepovedi četrty odstavek napotuje na uporabo 95. in 98. ter 116. člena tega zakona, torej enako, kot ta vprašanja ureja v primerih pogojnega odpusta v času izvrševanja zavodskega ukrepa.
- Sodišče torej lahko glede na drugi in tretji odstavek tega člena postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD ali pa mu samó določi nekatere naloge. Če mladoletnik ne izpolnjuje naloženih nalog, pa je to lahko razlog za preklic pogojnega odpusta.

K 129. členu (Odločanje o pogojnem odpustu in preklicu pogojnega odpusta)

O pogojnem odpustu iz zavoda je že po 82. členu KZ odločal senat za mladoletnike okrožnega sodišča, za pogojni odpust iz mladoletniškega zapor pa posebna komisija po ZIKS-1. Ta člen tudi za odločanje o pogojnem odpustu iz mladoletniškega zapor določa pristojnost senata za mladoletnike okrožnega sodišča in na ta način krepí vlogo sodnika za mladoletnike pri izvrševanju sankcij.

Drugi odstavek določa prosilce in predlagatelja za pogojni odpust.

Tretji odstavek opredeljuje vsebino prošnje oziroma predloga.

K 130. členu (Preklic pogojnega odpusta v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa)

Ta člen vsebinsko povzema tretji odstavek 82. člena KZ.

K 131. členu (Preklic pogojnega odpusta v času izvrševanja mladoletniškega zapor)

V tem členu je posebej urejen preklic pogojnega odpusta s prestajanja kazni mladoletniškega zapor. Obligatoren preklic je v prvem odstavku določen za primere, ko je pogojno odpuščen storil kaznivo dejanje, za katero mu je sodišče izreklo kazen mladoletniškega zapor. Glede na to, da se lahko mladoletniku izreče kazen mladoletniškega zapor le za najhujša kazniva dejanja, ocenjujemo, da je obligatoren preklic v teh primerih ustrezen.

V drugem odstavku so določeni premeri, v katerih je prepuščeno presoji sodišča, ali je preklic pogojnega odpusta utemeljen. Takšna presoja bo potrebna v primerih, ko mladoletnik v času pogojnega odpusta stori eno ali več kaznivih dejanj, za katera bi mu sicer sodišče izreklo vzgojni ukrep namestitve v prevzgojnem domu (torej za hujša oziroma ponavljajoča se kazniva dejanja) in v primerih, ko mladoletnik sicer ni storil novega kaznivega dejanja, ne izpolnjuje pa navodil, ki mu jih je sodišče določilo za čas pogojnega odpusta. Le v primeru, ko je mladoletnik izvrševal v času pogojnega preklica hujša kazniva dejanja ali jih je vztrajno ponavljal, pa hkrati ne gre za tako huda kazniva dejanja, za katera bi mu bilo mogoče izreči mladoletniški zapor, ali pa jih je storil kot mlajši mladoletnik, mora sodišče imeti možnost preklicati pogojni odpust. V nasprotnem primeru bi morale sodišče postopek proti mladoletniku ustaviti, saj ne bi bilo več razlogov za pregon, ker mu ne bi bilo mogoče izreči nobene kazenske sankcije. To bi mladoletniku dajalo povsem napačno sporočilo – da lahko brez vsakih posledic izvršuje kazniva dejanja. Ker pa v takem primeru glede na siceršnja pravila o izrekanju sankcij mladoletnikom in v izogib kopičenju kazenskih sankcij za mladoletnike, ne dopuščajo samostojnega izreka namestitve v prevzgojnem domu osebi, ki ji je preklican pogojni odpust in izrečen preostali del kazni zapor, je bilo treba to vprašanje urediti na ta način, da sodišče, ki vodi kazenski postopek proti mladoletniku za kazniva dejanja, storjena v času pogojnega odpusta, za ta kazniva dejanja najprej določi sankcijo, potem pa izreče enotno sankcijo v skladu s pravili iz 26. člena tega zakona, ki je v tem primeru le preostali del kazni mladoletniškega zapor.

V primerih obligatornega preklica pogojnega odpusta (po prvem odstavku tega člena) se za izrek enotne kazni uporabi 29. člen.

Enaka pravila veljajo tudi v primerih, ko je mladoletnik storil kaznivo dejanje, preden je bil pogojno odpuščen.

V šestem odstavku je določen rok za odločanje o preklicu pogojnega odpusta. Ureditev je v tem delu enaka kot v KZ-1 za polnoletne storilce na pogojnem odpustu.

11. USPOSABLJANJE PRAVOSODNIH POLICISTOV

K 132. členu (Usposabljanje pravosodnih policistov)

Predlagana določba zaradi specifik obravnave mladoletnega storilca kaznivega dejanja na zakonski ravni določa usposabljanje pravosodnih policistov, ki delo opravljajo v prevzgojnem domu in v zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora.

12. VARSTVO PRAVIC MLADOLETNIKOV

K 133. členu (Brezplačna pravna pomoč)

Predlagana določba povzema 211. člen ZIKS-1. V tem primeru ne gre za brezplačno pravno pomoč po Zakonu o brezplačni pravni pomoči, temveč za to, da mladoletniku zagotovijo ustrezno pomoč primarno zaposleni v zavodu, po potrebi pa se mu zagotovi pomoč zunanjega strokovnjaka.

K 134. členu (Zahteva za sodno varstvo)

Predlagani člen smiselno povzema veljavno določbo 83. člena ZIKS-1, ki se uporablja tudi za mladoletnike.

K 135. členu (Pravica do odškodnine)

Predlagani člen smiselno povzema veljavno določbo 84. člena ZIKS-1, ki se uporablja tudi za mladoletnike.

K 136. členu (Pravica do pritožbe)

Predlagani člen, ki smiselno povzema veljavni 85. člen ZIKS-1, upošteva pristojnosti za organizacijo in delovanje vzgojnih in prevzgojnega doma ter zavoda za mladoletnike, določa pritožbeni postopek o zunajsodnem varstvu mladoletnikov med namestitvijo v vzgojnem zavodu, prevzgojnem domu, zavodu za usposabljanje in zavodu za mladoletnike. Na prvi stopnji odloča predstojnik zavoda, v primeru zavoda za mladoletnike, kjer mladoletnik prestaja kazen mladoletniškega zapora, pa generalni direktor Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij. Mladoletnik, ki v predpisanem roku ne dobi odgovora na pritožbo ali pa z njim ni zadovoljen, lahko poda v zavodu na zapisnik vlogo ministru, pristojnemu za izobraževanje oziroma ministru pristojnemu za pravosodje (odvisno od tega ali je mladoletnik nameščen v vzgojnem zavodu oziroma prevzgojnem domu, ki sodita v pristojnost Ministrstva za izobraževanje, ali pa v zavodu za mladoletnike, ki sodi v pristojnost Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij kot organa v sestavi Ministrstva za pravosodje). S tem je redni postopek zaključen. Po splošnih predpisih pa ima mladoletnik seveda pravico do sodnega varstva. Po predlogu zakona je mladoletniku poleg redne pritožbene poti v tretjem odstavku dana možnost, da varstvo svojih pravic uveljavlja neposredno tudi pri drugih organih, ki so pooblaščen za nadzor nad zakonitim in pravilnim ravnanjem ter postopanjem zavoda (kot npr. neposredno uradni osebi ministrstva, ki je pooblaščen za nadzor v zavodu, predsedniku pristojnega sodišča, varuhu človekovih pravic).

13. OBDELAVA OSEBNIH PODATKOV

K 137. členu (Vodenje evidence o izrečenih vzgojnih ukrepih in dajanje podatkov iz evidence)

Člen vsebinsko povzema drugi odstavek 105. člena KZ, 86. člen KZ, 135. člen ZKP in 250.a člen ZIKS-1 in glede vprašanj vodenja in upravljanja evidence napotuje na smiselno uporabo določb ZIKS-1. Dajanje podatkov iz evidence o vzgojnih ukrepih je dovoljeno v bistveno ožjem obsegu kot pa dajanje podatkov iz kazenske evidence, in sicer se lahko le-ti dajo le sodiščem, državnim tožilstvom, policiji, organom za izvrševanje kazenskih sankcij, pomilostitev in izbris odločbe. Druge institucije niso upravičene do podatkov iz te evidence. Pravica posameznika do vpogleda v svoje osebne podatke pa ni omejena. Razlike s 86. členom KZ ter ureditvijo po ZIKS-1:

- določba je bila dopolnjena tako, da je v prvem odstavku določen upravljalec evidence, t. j. Ministrstvo za pravosodje (tako kot to sedaj določa 135. člen ZKP), hkrati je v tem odstavku navedeno, da se v evidenci zbirajo tudi podatki o vzgojnih ukrepih, ki so jih izrekla tuja sodišča;
- v novem drugem odstavku je naveden nabor osebnih podatkov o mladoletniku, ki se vpišejo, v evidenco vzgojnih ukrepov poleg podatkov, ki jih ZIKS-1 določa za kazensko evidenco v 250.a členu. V skladu z 38. členom Ustave RS, ki določa, da zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor, in varstvo osebnih podatkov določa zakon, je tako obseg osebnih podatkov posebej opredeljen v zakonu;
- v tretjem odstavku je dodana obveznost zavoda, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep, da upravljavca evidence vzgojnih ukrepov obvesti o izpustitvi osebe iz zavoda, če je bila izpuščena zato, ker je potekla najdaljša dopustna doba izvrševanja vzgojnega ukrepa kot tudi, če je dopolnila triindvajseto let starosti, pa sodišče o tem ni odločalo. V teh primerih namreč zavod osebo izpusti ob samem nastopu dejstva, ki je razlog za odpustitev.

KZ-1 v drugem odstavku 375. člena določa rok za izbris vzgojnih ukrepov iz evidence, in sicer v enem letu od takrat, ko je bilo izvrševanje ustavljeno. Zaradi različnih možnosti prenehanja izvrševanja in možnosti, da sodišče po izreku odloči, da se vzgojni ukrep sploh ne izvrši, je trenutek, od katerega teče rok za izbris, v četrtem odstavku tega člena ustrezno natančneje opredeljen. Rok za izbris pa je podaljšan z enega na dve leti.

Glede na to, da določba 135. člena ZKP preneha veljati v delu, ki se nanaša na vodenje evidence vzgojnih ukrepov, je bilo treba v tem predlogu zakona posebej določiti pravno podlago za izdajo podzakonskega akta o načinu vodenja evidence vzgojnih ukrepov.

K 138. členu (Zbirke podatkov in obdelava osebnih podatkov)

V tem členu so urejene pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov, sicer pa člen napotuje na smiselno uporabo določb ZIKS-1 in sicer gre za smiselno uporabo določb iz naslova »Zbirke podatkov in varstvo osebnih podatkov«, členi 31. do 41.c.

14. UPORABA DOLOČB ZA IZVRŠEVANJE VZGOJNIH UKREPOV, IZREČENIH V POSTOPKU O PREKRŠKU**K 139. členu (Uporaba določb za izvrševanje ukrepov, izrečenih mladoletniku v postopku o prekršku)**

Glede na to, da se skladno z Zakonom o prekrških mladoletnikom v postopku o prekršku lahko izrečeta tudi vzgojna ukrepa nadzorstvo organa socialnega varstva ter navodila in prepovedi, za kar se skladno s 175. členom ZIKS-1 smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1, te določbe ZIKS-1 pa bodo z uveljavitvijo tega zakona prenehale veljati, je bilo treba urediti vprašanje izvrševanja vzgojnih ukrepov, izrečenih mladoletnikom v postopku o prekršku.

Peti del: PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

K 140. členu (Podzakonski predpisi in akti)

Podzakonski predpisi in akti po tem zakonu, ki bodo na izvedbeni ravni omogočili njegovo uveljavitev in uporabo, bodo izdani v enem letu po začetku njegove veljavnosti. Ustrezno pa se zagotavlja tudi nadaljna uporaba predpisov do izdaje podzakonskih predpisov in aktov oziroma do njihove prilagoditve ZOMSKD.

K 141. členu (Uporaba določb tega zakona v postopkih prijete in predaje)

V skladu s 17. členom Direktive (EU) 2016/800 se tudi v postopkih za prijete in predajo zagotavljajo naslednje pravice:

- do obveščenosti;
- obveščanja staršev oziroma skrbnika ali druge osebe iz tretjega odstavka 7. člena;
- do zagovornika
- do zdravniškega pregleda
- omejitev odvzema prostosti;
- uporabe drugih omejevalnih ukrepov;
- obravnave ob odvzemu prostosti;
- pravočasnega in skrbnega obravnavanja zadev
- pravice mladoletnika, da ga v postopku spremljajo starši oziroma skrbnik;
- do brezplačne pravne pomoči.

Do ustrezne ureditve teh vprašanj v specialnem zakonu, ki ureja sodelovanje v kazenskih zadevah s članicami EU, se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o navedenih vprašanjih tudi v postopkih prijete in predaje mladoletnikov.

K 142. členu (Zagotavljanje sredstev za usposabljanje odvetnikov)

Ta člen ureja zagotavljanje sredstev za izvedbo usposabljanj odvetnikov v prvih treh letih od uveljavitve zakona.

K 143. členu (Prenehanje veljavnosti in uporaba določb drugih zakonov)

Predlagana določba ureja prenehanje veljavnosti področnih predpisov, ki po veljavni ureditvi urejajo vsebino predlaganega zakona.

K 144. členu (Odločanje o priporu, odrejenem pred začetkom uporabe tega zakona)

Ureditev pripora je v primerjavi z veljavno ureditvijo v veliki meri spremenjena. Med drugim je jasneje določena pristojnost za odločanje o pritožbi zoper sklep o priporu in sicer o njej vedno odloča senat za mladoletnike višjega sodišča. Ta člen določa, da se v primerih, ko je bila pritožba vložena pred začetkom uporabe tega zakona, pritožbeni postopek dokonča po določbah ZKP, če višje sodišče zadevo vrne v ponovno odločanje, pa sodišče prve stopnje odloča po določbah tega zakona.

K 145. členu (Odločanje o začasnih ukrepih nadzorstva in nastanitve)

Ta zakon na novo ureja pravico do pritožbe v primeru, ko je odrejen začasni ukrep nadzorstva in nastanitve. To pravico je treba zagotoviti tudi mladoletnikom, ki jim je bil ukrep izrečen pred začetkom uporabe tega zakona, pa se ukrep še vedno izvršuje.

K 146. členu (Pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

Ta zakon na novo določa pristojnost sodišča tudi za odločanje o pogojnem odpustu v času izvrševanja mladoletniškega zapora. V postopkih odločanja, začelih pred začetkom uporabe tega zakona, pa se postopek dokonča po veljavni ureditvi, ki določa pristojnost komisije.

K 147. členu (Izvrševanje vzgojnih ukrepov, izrečenih pred začetkom uporabe tega zakona)

Zakon je ustrezneje poimenoval zavodske vzgojne ukrepe in določil, da mora sodišče v primerih, ko je izrečen kateri izmed vzgojnih ukrepov, katerih trajanje ni vnaprej določeno (zavodski vzgojni ukrepi in vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo) najmanj vsakih šest mesecev oceniti, ali so podani pogoji za njegovo ustavitev, spremembo ali nadomestitev z drugim vzgojnim ukrepom. Ta člen določa rok, v katerem mora sodišče ponovno odločati o teh vzgojnih ukrepih, ki so se začeli izvrševati pred začetkom uporabe tega zakona.

K 148. členu (Dokončanje postopkov, začelih pred začetkom uporabe tega zakona)

Ta člen določa, da se postopki, v katerih se je pripravljalni postopek začel pred začetkom uporabe tega zakona, dokončajo po oločbah ZKP, razen, kolikor je glede posameznih določb urejeno drugače.

K 149. členu (Začetek veljavnosti)

Predlagano je, da začne zakon veljati v petnajstih dneh po objavi v Uradnem listu, uporabljati pa se začne eno leto kasneje. Gre za nov sistemski zakon, zato je potrebno določiti daljši rok začetka uporabe, da se bo lahko začel izvajati v celoti. Določba o usposabljanju se začne uporabljati z uveljavitvijo zakona, da se deležniki pravočasno usposobijo.